Κωνσταντία Ταμουτσέλη
Συγγραφή -Επιμέλεια

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΑΡΧΑΝΕΣ 2009

Εκδότης: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αρχανών
Τηλέφωνο: 2810 752970 - 752971
FAX : 2810 752971
E-mail: mail@kpe-archan.ira.sch.gr
Ιστοσελίδα : http://kpe-archanon.gr
Copyright ©2009 ΚΠΕ ΑΡΧΑΝΩΝ

Copyright ©2009 ΚΠΕ ΑΡΧΑΝΩΝ **ISBN: 978-960-458-225-9**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ
2. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
3. ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
3.1 Παγκόσμια Κριτήρια Βιώσιμου Τουρισμού
4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
4.1. Προσανατολισμός του εκπαιδευτικού υλικού
4.2. Περιγραφή και χρήση του εκπαιδευτικού υλικού
4.3. Το υλικό για τον/την εκπαιδευτικό
5. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ
5.1 Project ή σχέδιο εργασίας
5.2 Επίλυση προβλήματος (Problem Solving)
5.3 Μελέτη στο πεδίο
5.4 Καταιγισμός ιδεών
5.5 Μελέτη περίπτωσης
5.6 Δομημένη συζήτηση (debate)
5.7 Παιγνιώδης μορφή διδασκαλίας
5.8 Το παιχνίδι των ρόλων
5.9 Παιχνίδι προσομοίωσης
5.10 Βιβλιογραφική έρευνα
5.11 Χαρτογράφηση εννοιών
5.12 Επισκόπηση πεδίου
5.13 Έρευνα δράσης
6. ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΑΞΙΩΝ
6.1 Μεθοδολογικά εργαλεία για τις δραστηριότητες αποσαφήνισης αξιών
α. Χρήση Φωτογραφιών
β. Επιλογή εικόνων
γ. Επινόηση τίτλων-χαρακτηριστικών
δ. Νοητικοί χάρτες (χάρτες αναπαράστασης ή νοητικές αναπαραστάσεις) και περίπατοι παρατήρησης ή διαγράμματα περιπάτων
ε. Περίπατοι παρατήρησης ή διαγράμματα περιπάτων
στ. Διαβάθμιση/ιεράρχηση
ζ. Χρονογραμμές/χαρτογράφηση χρονικών περιόδων
η. Καταγραφή απόψεων
θ. Ημιτελείς ερωτήσεις
ι. Αντιθέσεις
κ. Τέσσερις γωνίες
λ. Ηθικό δίλημμα
μ. Ανάλυση κύκλου ζωής
ν. Φανταστική επίσκεψη στο μέλλον

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

8. ΘΕΜΑΤΑ/ΤΙΤΛΟΙ ΦΥΛΛΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. ΤΙ ΓΝΩΡΙΖΩ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ
2. ΠΟΣΟ ΑΕΙΦΟΡΙΚΑ ΣΚΕΦΤΟΜΑΣΤΕ
3. ΚΩΔΙΚΑΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΟΥΡΙΣΤΑ
4. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
5. ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑ
6. ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ
7. ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ
8. ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
9. ΠΡΑΣΙΝΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ
10. ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ
11. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
12. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
13. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
14. ΑΓΡΙΑ ΖΩΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
15. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
16. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
17. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗ
18. ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ
19. ΙΣΤΟΡΙΚΟ/ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ
20. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
21. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ/ΗΘΗ, ΕΘΙΜΑ, ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ
22. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ
23. ΤΟΠΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
24. ΥΙΟΘΕΤΩ ΕΝΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΦΥΣΗΣ
25. ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
26. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΟΤΗΤΑ
27. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ
28. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ
29. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΑΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Ο *τουρισμός είναι σαν τη φωτιά, μπορείς να τη χρησιμοποιήσεις για μαγείρεμα, αλλά μπορεί και να σου κάψει το σπίτι»*

www.youth exchange net.

Ο τουρισμός αποτελεί την ταχύτερα αναπτυσσόμενη παγκόσμια βιομηχανία με τεράστιες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Μερικοί από τους παράγοντες που συμβάλλουν στην αύξηση αυτή είναι η οικονομική ευμάρεια που διαθέτει ένα αυξανόμενο ποσοστό κατοίκων του πλανήτη μας, η ανάπτυξη των μέσων μαζικής μεταφοράς και των μέσων ενημέρωσης. Σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, το 60% των παγκόσμιων μεταφορών, το 10% της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας και πάνω από 200 εκατομμύρια θέσεις άμεσης ή έμμεσης απασχόλησης γίνονται για τουριστικούς λόγους (www.unep.fr/tourism). Ενώ οι προβλέψεις του ίδιου οργανισμού ανεβάζουν τις αφίξεις τουριστών σε παγκόσμια κλίμακα στα 1,6 δισεκατομμύρια ως το 2020 (763 δισ. το 2004) (Unesco-Unep 2008).

Η τουριστική βιομηχανία στηρίζεται στην εκμετάλλευση εύθραυστων πόρων όπως το φυσικό, πολιτιστικό και ιστορικό, πολιτισμικό περιβάλλον. Μπορεί να συνεισφέρει ουσιαστικά στην οικονομική άνθιση μιας περιοχής, δημιουργώντας θέσεις εργασίας και εισροή συναλλάγματος, αποτελεί όμως και παράγοντα περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιβαρύνσεων που συχνά εμποδίζουν την ομαλή λειτουργία της τοπικής κοινωνίας και του τοπικού τουρισμού. Παραδείγματα από την παγκόσμια πραγματικότητα δείχνουν ότι η άκρατη, η ασχεδίαστη ή η λανθασμένη ανάπτυξη του τουρισμού επιφέρει, βραχυπρόθεσμα, γρήγορα οικονομικά οφέλη, καταλήγοντας, ωστόσο, μακροπρόθεσμα, σε χαμηλής ποιότητας τουριστική δραστηριότητα. Αν λοιπόν η προβλεπόμενη παγκόσμια ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού δεν συνδυαστεί με σωστή διαχείριση, θα επιφέρει τεράστιες καταστροφές στο περιβάλλον. Είναι γεγονός ότι όσο πιο εμφανείς γίνονται οι αρνητικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού, τόσο αυξάνεται και η κατανόηση της ανάγκης για ανάπτυξη βιώσιμων μορφών τουρισμού. Σύμφωνα με έρευνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (Π.Ο.Τ.), η πλειοψηφία των τουριστών σήμερα επιθυμεί να επισκέπτεται περιοχές με υψηλή περιβαλλοντική ποιότητα και έντονα στοιχεία τοπικού πολιτισμού. Σύμφωνα με τον ίδιο Οργανισμό «*η ανάπτυξη βιώσιμου τουρισμού ανταποκρίνεται στις ανάγκες του σύγχρονου τουρίστα και των τουριστικών περιοχών, ενώ συγχρόνως προστατεύει και εμπλουτίζει τις ευκαιρίες για τουρισμό στο μέλλον. Η ανάπτυξη βιώσιμου τουρισμού οδηγεί στη διαχείριση όλων των φυσικών πόρων με τρόπο που να ικανοποιεί τις οικονομικές, αισθητικές και κοινωνικές παραμέτρους και ανάγκες, και να διατηρεί την πολιτισμική ποικιλότητα, τις βασικές οικολογικές διαδικασίες, τη βιοποικιλότητα και τα συστήματα στήριξης της ζωής*». Ο βιώσιμος

τουρισμός πρέπει να διατηρεί και να προστατεύει το περιβάλλον της τουριστικής περιοχής, αλλά και τον αριθμό των τουριστών, καθώς και τον πληθυσμό της τουριστικής περιοχής. Είναι προφανές, κατά συνέπεια, ότι απαιτεί συνδυασμένες δράσεις όλων των φορέων του τουρισμού, αλλά εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους ίδιους τους τουρίστες, οι οποίοι και επιλέγουν τον τουριστικό προορισμό. Απαιτείται, επομένως, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των τουριστών, ώστε να επιλέγουν περισσότερο βιώσιμους προορισμούς και δραστηριότητες, να σέβονται τους κατοίκους και το περιβάλλον των περιοχών που επισκέπτονται, και να αξιολογούν κριτικά τη συμπεριφορά τους απέναντι σε αυτούς που τους φιλοξενούν και στο περιβάλλον τους.

Η εκπαίδευση θεωρείται βασικός παράγοντας για την προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, η στρατηγική της οποίας θα πρέπει να εντάσσεται σε ένα συνολικό σχέδιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη των τουριστικών περιοχών, που θα συνδέεται με την άριστη χρήση των πόρων, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται η βιολογική ποικιλότητα, η ελαχιστοποίηση των οικολογικών, πολιτισμικών και κοινωνικών επιπτώσεων και, συγχρόνως, η μεγιστοποίηση του οφέλους της διατήρησής τους για τις τοπικές κοινωνίες. Η εκπαίδευση μπορεί να παίξει κεντρικό ρόλο στην ευαισθητοποίηση και τη μέριμνα για το περιβάλλον των τουριστικών προορισμών, καθώς και στην κριτική προσέγγιση αλλά και συνειδητοποίηση της δύναμης που έχουν οι τουρίστες, ώστε να συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη μέσα από την επιλογή κατάλληλων τουριστικών προορισμών και δραστηριοτήτων για τις διακοπές τους.

Τα παιδιά αποτελούν σημερινούς και μελλοντικούς τουρίστες, και υπολογίζεται ότι 13 έως 19 εκατομμύρια παιδιά παγκόσμια απασχολούνται σήμερα σε τουριστικές εργασίες (10-15% της συνολικής απασχόλησης στον τουρισμό), παρά την απαγόρευση της παιδικής εργασίας (Unesco-Unep 2008) youthXchange The Guide, training Kit on Sustainable consumption). Για να υπηρετήσουν σωστά οι νέοι/ες τον βιώσιμο τουρισμό χρειάζονται κατάλληλες γνώσεις, κριτική σκέψη, αντίληψη, δεξιότητες, αξίες και κατάλληλες στάσεις. Η εκπαίδευση που θα συνδυάζει όλα αυτά, θα βοηθήσει να προσεγγίσουν κριτικά και να συνειδητοποιήσουν ποιες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές δράσεις πρέπει να αναληφθούν για μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση/Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη αφορά στη μάθηση σχετικά με το περιβάλλον, μέσα από το περιβάλλον και για χάρη του περιβάλλοντος. Αποσκοπεί στη δημιουργία συνειδητού και ενεργού πολίτη, καθώς του καλλιεργεί την ικανότητα να κατανοεί τα περιβαλλοντικά προβλήματα, να λαμβάνει αποφάσεις και να αναλαμβάνει δράση σε σχέση με αυτά. Συμπεριλαμβάνεται η μελέτη παραμέτρων αλληλεξαρτώμενων και αλληλοσχετιζόμενων, όπως η δημοκρατία, η ειρήνη, η κοινωνική δικαιοσύνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ισότητα και η ισότητα των φύλων, η φτώχεια και η εξασφάλιση τροφής και ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης για όλους, η πολυπολιτισμικότητα, η αποδοχή της διαφορετικότητας,

κ.ά. Αποτελεί εκπαίδευση που εμπλέκει το παιδί σε μια κριτική θεώρηση του ρόλου του για το μέλλον του πλανήτη και συνεπώς αποτελεί και το κατάλληλο πεδίο για εισαγωγή θεμάτων σχετικών με τα ταξίδια και τον τουρισμό, ώστε να προωθηθεί η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Οι διακοπές και τα ταξίδια αποτελούν για τα παιδιά δραστηριότητες με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ώστε σχετικά θέματα όπως οι διακοπές, τα ταξίδια, οι τουρίστες, και οι διαφορετικές στάσεις των τουριστών να κεντρίζουν το ενδιαφέρον τους. Έτσι θα συνειδητοποιήσουν ότι, όταν ταξιδεύουν σε περιοχές με διαφορετικό πολιτισμό, ήθη και έθιμα, θα πρέπει να δείχνουν σεβασμό τόσο στους κατοίκους όσο και στο περιβάλλον. Θα συνειδητοποιήσουν επίσης πόσο σημαντική είναι η προστασία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς του τόπου τους για τη βιωσιμότητα του τοπικού περιβάλλοντος, αλλά και του ίδιου του τουρισμού ως οικονομικής δραστηριότητας, με ιδιαίτερη σημασία για την ευημερία των κατοίκων.

Παρά την τεράστια οικονομική σημασία του τουρισμού για τη χώρα μας και τη συμβολή του στην απασχόληση και την οικονομική ευημερία φτωχών νησιωτικών και ορεινών περιοχών, αλλά και παρά τις σοβαρές επιπτώσεις του στο κοινωνικό, φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον, ο τουρισμός και τα ταξίδια δεν έχουν ενταχθεί στο πλαίσιο της τυπικής Εκπαίδευσης, Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας (με εξαίρεση σχετικούς τομείς στη Επαγγελματική Εκπαίδευση), ώστε να αποτελέσουν μέρος του αναλυτικού προγράμματος σπουδών. Πολλά παιδιά στη χώρα μας ζουν σε τουριστικές περιοχές, ορισμένες από τις οποίες δέχονται μεγάλο αριθμό τουριστών και συχνά αναλαμβάνουν ρόλο στην υποδοχή αυτών των τουριστών, ώστε να είναι και μάρτυρες ορισμένων από τις επιπτώσεις του τουρισμού στην περιοχή τους. Ίσως μάλιστα να έχουν και άμεση εμπειρία που μπορούν να μεταφέρουν στην τάξη. Μπορεί επίσης να έχουν συγγενείς, μέλη της οικογένειας ή και φίλους που να απασχολούνται στον τουρισμό και αυτή η εμπειρία μπορεί να αξιοποιηθεί στη διδασκαλία.

Δεδομένου ότι ο τουρισμός αποτελεί παγκόσμια δραστηριότητα, η μελέτη θεμάτων που αφορούν τον παγκόσμιο τουρισμό θα μπορούσε να βοηθήσει τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν την οικονομική του σημασία και τις επιπτώσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, στον πολιτισμό και στην κοινωνία. Η σημασία αυτών των επιδράσεων και η προσωπική εμπειρία από τα ταξίδια μπορεί να τα βοηθήσουν να αναπτύξουν ευαισθησία και μέριμνα τόσο για τις περιοχές που επισκέπτονται όσο και για τη δική τους περιοχή, εφόσον αποτελεί τουριστικό προορισμό. Αξίες και στάσεις απέναντι στο περιβάλλον καλλιεργούνται και αναπτύσσονται σε νεαρή ηλικία και διαμορφώνουν το φίλτρο, μέσα από το οποίο τα παιδιά ως ενήλικες πλέον θα μάθουν να συμπεριφέρονται στο περιβάλλον. Αν ο τουρισμός και τα ταξίδια αποτελούν σημαντικό κομμάτι της ζωής των παιδιών σήμερα, με τους ρυθμούς αύξησης που παρουσιάζει σε παγκόσμια κλίμακα, είναι βέβαιο ότι θα αποκτήσει ακόμη περισσότερη σημασία για αυτά, όταν ενηλικιωθούν. Και αυτό, όχι μόνο επειδή θα ταξιδεύουν περισσότερο, αλλά και επειδή θα ζουν σε περιοχές που θα δέχονται όλο και μεγαλύτερο αριθμό τουριστών και θα έχουν έμμεση ή και ά-

μεση σχέση με την τουριστική βιομηχανία. Χρειάζεται, επομένως, να αποκτήσουν γνώσεις και να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο περιβάλλον και να συμπεριφέρονται υπεύθυνα απέναντι στους άλλους.

Η διερεύνηση αξιών και στάσεων κατέχει κεντρικό ρόλο στην Π.Ε./Ε.Β.Α. Ο τουρισμός και το περιβάλλον παρέχουν πολλές ευκαιρίες για διερεύνηση αξιών και στάσεων. Ο τουρισμός και τα ταξίδια ως παγκόσμιες δραστηριότητες μπορούν να αξιοποιηθούν με πολλούς τρόπους για την προώθηση της παγκόσμιας κατανόησης, την ευαισθητοποίηση απέναντι στους διαφορετικούς πολιτισμούς και την ανοχή του διαφορετικού, αλλά και ως όχημα για την αναθεώρηση των στερεοτύπων και ειδικότερα αυτού του «ξένος». Η μελέτη σχετικά με τα ταξίδια και τον τουρισμό θα μπορούσε να συμβάλει στην ανάπτυξη γνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως οι δεξιότητες συνεργασίας, ομαδικής εργασίας, κριτικής σκέψης, επίλυσης προβλήματος και λήψης απόφασης και επίσης να παρέχει ευκαιρίες για δράση, όπως η δικτύωση με άλλα σχολεία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, η οργάνωση και υλοποίηση επισκέψεων με κριτήρια βιώσιμου τουρισμού στην Ελλάδα και το εξωτερικό και η φιλοξενία ομάδων μαθητών με ανάλογα ενδιαφέροντα. Θα μπορούσε επίσης να συμβάλει στο μετριασμό των επιπτώσεων των τουριστικών επισκέψεων των μαθητών/τριών στο περιβάλλον μέσα από την επιλογή των τουριστικών προορισμών και των δραστηριοτήτων που θα επιλέξουν κατά τις επισκέψεις τους. Στο πλαίσιο της μελέτης θεμάτων σχετικών με τα ταξίδια και τον τουρισμό θα μπορούσαν να γίνουν από τους/τις μαθητές/ήτριες έρευνες σχετικά με τα απορρίμματα, την ηχορύπανση, το κυκλοφοριακό, την κατανάλωση νερού και ενέργειας, τη γεωργική δραστηριότητα, την τουριστική πίεση στην παράκτια ζώνη, την εποχικότητα και μονομέρεια στην απασχόληση, και να διατυπωθούν, αφενός, προτάσεις για την αντιμετώπιση και την πρόληψη ανάλογων προβλημάτων, και, αφετέρου, για την εκπόνηση σχεδίων βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής τους. Η μελέτη των θεμάτων αυτών μπορεί να πραγματοποιηθεί στο ελληνικό σχολείο, όχι μόνον μέσα από καινοτόμες δράσεις ενταγμένες στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, όπως είναι η Π.Ε./Ε.Β.Α. αλλά και μέσα από τα διαθεματικά προγράμματα σπουδών, ώστε να εμπλουτιστεί η εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη και να συνδεθεί με τη διεπιστημονική, διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας και μάθησης και με τις ολιστικές σχολικές προσεγγίσεις για βιώσιμο σχολείο. Πολλά γνωστικά αντικείμενα και διαθεματικά προγράμματα του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών μπορούν να διδαχθούν μέσα από το θέμα του τουρισμού. Δεξιότητες γραφής, ανάγνωσης, προφορικής έκφρασης και ακρόασης μπορούν άνετα να διδαχθούν μέσα από τον τουρισμό. Η εφαρμογή επίσης των μαθηματικών σε πραγματικές καταστάσεις της καθημερινής ζωής έχει ιδιαίτερη σημασία σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα του δημοτικού και πολλές μαθηματικές δεξιότητες, όπως συλλογή, καταγραφή, επεξεργασία και ερμηνεία δεδομένων, αποτελούν σημαντικές μαθηματικές δεξιότητες που μπορούν να διδαχθούν μέσα από το θέμα του τουρισμού. Η γεωγραφία επίσης μπορεί να διδαχθεί μέσα από τον τουρισμό, τόσο κατά τη μελέ-

τη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο φυσικό περιβάλλον όσο και μέσα από τη διδασκαλία χαρτών και εργασίας πεδίου. Η ιστορία, ιδιαίτερα η κοινωνική ιστορία και ο πολιτισμός, αποτελεί άλλο ένα γνωστικό πεδίο που μπορεί να διδαχθεί μέσα από τον τουρισμό. Ο τουρισμός επίσης προσφέρει ευκαιρίες για απόκτηση δεξιοτήτων στις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας, καθώς οι υπολογιστές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αναζήτηση και αποθήκευση πληροφοριών, επεξεργασία και παρουσίαση δεδομένων πληροφορίας. Επίσης, δεν πρέπει να υποτιμώνται οι ευκαιρίες που παρέχει το θέμα του τουρισμού για την έκφραση της δημιουργικότητας και των καλλιτεχνικών δεξιοτήτων των παιδιών, τα οποία εκτιμούν ιδιαίτερα τις καλλιτεχνικές δημιουργίες τόσο της χώρας τους όσο και άλλων πολιτισμών, ώστε να αποτελέσουν αυτές πηγή έμπνευσης για τις καλλιτεχνικές τους δημιουργίες. Τέλος, η θρησκειολογία συνδέεται με αξίες και πιστεύω, και η μελέτη των σχέσεων ανάμεσα στους τουρίστες και τους ντόπιους, όταν αυτοί έχουν διαφορετικές κουλτούρες, παρέχουν ευκαιρίες για συζητήσεις σε θέματα αξιών.

2. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο τουρισμός βρίσκεται σε σχέση αλληλεξάρτησης με το περιβάλλον με ποικίλες επιπτώσεις, στο περιβάλλον, σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Οι επιπτώσεις αυτές, θετικές και αρνητικές αφορούν τόσο το φυσικό όσο και το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον και εξαρτώνται τόσο από τον όγκο του τουριστικού ρεύματος όσο και από την ευαισθητοποίηση των τουριστών.

Κύρια θετική επίπτωση του τουρισμού αποτελεί η οικονομική ανάπτυξη, η αντιμετώπιση της ανεργίας και η δημιουργία νέων επαγγελμάτων, ώστε να θεωρείται βασικός μοχλός για την καταπολέμηση της φτώχειας σε πολλές περιοχές του πλανήτη. Στις θετικές επιπτώσεις του τουρισμού συγκαταλέγονται επίσης η αποκατάσταση και συντήρηση μνημείων, ο χαρακτηρισμός περιοχών ως προστατευόμενων, η αξιοποίηση κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, η απόκτηση παγκόσμιας συνείδησης.

Οι αρνητικές επιπτώσεις αφορούν στην περιβαλλοντική υποβάθμιση, που οφείλεται στην υπερβολική χρήση ή και την υπερεκμετάλλευση των τουριστικών πόρων, πράγμα που μπορεί να οδηγήσει σε υποβάθμιση, με συνέπεια τη μείωση της τουριστικής κίνησης προς την περιβαλλοντικά υποβαθμισμένη περιοχή ή και εγκατάλειψή της. Απειλεί, δηλαδή, τη βιωσιμότητα του ίδιου του τουριστικού πόρου. Οι αρνητικές επιπτώσεις της ανεξέλεγκτης τουριστικής δραστηριότητας στο φυσικό περιβάλλον είναι αλληλένδετες με τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές επιπτώσεις του τουρισμού.

Οι επιπτώσεις στο περιβάλλον εντοπίζονται:

α. στην αλλαγή του κλίματος /αύξηση της θερμοκρασίας/ φαινόμενο του θερμοκηπίου μέσα από την αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που προκαλείται από την αυξημένη κατανάλωση ενέργειας λόγω:

1. της αύξησης των μετακινήσεων (σύμφωνα με επιστημονικές προβλέψεις το 2015 το μισό της ετήσιας απώλειας της στιβάδας του όζοντος θα οφείλεται στις αερομεταφορές, στις οποίες ο τουρισμός συμμετέχει με το 60%)·
2. της χρήσης υλικών για τις κατασκευές που εξυπηρετούν τον τουρισμό, η παραγωγή των οποίων συνδέεται με αυξημένες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου·
3. της αυξημένης κατανάλωσης ενέργειας για τη λειτουργία των υποδομών υποδοχής και φιλοξενίας των τουριστών (μηχανήματα θέρμανσης/κλιματισμού, φωτισμός, θερμό νερό κ.λπ.)·
4. της αύξησης μεταφοράς προμηθειών για τη διατροφή των τουριστών από περιοχές παραγωγής που βρίσκονται μακριά από τον τόπο κατανάλωσης (τροφοχιλιόμετρα).

β. στην υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, που προκαλείται από:

1. τη ρύπανση των θαλασσών·
2. τη ρύπανση του εδάφους από την ανεξέλεγκτη διάθεση των απορριμμάτων·
3. την αλλοίωση του τοπίου λόγω ανεξέλεγκτης δόμησης και κατασκευής έργων υποδομής·
4. την ποιότητα των απόβλητων υδάτων·
5. τις οχλήσεις που προκαλούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες στα φυσικά οικοσυστήματα·
6. την απώλεια γόνιμων, καλλιεργήσιμων εδαφών·
7. τη ρύπανση των υδάτων αλλά και τον δραστικό περιορισμό της διαθέσιμης ποσότητας πόσιμου νερού·
8. τη διάβρωση των ακτών·
9. τις αλλοιώσεις στο τοπίο εξαιτίας της αλλαγής των χρήσεων γης και της κατασκευής διαφόρων υποδομών για την εξυπηρέτηση του τουρισμού.

γ. στην αλλοίωση του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος (μνημεία, παραδοσιακοί οικισμοί), που περιλαμβάνει:

1. αρχιτεκτονικές αλλοιώσεις από την έντονη αστικοποίηση και την άναρχη δόμηση·
2. εξαφάνιση του παραδοσιακού πυρήνα των οικισμών·
3. αισθητική «ρύπανση» και απώλεια της φυσιογνωμίας λόγω εισαγωγής νέων και ασυμβίβαστων χρήσεων·
4. εξάντληση της αντοχής των δικτύων υποδομής (δρόμοι, δίκτυα νερού, ηλεκτρισμού, κοινωνικές υπηρεσίες, κ.ά.).

δ. στην αλλοίωση του κοινωνικού περιβάλλοντος που οφείλεται σε:

1. υπερβολική οικονομική εξάρτηση από τον τουρισμό·
2. αλλαγή προτύπων, καταναλωτικών, κοινωνικών, επαγγελματικών·
3. αλλοίωση και υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των τουριστικών περιοχών·
4. εγκατάλειψη περιοχών λόγω υποβάθμισης των τουριστικών τους πόρων·
5. υπέρμετρη οικονομική εκμετάλλευση των τουριστικών πόρων των αναπτυσσόμενων χωρών.

Σύμφωνα με στοιχεία της UNEP-YNESCO, το 70% του τουριστικού συναλλάγματος της Ταϊλάνδης καταλήγει στους μεγάλους ταξιδιωτικούς πράκτορες που δραστηριοποιούνται εκτός της χώρας, στα μεγάλα ξενοδοχεία ξένης ιδιοκτησίας, στις εισαγωγές ποτών και τροφίμων. Το ποσοστό για τις αναπτυσσόμενες χώρες κυμαίνεται από 40% (Ινδία) έως 80% (Καραϊβική) (www.unep.fr/tourism).

Τις πιο άμεσες και έντονες επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης υφίστανται, τόσο σε παγκόσμια κλίμακα όσο και στη Μεσόγειο και στη χώρα μας, οι παράκτιες περιοχές, λόγω του ότι αποτελούν ευαίσθητα οικοσυστήματα, που δέχονται υπερβολική πίεση εξαιτίας της προσέλκυσης πολύ μεγάλου αριθμού τουριστών, και ακολουθούν οι ορεινές περιοχές, λίμνες, ποτάμια, γενικά ευαίσθητες οικολογικά περιοχές. Σύμφωνα με έρευνα της ΕΕΑ (2001) τα ¾ των αμμοθινών –που αποτελούν αυστηρά προστατευόμενα οικοσυστήματα– της εκτεινόμενης μεταξύ Σικελίας και Ισπανίας παράκτιας ζώνης έχουν εξαφανιστεί ως αποτέλεσμα αστικοποίησης που οφείλεται στην τουριστική ανάπτυξη αυτών των περιοχών.

Ο τουρισμός συμβάλλει σημαντικά και στην κλιματική αλλαγή. Με βάση ενδείξεις από στοιχεία του 2005 (UNWTO-UNEP-WMO, 2008) η συμβολή του τουρισμού στην παγκόσμια ανθρωπογενή εκπομπή αερίων CO_2 είναι της τάξης του 5%, ποσοστό που αυξάνεται στο 14% αν υπολογιστεί ως συμβολή στο φαινόμενο του θερμοκηπίου. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι αυτός ο υπολογισμός δεν συμπεριλαμβάνει και την ενέργεια που απαιτείται για κατασκευή ξενοδοχείων, αεροδρομίων, δρόμων, γίνεται κατανοητό ότι είναι ένας πολύ συντηρητικός υπολογισμός. Θα πρέπει όμως να επισημανθεί ότι μόνο μια μικρή μειοψηφία του πλανήτη ευθύνεται για αυτές τις εκπομπές, αφού μόνο το 2% του παγκόσμιου πληθυσμού συμμετέχει ετησίως στις παγκόσμιες πτήσεις (UNWTO-UNEP-WMO, 2008). Επομένως, η μείωση των παγκόσμιων εκπομπών θα πρέπει να συνδυαστεί με την επιδίωξη για οικονομική ανάπτυξη και μείωση της φτώχειας των αναπτυσσόμενων χωρών, πολλές από τις οποίες βασίζουν την οικονομία τους σε μεγάλο βαθμό στα έσοδα από τον παγκόσμιο τουρισμό.

Ο περιορισμός των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού στο φαινόμενο του θερμοκηπίου μπορεί να επιτευχθεί με την αλλαγή της συμπεριφοράς των τουριστών, με τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, με την αύξηση της χρήσης εναλλακτικών μορφών ενέργειας, με στρατηγικές μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, με κατάλληλο σχεδιασμό και διαχείριση που να διασφαλίζει τη βιωσιμότητα των τουριστικών προορισμών, με τις επιλογές εναλλακτικών τουριστικών προορισμών και ταξιδιωτικών πακέτων από τους τουριστικούς πράκτορες, και άλλες αλλαγές στη τουριστική βιομηχανία. Παρότι η τεχνολογική εξέλιξη μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στον περιορισμό των αερίων του θερμοκηπίου, η συμβολή αυτή δεν είναι ουσιαστική εξαιτίας της ραγδαίας αύξησης του παγκόσμιου τουρισμού. Πρέπει να συνδυαστεί με αλλαγή στη συμπεριφορά των τουριστών και με δομικές αλλαγές στην τουριστική βιομηχανία. Με δεδομένο το ενδιαφέρον για «πράσινο» τουρισμό (www.responsibletravel.com, www.ticos) γίνεται προφανές ότι ανοίγονται νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες για αυτούς που θα υιοθετήσουν δράσεις με λιγότερες συνέπειες για το περιβάλλον. Σύγχρονες κοινωνικές τάσεις έχουν ήδη δημιουργήσει νέες αγορές τουριστικών προϊόντων με χαμηλή συμβολή στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, αγορές με προοπτικές μελλοντικής ανάπτυξης.

3. ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι επιπτώσεις του τουρισμού στο περιβάλλον εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το είδος του τουρισμού, από τη συμπεριφορά των τουριστών και από την ποιότητα των τουριστικών υπηρεσιών. Ο μαζικός τουρισμός έχει διαπιστωθεί ότι προκαλεί τις περισσότερες αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Έτσι, σε παγκόσμιο επίπεδο προωθείται όλο και περισσότερο η ανάπτυξη ποιοτικών μορφών τουρισμού, φιλικών στο περιβάλλον, και ο τουρισμός εντάσσεται στους βασικούς τομείς παρέμβασης για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι στόχοι και οι βασικές οδηγίες για τον βιώσιμο τουρισμό αποσκοπούν σε ένα μοντέλο τουρισμού που έχει στόχο να προστατεύει και να αυξάνει τον πλούτο του τοπικού περιβάλλοντος και της τοπικής παράδοσης, να διευρύνει το ανθρώπινο πνεύμα, να βελτιώνει την ποιότητα της ζωής οικοδεσπότη και επισκέπτη. Εντούτοις, οι περισσότεροι τουριστικοί προορισμοί στη χώρα μας έχουν ως στόχο τη συνεχή αύξηση του οικονομικού κέρδους που αποφέρει ο τουρισμός, και προσανατολίζονται στην αναζήτηση ολοένα και μεγαλύτερου αριθμού τουριστών, εξακολουθώντας να χρησιμοποιούν ως μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης τον μαζικό τουρισμό. Η απαίτηση όμως των καταναλωτών για βιώσιμες μορφές τουρισμού αυξάνεται συνεχώς, και η παγκόσμια ταξιδιωτική βιομηχανία παρέχει νέα «πράσινα» προγράμματα τουρισμού, ενώ οι κυβερνήσεις διαμορφώνουν νέες πολιτικές, για να στηρίξουν και να ενθαρρύνουν βιώσιμες πρακτικές στον τουρισμό. Έχουν διαμορφωθεί επίσης και διεθνή κριτήρια για την πιστοποίηση βιώσιμων μορφών τουρισμού, που θα επιτρέψουν την αύξηση της αξιοπιστίας των καταναλωτών στα προσφερόμενα προγράμματα βιώσιμου τουρισμού, και θα συμβάλουν σε βελτίωση της ποιότητας του βιώσιμου τουρισμού.

Ο «βιώσιμος» τουρισμός είναι βιώσιμος υπό διπλή έννοια: πρώτον, είναι επαρκώς ανταγωνιστικός απέναντι στις άλλες τουριστικές αγορές με όρους της οικονομίας της αγοράς (άρα είναι οικονομικά βιώσιμος) και δεύτερον, δεν επιφέρει επιβλαβή αποτελέσματα στο περιβάλλον ή, αν επιφέρει τέτοια, μπορεί να τα διαχειριστεί, έτσι ώστε τελικά να τα αναιρέσει ή έστω να τα ελαχιστοποιήσει (άρα δεν καταστρέφει τους φυσικούς πόρους και έτσι επιτρέπει τη διατήρηση της φύσης, τη βιωσιμότητά της) (Ι. Ζήσης, ΠΡΑΣΙΝΟ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ ΥΠΕΧΩΔΕ). Στην περίπτωση, δηλαδή, του βιώσιμου τουρισμού η τουριστική ανάπτυξη προσαρμόζεται στις ανάγκες προστασίας του περιβάλλοντος. Ο βιώσιμος τουρισμός είναι πολύ ευρύς στα θεματικά του πεδία. Αποσκοπεί γενικά στο να μην επιβαρύνει το περιβάλλον και να το αναδεικνύει ως ένα διαρκή πυλώνα δυναμικής και ανάπτυξης. Αποτελεί το γενικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο αναπτύσσονται και ο εναλλακτικός τουρισμός και ο οικοτουρισμός. Στα θεματικά πεδία του εναλλακτικού τουρισμού περιλαμβάνονται ο αγροτουρισμός (φυσιολατρικός, ήπιος αλιευτικός), ο οικοτουρισμός (θαλάσσιος, υδροβιοτοπικός κ.λπ.), ο θρησκευτικός, ο πολιτιστικός, ο αθλητικός, ο συνεδριακός, ο ιαματικός ή θερμαλιστικός, ο αθλητικός, κ.ά.), (ΚΠΕ Αρχανών, 2008, ΠΡΑΣΙΝΟ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, σ. 227).

3.1. Παγκόσμια Κριτήρια Βιώσιμου Τουρισμού

Τα κριτήρια βιώσιμου τουρισμού οργανώνονται γύρω από 4 βασικά θέματα, που συνδέονται με την τουριστική δραστηριότητα: τον αποτελεσματικό βιώσιμο σχεδιασμό, τη μεγιστοποίηση του κοινωνικού και οικονομικού οφέλους για την τοπική κοινωνία, την προαγωγή της πολιτισμικής κληρονομιάς, τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον. Τα κριτήρια αυτά διαμορφώθηκαν μέσα από τη συνεργασία πλέον των 40 παγκόσμιων οργανισμών που ασχολούνται με τον τουρισμό μεταξύ των οποίων το United Nations Environment Programme (UNEP), το United Nations Foundation, και το United Nations World Tourism Organization (UNWTO). Παρουσιάστηκαν τον Οκτώβριο του 2008 στο Παγκόσμιο Συνέδριο World Conservation Congress, και αναφέρονται στη συνέχεια σε μετάφραση από την ιστοσελίδα http://www.sustainabletourismcriteria.org.

Τα κριτήρια αυτά έχουν εφαρμογή σε όλους τους τομείς της τουριστικής βιομηχανίας και ανάμεσα στους στόχους τους είναι να αποτελέσουν **βασικό οδηγό για την εκπαίδευση.** Αφορούν στο τι πρέπει να γίνει και όχι στο πώς και στο αν έχει επιτευχθεί ο στόχος. Στη συνέχεια, γίνεται μια σύντομη παρουσίαση αυτών των κριτηρίων, και τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και οι μαθητές/τριες μπορούν να ανατρέξουν στο διαδίκτυο για περισσότερα στοιχεία. Τα κριτήρια αυτά μπορούν να αποτελέσουν πηγή ιδεών για τον/την εκπαιδευτικό που θα χρησιμοποιήσει αυτό το εκπαιδευτικό υλικό, ώστε να εξετάσει και θέματα που αφορούν άμεσα και έμμεσα τον τουρισμό και που ίσως δεν καλύπτονται από τις δραστηριότητες που παρουσιάζονται σε αυτό το εκπαιδευτικό υλικό. Μπορούν να χρησιμεύσουν και:

- ως βάση σε τουριστικές επιχειρήσεις, για να γίνουν πιο βιώσιμες και να επιλέξουν προγράμματα βιώσιμου τουρισμού που ικανοποιούν αυτά τα διεθνή κριτήρια·
- ως οδηγός στους τουριστικούς πράκτορες, για να επιλέξουν προγράμματα βιώσιμου τουρισμού·
- ως βοήθημα στους καταναλωτές, ώστε να επιλέξουν προγράμματα και επιχειρήσεις βιώσιμου τουρισμού.

Σύμφωνα με τα κριτήρια αυτά κάθε τουριστική δραστηριότητα θα πρέπει:

Α. να σχεδιάζεται, να διευθύνεται και να αναπτύσσεται βιώσιμα, και κάθε τουριστική επιχείρηση θα πρέπει:

Α.1 να εφαρμόζει σύστημα βιώσιμης διαχείρισης σε βάθος χρόνου, που να ανταποκρίνεται στο μέγεθος και τα χαρακτηριστικά της και να λαμβάνει υπόψη το φυσικό περιβάλλον, τον τοπικό πολιτισμό, την τοπική κοινωνία, την ασφάλεια και την υγεία των κατοίκων·

Α.2 να εναρμονίζεται με την παγκόσμια διεθνή και εθνική σχετική νομοθεσία και τους κανονισμούς που αφορούν, μεταξύ των άλλων, στην υγεία, την ασφάλεια, την απασχόληση, το περιβάλλον·

Α.3 να επιμορφώνει όλο το προσωπικό σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος, πρακτικές σε θέματα κοινωνικοπολιτισμικά, υγείας και ασφάλειας·

Α.4 να αξιολογεί το βαθμό ικανοποίησης των επισκεπτών·

Α.5 να παρέχει διαφημιστικά έντυπα που να είναι ακριβή και να μην υπόσχονται περισσότερα από αυτά που μπορούν να παρέχουν·

Α.6 ο σχεδιασμός και η κατασκευή των κτιρίων θα πρέπει:

Α.6.1 να εναρμονίζεται με το τοπίο και τις απαιτήσεις για προστασία φυσικών περιοχών ή μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς·

Α.6.2 να σέβεται τη φυσική ή πολιτιστική κληρονομιά κατά τη χωροθέτηση, το σχεδιασμό, τη μελέτη των επιπτώσεων και τη νομοθεσία για τη χρήση και απόκτηση γης·

Α.6.3 να χρησιμοποιούνται παραδοσιακές τοπικές μέθοδοι βιώσιμης κατασκευής·

Α.6.4 να παρέχουν διευκολύνσεις σε άτομα με ειδικές ανάγκες·

Α.7 να παρέχονται πληροφορίες στους επισκέπτες σχετικά με το φυσικό τοπίο, τον τοπικό πολιτισμό και την τοπική πολιτιστική κληρονομιά, οδηγίες για την απαιτούμενη συμπεριφορά κατά την επίσκεψη φυσικών περιοχών, περιοχών πολιτιστικής κληρονομιάς και πληροφορίες για τη σύγχρονη τοπική κουλτούρα.

Β. Μεγιστοποίηση του κοινωνικού και οικονομικού οφέλους για τις τοπικές κοινωνίες και ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων

Η τουριστική επιχείρηση:

Β.1 υποστηρίζει ενεργά πρωτοβουλίες για κοινωνική ανάπτυξη και βελτίωση των υποδομών της τοπικής κοινωνίας σε θέματα όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η υγιεινή·

Β.2 απασχολεί εργαζόμενους από τον τοπικό πληθυσμό σε όλες τις θέσεις εργασίας ακόμη και σε ανώτερες θέσεις, και παρέχει την κατάλληλη εκπαίδευση, αν αυτή είναι αναγκαία·

Β.3 χρησιμοποιεί τοπικά προσφερόμενα τρόφιμα και υπηρεσίες·

Β.4 παρέχει τα μέσα για ανάπτυξη μικρών τοπικών επιχειρήσεων και πουλά βιώσιμα προϊόντα, που βασίζονται στη φύση, την ιστορία και την παράδοση της περιοχής (τρόφιμα, ποτά, χειροτεχνήματα, γεωργικά προϊόντα, τοπικές καλλιτεχνικές δράσεις)·

Β.5 διαμορφώνει κώδικα συμπεριφοράς για δραστηριότητες που υλοποιούνται μέσα στις τοπικές κοινωνίες, σε συνεννόηση και συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες

Β.6 εφαρμόζει πολιτική εναντίον της εμπορίας και εκμετάλλευσης παιδιών και εφήβων, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής εκμετάλλευσης·

Β.7 εφαρμόζει πολιτική ισότητας στην απασχόληση των γυναικών και των μειονοτήτων, και περιορίζει την παιδική εργασία·

Β.8 σέβεται τη διεθνή και εθνική νομοθεσία για την προστασία των εργαζομένων και πληρώνει μισθούς στους εργαζομένους που να τους εξασφαλίζουν αξιοπρεπή διαβίωση·

Β.9 δεν χρησιμοποιεί βασικά κοινωνικά αγαθά και υπηρεσίες όπως νερό, ενέργεια, υγιεινή, εις βάρος των τοπικών κοινωνιών.

Γ. Μεγιστοποίηση των ωφελημάτων για την πολιτιστική κληρονομιά και ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων

Γ.1 η επιχείρηση ακολουθεί τις ισχύουσες οδηγίες ή τους κώδικες για τη συμπεριφορά των επισκεπτών σε περιοχές πολιτιστικά ή ιστορικά ευαίσθητες, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις και να μεγιστοποιηθεί η ικανοποίηση των επισκεπτών·

Γ.2 ιστορικά ή αρχαιολογικά αντικείμενα τέχνης δεν πωλούνται, ούτε γίνονται αντικείμενο εμπορίας, ούτε εκτίθενται παρά μόνο μετά από ειδική άδεια από τις τοπικές αρχές·

Γ.3 η επιχείρηση συμβάλλει στην προστασία της τοπικής ιστορικής, αρχαιολογικής, πολιτιστικής και πνευματικής κληρονομιάς της περιοχής, και δεν παρεμποδίζει την πρόσβαση σε αυτή των κατοίκων της περιοχής·

Γ.4 η επιχείρηση χρησιμοποιεί στοιχεία της τοπικής τέχνης, της αρχιτεκτονικής και της πολιτιστικής παράδοσης στο σχεδιασμό, τη διακόσμηση, τη διατροφή, την εμπορία, με σεβασμό στα πνευματικά δικαιώματα της τοπικής κοινωνίας.

Δ. Μεγιστοποίηση των ωφελημάτων στο φυσικό περιβάλλον και ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων

Δ.1 Διατήρηση των φυσικών πόρων

Δ.1.1 χρήση υλικών φιλικών στο περιβάλλον τόσο στην κατασκευή όσο και στην εμπορία, τη διατροφή και τα άλλα αναλώσιμα·

Δ.1.2 έλεγχος στην αγορά των αναλώσιμων προϊόντων και αναζήτηση τρόπων περιορισμού της χρήσης τους·

Δ.1.3 έλεγχος στην κατανάλωση ενέργειας. Ελέγχονται οι πηγές προέλευσης και υιοθετούνται μέτρα για τη μείωση της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας και για την προώθηση των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας·

Δ.1.4 έλεγχος στην κατανάλωση ύδατος. Καταγράφονται οι πηγές προέλευσης και υιοθετούνται μέτρα περιορισμού της κατανάλωσης.

Δ.2 Περιορισμός της ρύπανσης

Δ.2.1 γίνεται μέτρηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από όλες τις πηγές που ελέγχονται από την τουριστική επιχείρηση, και εφαρμόζονται διαδικασίες για τη μείωσή τους, ώστε να μηδενιστεί η συμβολή τους στην κλιματική αλλαγή·

Δ.2.2 γίνεται σωστή επεξεργασία των υγρών αποβλήτων και επανάχρησή τους·

Δ.2.3 σχεδιάζεται πρόγραμμα διαχείρισης των στερεών απορριμμάτων με ποσοτικούς στόχους για τη μείωση των απορριμμάτων που δεν μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν ή να ανακυκλωθούν·

Δ.2.4 περιορίζεται στο ελάχιστο η χρήση επικίνδυνων χημικών ουσιών, συμπεριλαμβανομένων των φυτοφαρμάκων και των υλικών καθαρισμού, απολύμανσης της πισίνας, βαφής. Όταν είναι εφικτό, οι ουσίες αυτές αντικαθίστανται με φυσικά προϊόντα, ενώ ελέγχεται η χρήση των χημικών·

Δ.2.5 εφαρμόζονται πρακτικές για περιορισμό της ηχορύπανσης, της φωτορύπανσης, της επιφανειακής απορροής και διάβρωσης, των ουσιών που μολύνουν τον αέρα και το έδαφος και αυτών που συμβάλλουν στη μείωση της στιβάδας του όζοντος.

Δ.3 Προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας, των οικοσυστημάτων και των φυσικών τοπίων

Δ.3.1 επιτρέπεται μόνο η βιώσιμη εκμετάλλευση της άγριας ζωής για κατανάλωση, διεθνή εμπορία ή έκθεση·

Δ.3.2 δεν επιτρέπεται η αιχμαλωσία ειδών της άγριας πανίδας, παρά μόνο για ελεγχόμενες δραστηριότητες, και είδη προστατευόμενα κρατούνται μόνο από όσους έχουν ειδική άδεια και διαθέτουν τις απαραίτητες συνθήκες για τη διαβίωση και τη φροντίδα τους·

Δ.3.3 χρησιμοποιούνται ιθαγενή φυτά για διαμόρφωση και αποκατάσταση τοπίων και λαμβάνονται μέτρα από την επιχείρηση, ώστε να μην γίνεται εισαγωγή επιθετικών ξενικών ειδών·

Δ.3.4 συμβάλλουν στην προστασία της βιοποικιλότητας, στην υποστήριξη προστατευόμενων φυσικών περιοχών και περιοχών με μεγάλη αξία·

Δ.3.5 οι αλληλεπιδράσεις με την άγρια ζωή δεν έχουν αρνητικές επιπτώσεις στη ζωτικότητα των φυσικών πληθυσμών. Ελαχιστοποιείται η επίδραση του τουρισμού στα οικοσυστήματα και διατίθενται οικονομικοί πόροι για τη διατήρηση των οικοσυστημάτων.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

4.1 Προσανατολισμός του εκπαιδευτικού υλικού

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό σχεδιάστηκε με στόχο τη στήριξη των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που αποβλέπουν στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των νέων σε θέματα τουρισμού και βιώσιμης ανάπτυξης, δεδομένου ότι η προώθηση μορφών τουρισμού φιλικών στο περιβάλλον θεωρείται ουσιαστικός συντελεστής της βιώσιμης ανάπτυξης. Τα θέματα που πραγματεύεται αφορούν τους νέους ως καταναλωτές του τουριστικού προϊόντος, έχουν όμως ως στόχο και την κριτική προσέγγιση συνολικά της σχέσης ανάμεσα στον τουρισμό και την οικονομική ανάπτυξη και την αλληλεξάρτησή τους με το κοινωνικό, πολιτισμικό και φυσικό περιβάλλον.

Σκοπός του εκπαιδευτικού υλικού είναι να αποκτήσουν οι μαθητές/τριες γνώσεις, να αναπτύξουν ικανότητες και να διαμορφώσουν στάσεις, αξίες και συμπεριφορές, που θα τους επιτρέψουν να διαχειριστούν ζητήματα που αφορούν στην προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, και να συμβάλουν στην προώθηση του βιώσιμου τουρισμού και στην οικοδόμηση μιας βιώσιμης κοινωνίας. Επισημαίνονται τρόποι και περιοχές σύνδεσης της εκπαίδευσης με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Γίνεται προσπάθεια να μετατοπιστεί η έμφαση που δίδεται στην Π.Ε. ως μέσο ευαισθητοποίησης σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος, στην κατεύθυνση της Ε.Β.Α., για την αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων σε περιβαλλοντικά προβλήματα μέσα από σύγχρονη θεώρηση και επηρεασμό των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών επιλογών. Γίνεται προσπάθεια να κατανοηθεί η δυναμική της αλληλεξάρτησης και αλληλοεπίδρασης του φυσικού με το κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον και η σημασία της λογικής διαχείρισης των φυσικών πόρων, που θα επιτρέψει όχι μόνο τη βιωσιμότητα του τουρισμού αλλά και τη συνέχιση της ζωής στο πλανήτη.

Στόχος του σχεδιασμού είναι να αναπτύξουν οι μαθητές/τριες κριτική αναστοχαστική και συνδυαστική σκέψη, δυνατότητα αναζήτησης και επιλογής των κατάλληλων πηγών πληροφόρησης, επιλογή και αξιοποίηση της κατάλληλης πληροφορίας από τις διαφορετικές πηγές τόσο από το διαδίκτυο όσο και από διάφορες υπηρεσίες και φορείς, τοπικούς και εθνικούς, που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουριστικό τομέα.

Τα θέματα που διαπραγματεύονται οι προτεινόμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες εξετάζουν τον ανταγωνισμό μεταξύ τοπικού πληθυσμού και τουριστικής βιομηχανίας για τη χρησιμοποίηση αγαθών πρώτης ανάγκης (νερό, καύσιμα κ.λπ.), έργων υποδομής (δρόμοι, νοσοκομεία, κ.λπ.), τόπων αναψυχής (μουσεία, πάρκα, παραλίες κ.λπ.) και εντάσσονται στο πλαίσιο προβληματισμών για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, όπως για παράδειγμα:

1. Τι ποσοστό των τοπικών εισοδημάτων προέρχεται από τον τουρισμό; Ποιες άλλες τοπικές πηγές εισοδημάτων (γεωργία-αλιεία κ.λπ) υπάρχουν;
2. Τι ποσοστό του τουριστικού εισοδήματος μένει στην περιοχή και τι ποσοστό εισπράττουν οι ξένοι;
3. Πώς έχει επηρεάσει ο τουρισμός το τοπικό περιβάλλον;
4. Ποιος κερδίζει περισσότερο από τον τουρισμό;
5. Ποιος ωφελείται λιγότερο από τον τουρισμό;
6. Πόσοι ντόπιοι απασχολούνται στον τουρισμό;
7. Πώς διαμορφώνονται οι μισθοί;
8. Τι συμβαίνει τη νεκρή τουριστική περίοδο;
9. Απασχολούνται ξένοι (εσωτερικοί ή εξωτερικοί μετανάστες) στις τουριστικές δραστηριότητες;
10. Με ποιον τρόπο γίνεται η διαχείριση των απορριμμάτων που προκαλούνται από τον τουρισμό;
11.Πώς γίνεται η διαχείριση των υγρών αποβλήτων που προκαλεί η τουριστική δραστηριότητα;
12. Δημιουργούνται προβλήματα υδροδότησης και ηλεκτροδότησης την περίοδο τουριστικής αιχμής;
13. Ποιες οι επιπτώσεις του τουρισμού στο κυκλοφοριακό;
14. Τα θαλάσσια σπορ επηρεάζουν τη θαλάσσια ζωή;
15. Οι τοπικοί φυσικοί πόροι (αλιεία-αγροτική παραγωγή) χρησιμοποιούνται αειφορικά;
16. Υπάρχει ο απαιτούμενος σεβασμός στη τοπική πολιτισμική παράδοση;
17. Πώς έχει αλλάξει η αξία της γης τα τελευταία 20 χρόνια;
18. Χρησιμοποιείται η τοπική παραγωγή για τη διατροφή των τουριστών;
19. Οι ξενοδοχειακές μονάδες εναρμονίζονται με την τοπική αρχιτεκτονική και το τοπίο;
20. Οι αναπτυξιακές αποφάσεις και ο σχεδιασμός αποφασίζονται με συμμετοχή των τοπικών φορέων;
21. Λαμβάνονται μέτρα στον ενεργειακό τομέα για περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου;
22. Προστατεύεται η αρχιτεκτονική και πολιτιστική κληρονομιά;

4.2 Περιγραφή και χρήση του εκπαιδευτικού υλικού

Το εκπαιδευτικό υλικό «Εκπαίδευση για βιώσιμο τουρισμό» είναι ένας εκπαιδευτικός φάκελος που απευθύνεται σε μαθητές/τριες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η δυναμική που χαρακτηρίζει τις δραστηριότητες επιτρέπει να χρησιμοποιούνται με κατάλληλη προσαρμογή σε όλες τις περιοχές και με οποιαδήποτε σειρά, συνολικά ή επιλέγοντας τα διάφορα φύλλα εργασίας, τόσο στο πλαίσιο προγραμμάτων Π.Ε/Ε.Β.Α όσο και στα Διαθεματικά Προγράμματα

Σπουδών, για διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση στη διδασκαλία διαφόρων γνωστικών αντικειμένων, όπως μαθηματικά, ιστορία, γλώσσα, οικονομία, γεωγραφία κ.ά.

Μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν με κατάλληλη προσαρμογή από τον εκπαιδευτή εκτός από την τυπική και στην μη τυπική εκπαίδευση, σε σεμινάρια επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και γενικά από φορείς που υλοποιούν εκπαιδευτικά προγράμματα. Το εκπαιδευτικό υλικό αποτελείται από το εισαγωγικό κείμενο, **το *υλικό για το/τη μαθητή/τρια*** και ***τις οδηγίες για τον/την εκπαιδευτικό***. Το εισαγωγικό κείμενο προσφέρει βασική θεωρητική ενημέρωση, απαραίτητη για να εμπλακεί ο/η εκπαιδευτικός στη διδασκαλία του θέματος. Το υλικό για το/τη μαθητή/τρια αποτελείται από φύλλα εργασίας, και το υλικό για τον/την εκπαιδευτικό αποτελείται από οδηγίες υλοποίησης των δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στα φύλλα εργασίας του προγράμματος.

Ειδικότερα:

α. Το ενημερωτικό κείμενο στην εισαγωγή έχει σκοπό να εισάγει τον/την εκπαιδευτικό στην έννοια του βιώσιμου τουρισμού.

β. Τα Φύλλα Εργασίας για τον/την μαθητή/τρια έχουν σχεδιαστεί ώστε να ανταποκρίνονται στα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης για βιώσιμη ανάπτυξη που είναι:

- *ο παιδοκεντρικός προσανατολισμός*
- *η διαθεματικότητα και η διεπιστημονικότητα στην παρεχόμενη γνώση*
- *η ολιστική προσέγγιση της διδασκαλίας*
- *η ομαδοκεντρική και συνεργατική διδασκαλία*
- *η εποικοδομητική προσέγγιση στη διδασκαλία και μάθηση*
- *η μάθηση σε αυθεντικό περιβάλλον*
- *ο προσανατολισμός στο μέλλον*

Κάθε φύλλο εργασίας περιλαμβάνει κατάλληλα επιλεγμένες δραστηριότητες με σύντομες οδηγίες για τον τρόπο υλοποίησης. Οι δραστηριότητες στηρίζονται στο εποικοδομητικό μοντέλο για τη διδασκαλία και τη μάθηση. Δεν είναι αυστηρά σχεδιασμένες, και μέσα από την κατάλληλη παρουσίαση των θεμάτων επιχειρείται η κινητοποίηση του ενδιαφέροντος για τη διερεύνησή τους. Αξιοποιούν εμπειρίες των παιδιών ώστε να είναι ευχάριστες, να εξασφαλίζουν την ομαδική εργασία, τη συνεργασία και αλληλεπίδραση των παιδιών, να καλλιεργούν την πολλαπλή νοημοσύνη, να προωθούν τη διαθεματική-ολιστική προσέγγιση της γνώσης, αλλά και να συνδέονται με επιμέρους γνωστικούς τομείς του αναλυτικού προγράμματος, να εξυπηρετούν τη συνολική ανάπτυξη του/της μαθητή/τριας, γνωστική, συναισθηματική, κοινωνική.

Παρέχεται στον/στην εκπαιδευτικό ελευθερία επιλογής και ευελιξία στον τρόπο υλοποίησης, ενώ με κατάλληλη προσαρμογή είναι δυνατή η σύνδεση με θέματα τοπικού ενδιαφέροντος και με επίκαιρα θέματα. Οι δραστηριότητες υλοποιούνται στο πεδίο και στην τάξη και καλύπτουν το συγκεκριμένο θέμα με την ενεργό συμμετοχή του/της μαθητή/τριας. Σε πολλές δραστηριότητες χρησιμοποιείται το περιβάλλον γιατί παρέχει στους/στις μαθητές/τριες τη δυνατότητα βιωματικής εμπειρίας μέσα από την έρευνα και την ανακάλυψη. Άλλωστε, ειδικά για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το τοπικό περιβάλλον αποτελεί περιοχή μελέτης με άμεση σύνδεση με τη γεωγραφία, την ιστορία και την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν πολλές κοινωνικές και γνωστικές δεξιότητες μέσα από τη μελέτη θεμάτων που αφορούν το τοπικό περιβάλλον, ειδικά όταν εργάζονται μέσα σε ομάδες. Η σύνδεση των προτεινόμενων δραστηριοτήτων με τη γεωγραφία μπορεί να εξυπηρετήσει την ανάπτυξη δεξιοτήτων χαρτογράφησης και εργασίας στο πεδίο μέσα από διερεύνηση προβλημάτων που προκαλεί ο τουρισμός στο τοπικό περιβάλλον. Η σύνδεση με την ιστορία μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων έρευνας, παρατήρησης, καταγραφής, ανάλυσης και ερμηνείας δεδομένων που αφορούν σε αλλαγές στο τοπικό περιβάλλον που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό, καθώς και με την ανάπτυξη δεξιοτήτων στα μαθηματικά και τις επιστήμες.

Οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται σε ένα φύλλο εργασίας μπορούν να υλοποιηθούν όλες ή και να επιλεγούν ορισμένες μόνο, ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο και το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών. Ο/Η εκπαιδευτικός μοιράζει φωτοτυπίες των φύλλων εργασίας σε κάθε μαθητή/τρια, παρά το ότι προτείνεται η υλοποίηση των δραστηριοτήτων σε ομάδες. Ο/Η μαθητής/τρια κρατάει φάκελο στον οποίο συγκεντρώνει τις πληροφορίες που συνέλεξε ατομικά και ομαδικά καθώς και τα φύλλα αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της προτεινόμενης διαμορφωτικής αξιολόγησης V Heuristic.

Στόχοι των προτεινόμενων δραστηριοτήτων είναι να αποκτήσουν οι μαθητές/τριες γνώσεις και δεξιότητες:

Γνώσεις

1. να κατανοήσουν την έννοια του τουρισμού και του βιώσιμου τουρισμού·
2. να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με τον τουρισμό στην περιοχή τους και να συνειδητοποιήσουν θέματα και επιπτώσεις του τουρισμού στην περιοχή τους·
3. να γνωρίσουν διαφορετικές μορφές ταξιδιών σε σχέση με τον τουρισμό·
4. να γνωρίσουν τις επιπτώσεις των ταξιδιών και του τουρισμού στο οικονομικό, κοινωνικό, φυσικό, πολιτισμικό περιβάλλον·
5. να γνωρίσουν τρόπους διερεύνησης μελλοντικών σεναρίων για τα ταξίδια και τον τουρισμό και να συνειδητοποιήσουν με ποιους τρόπους μπορούν να τα επηρεάσουν τόσο ως τουρίστες όσο και ως οικοδεσπότες·

6. να αποκτήσουν γνώσεις για το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον των τουριστικών προορισμών.

Δεξιότητες

1. δεξιότητες διερεύνησης:

- να ορίζουν το στόχο της έρευνας·
- να διαμορφώνουν τις κατάλληλες ερωτήσεις·
- να συγκεντρώνουν τις κατάλληλες πληροφορίες·
- να αναλύουν και να ερμηνεύουν τις πληροφορίες·
- να βγάζουν συμπεράσματα και να προτείνουν δράσεις·
- να παρουσιάζουν τα δεδομένα της έρευνάς τους·
- να εκτιμούν πιθανές αλλαγές σε προσωπικές στάσεις και αξίες που οφείλονται στην έρευνα.

2. *επικοινωνιακές δεξιότητες*:

- να μπορούν να περιγράφουν και να εξηγούν τις ιδέες τους με πολλούς τρόπους, με το γράψιμο, τη συζήτηση, το παιχνίδι ρόλων, τη δραματοποίηση και άλλες μορφές τέχνης.

3. κριτική σκέψη

- να προσεγγίζουν τα θέματα με ανοιχτή και κριτική σκέψη και να είναι διατεθειμένοι/νες να αλλάξουν απόψεις μέσα από τη μάθηση.

4. πολιτική σκέψη

- να αναπτύξουν την ικανότητα να επηρεάζουν τα κέντρα λήψης αποφάσεων σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο

5. αξίες και στάσεις

- Να διερευνούν και να αναγνωρίζουν τις διαφορετικές αξίες που βρίσκονται πίσω από τις διάφορες επιλογές στο θέμα του τουρισμού, τόσο σε επίπεδο τουριστών όσο και σε επίπεδο αυτών που ασχολούνται με τον τουρισμό και αυτών που διαμορφώνουν την τουριστική πολιτική·
- Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο φυσικό περιβάλλον των τουριστικών τους προορισμών·
- Να σέβονται τον πολιτισμό και τους κατοίκους των τουριστικών περιοχών που επισκέπτονται·
- Να ενδιαφερθούν για την προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής τους.

4.3. Το υλικό για τον/την εκπαιδευτικό

Το υλικό για τον/την εκπαιδευτικό έχει κύριο στόχο να δώσει ιδέες στον/στην εκπαιδευτικό για επιμέρους θέματα που αφορούν τον τουρισμό τα οποία μπορεί να μελετήσει με τους/τις μαθητές/τριές του/της. Περιγράφει τους στόχους και προτείνει τρόπους διεξαγωγής των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, (απαιτούμενα υλικά, πηγές πληροφόρησης, ενδεικτικά συνδέσεις με επιμέρους γνωστικά αντικείμενα του Αναλυτικού Προγράμματος) και διδακτικές τεχνικές που δεν δεσμεύουν τον/την εκπαιδευτικό, αλλά επιτρέπουν σε μεγάλο βαθμό την αυτενέργεια και αξιοποίηση της δικής του/της δημιουργικής φαντασίας και των διδακτικών του/της δεξιοτήτων. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει συνδυασμό από τις προτεινόμενες διδακτικές μεθόδους, ενώ για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του εκπαιδευτικού έργου σε γνωστικό επίπεδο και επίπεδο αξιών του/της μαθητή/τριας, αλλά και για την αυτοαξιολόγηση του/της μαθητή/τριας προτείνεται η χρήση της μεθόδου V Heuristic με διαδοχικούς χάρτες εννοιών που περιγράφεται στη συνέχεια.

Για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων ο/η εκπαιδευτικός αναλαμβάνει ρόλο που ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Δηλαδή:

- *αναλαμβάνει ρόλο διεκπεραιωτή/τριας της μαθησιακής διαδικασίας, παύοντας να είναι αυθεντία και μεταφορέας της γνώσης·*
- *ενθαρρύνει, εμψυχώνει, δίνει ερεθίσματα και κατευθύνσεις, δημιουργώντας ένα κλίμα συνεργασίας και ομαδικότητας·*
- *σχεδιάζει το μαθησιακό περιβάλλον·*
- *παρέχει τη γνώση, όταν και όπως αυτή του/της ζητηθεί από τον/την εκπαιδευόμενο/η·*
- *ανταλλάσσει καλές πρακτικές με άλλους/ες εκπαιδευτικούς·*
- *αναπτύσσει δίκτυα συνεργασίας·*
- *αναστοχάζεται πάνω στις πρακτικές του/της, τις αξιολογεί, και βελτιώνει τις διδακτικές στρατηγικές του/της·*
- *καλλιεργεί ικανότητες ανάληψης πρωτοβουλίας·*
- *αποκτά κοινωνικές και πολιτικές δεξιότητες·*
- *αποκτά πολιτισμική ευαισθησία και έκφραση·*
- *αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για τη χρήση και την ανάπτυξη νέων παιδαγωγικών μεθόδων που να εξυπηρετούν την εκπαίδευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη.*

5. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφονται με συντομία εναλλακτικές διδακτικές προσεγγίσεις, καθώς και στρατηγικές και τεχνικές, από τις οποίες μπορεί να επιλέξει ο/η εκπαιδευτικός όποιες θεωρεί πιο κατάλληλες για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στα φύλλα εργασίας του διδακτικού υλικού.

Η επίλυση προβλήματος και το σχέδιο εργασίας (project) είναι δύο ευέλικτες διδακτικές προσεγγίσεις, που μπορούν να συνδυαστούν με διδακτικές στρατηγικές, όπως η μελέτη περίπτωσης, το παιχνίδι ρόλων, η επισκόπηση κ.ά.

5.1 Project ή σχέδιο εργασίας

Το Project/σχέδιο εργασίας αποτελεί ευέλικτη μαθησιακή διαδικασία, που διαμορφώνεται από κοινού με τον/την εκπαιδευτικό και τους/τις μαθητές/τριες και αφορά στη σχεδίαση και ολοκλήρωση ενός συγκεκριμένου έργου, η διάρκεια και το εύρος του οποίου δεν είναι υποχρεωτικά προκαθορισμένα, αλλά εξαρτώνται από το υπό μελέτη θέμα και το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών. Για την υλοποίηση του project οι μαθητές/τριες εργάζονται σε διαφορετικά μαθησιακά περιβάλλοντα και αντλούν πληροφορίες από ποικίλες πηγές πληροφόρησης, όπως το τοπικό περιβάλλον στο οποίο μπορεί να αφορά το σχέδιο εργασίας, οι ειδικοί επιστήμονες, οι κάτοικοι και τοπικοί φορείς, το πάσης φύσεως έντυπο υλικό και φυσικά το διαδίκτυο.

Η προσέγγιση των μελετώμενων θεμάτων είναι συστημική, διεπιστημονική και πολυεπιστημονική, ενώ κατά την πορεία υλοποίησης ενός project χρησιμοποιούνται διάφορες διδακτικές στρατηγικές, όπως η μελέτη στο πεδίο, η διάλεξη, η συζήτηση, η μελέτη περίπτωσης, η χαρτογράφηση εννοιών, ο καταιγισμός ιδεών, η επισκόπηση, η βιβλιογραφική έρευνα, το παιχνίδι των ρόλων, το δίλημμα, η ανάλυση και διασαφήνιση αξιών, η έρευνα δράσης, ο περιβαλλοντικός έλεγχος, η προσομοίωση, τα παιχνίδια και πειράματα, η επιλογή εικόνων, ο χαρακτηρισμός εικόνων, η χρονογραμμή, κ.ά.

Η μελέτη του θέματος γίνεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε το τέλος των εργασιών να συνοδεύεται και από ένα προϊόν π.χ. μία έκθεση, ένα βιβλίο, μία εκδήλωση.
Η πορεία ανάπτυξης ενός project στο σχολείο περιλαμβάνει:

- Σύσταση της ομάδας·
- Προτάσεις θεμάτων και συζητήσεις σχετικά με τα προτεινόμενα θέματα·
- Επιλογή του θέματος·

- Διαμόρφωση των πλαισίων ανάπτυξής του (καθορισμός στόχων και υποθεμάτων) και δημιουργία ομάδων εργασίας·
- Ανάθεση εργασιών στις ομάδες·
- Ολοκλήρωση, σύνθεση και παρουσίαση·
- Αξιολόγηση (η αξιολόγηση μπορεί να είναι τελική αλλά και διαμορφωτική κατά την πορεία υλοποίησης του σχεδίου εργασίας)·
- Κατά τη διάρκεια του υλοποίησης του σχεδίου πραγματοποιούνται συναντήσεις των ομάδων για αλληλοενημερώσεις και ανταλλαγές απόψεων σχετικά με την πορεία των εργασιών και τον καθορισμό της περαιτέρω πορείας. Γίνεται επίσης ανατροφοδότηση για επίλυση προβλημάτων συνεργασίας μέσα στην ομάδα και μεταξύ των ομάδων.

Ο/Η εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του προγράμματος αναλαμβάνει τον προγραμματισμό των εργασιών και συντονίζει τις ομάδες και παρακολουθεί διακριτικά χωρίς να παρεμβαίνει στον τρόπο λειτουργίας τους, επεμβαίνοντας μόνον όταν του/της ζητηθεί.

5.2 Επίλυση προβλήματος (Problem Solving)

Η μέθοδος της επίλυσης προβλήματος αποτελεί μια μορφή ενεργητικής μάθησης, που εφαρμόζεται για να αντιμετωπιστεί μια προβληματική κατάσταση ή επιμέρους ερωτήματα που συνδέονται με αυτήν. Τα προβλήματα που χρησιμοποιούνται επιδέχονται περισσότερες της μιας λύσεις με στόχο την επιλογή της «καλύτερης», όχι όμως και της μοναδικής. Ο/Η μαθητής/τρια, προσπαθώντας να επιλύσει πραγματικά προβλήματα, αναπτύσσει ερευνητικό πνεύμα και αποκτά ικανότητες που τον/την βοηθούν να αντιληφθεί τις πολύπλοκες σχέσεις μεταξύ των διαφορετικών παραγόντων που εμπλέκονται σε κάθε πρόβλημα, να προσδιορίσει τις αιτίες δημιουργίας των προβλημάτων, να διερευνήσει τις πιθανές λύσεις και να σχεδιάσει δράσεις για την επίλυσή τους.

Η πορεία που προτείνεται για την επίλυση προβλήματος είναι:

- προσδιορίζεται το πρόβλημα·
- γίνεται διάγνωση και ανάλυση του προβλήματος (οριοθέτηση, περιγραφή, αναζήτηση και καθορισμός των αιτίων και επιπτώσεων)·
- καθορίζονται οι στόχοι για την επίλυση του προβλήματος·
- διατυπώνονται εναλλακτικές λύσεις ατομικά και στην ομάδα, ανταλλάσσονται απόψεις·
- αναπτύσσονται κριτήρια για την επιλογή της πλέον κατάλληλης λύσης (ή λύσεων) του προβλήματος·
- γίνεται αξιολόγηση και ταξινόμηση των προτεινόμενων λύσεων·
- γίνεται επιλογή της πλέον κατάλληλης λύσης /λύσεων·
- σχεδιάζεται η δράση για την προώθηση της λύσης/λύσεων που προτάθηκαν·

- υλοποιούνται οι δραστηριότητες·
- ακολουθεί η αξιολόγηση της μεθόδου.

5.3 Μελέτη στο πεδίο

Πρόκειται για σχεδιασμένη βιωματική εκπαιδευτική δραστηριότητα, που πραγματοποιείται έξω από τη σχολική αίθουσα. Είναι μέθοδος κατά την οποία χρησιμοποιούνται και οι αισθήσεις για παρατήρηση, καταγραφή και συλλογή δεδομένων για την εμπειρική γνώση του περιβάλλοντος. Η εργασία στο πεδίο μπορεί να είναι πολλών τύπων και μπορεί να εμπλέκει τους/τις μαθητές/τριες: α) σε έρευνα πεδίου, β) σε μία απλή επισκόπηση πεδίου, γ) σε μία περιγραφή ενός χώρου, μιας κατασκευής, ενός αντικειμένου κ.ά, τα οποία δεν μπορούν να παρατηρήσουν μέσα στην τάξη. Χώροι για μελέτη στο πεδίο μπορεί να είναι το σχολείο και η αυλή του, η γειτονιά, ένας δρόμος της πόλης, μια συνοικία, κτίρια, ρέματα, παιδικές χαρές, πάρκα, παράκτιες περιοχές, ποτάμια, υγρότοποι, εθνικοί δρυμοί, οικισμοί, μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι κ.ά.

Για να αποφύγει ο/η εκπαιδευτικός τη μετατροπή της μελέτης πεδίου σε απλή εκδρομή χωρίς ειδικό ενδιαφέρον, πρέπει να την προετοιμάζει κατάλληλα και να προσχεδιάζονται οι δραστηριότητες των μαθητών/τριών:

Ο/η εκπαιδευτικός:

- επισκέπτεται το πεδίο μελέτης, για να αναγνωρίσει και να εξοικειωθεί με το αντικείμενο της μελέτης και να οργανώσει την επίσκεψη και την εργασία στο πεδίο·
- επιλύει διαδικαστικά θέματα, όπως η μεταφορά και ασφάλεια των μαθητών/τριών, η εξασφάλιση συνοδών και άδειας επίσκεψης στο πεδίο, όταν αυτή είναι απαραίτητη·
- Συζητά στην τάξη, ώστε να καθοριστούν οι στόχοι της μελέτης, οι δραστηριότητες που θα γίνουν, οι πηγές πληροφόρησης που θα χρησιμοποιηθούν, οι ομάδες μελέτης που θα δημιουργηθούν και οι ρόλοι των μαθητών/τριών στη διάρκεια της εργασίας, τα εργαλεία που θα χρειαστούν (χάρτες, κλείδες φυτών, φωτογραφικές μηχανές, αναλώσιμα υλικά κ.ά).

Εργασία στο πεδίο

Στο πεδίο οι μαθητές/τριες σε ομάδες υλοποιούν διάφορες δραστηριότητες, ανάλογα με το πεδίο μελέτης και το στόχο.

Εργασία στην τάξη

Μετά την εργασία στο πεδίο οι μαθητές/τριες επεξεργάζονται τα στοιχεία, συζητούν και ερμηνεύουν τα δεδομένα και συνθέτουν έκθεση που την κοινοποιούν στο σχολείο και σε ενδιαφερόμενους φορείς.

5.4 Καταιγισμός ιδεών

Με τη μέθοδο αυτή επιδιώκεται η αυθόρμητη και ελεύθερη έκφραση των μαθητών/τριών αναφορικά με το θέμα που θα μελετηθεί. Οι απόψεις όλων των μαθητών/τριών για το συγκεκριμένο θέμα καταγράφονται με συντομία. Δεν έχει σημασία αν γνωρίζουν το θέμα, το ζητούμενο είναι να ανακαλέσουν πρότερες ιδέες τους σχετικά με αυτό.

- ο/η εκπαιδευτικός διατυπώνει ερώτηση σχετική με το θέμα που θέλει να διερευνήσει και ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους·
- παροτρύνει τους/τις μαθητές/τριες να εκφράζονται γρήγορα, ακόμη και αν δεν γνωρίζουν το θέμα·
- σέβεται και καταγράφει όλες οι απόψεις χωρίς σχόλια και δημιουργεί κλίμα συνεργασίας σεβασμού και αποδοχής της διαφορετικής άποψης·
- ακολουθεί συζήτηση κατά την οποία συζητούνται, αναλύονται και σχολιάζονται οι απόψεις που έχουν καταγραφεί, ώστε να ερευνηθεί σφαιρικά ένα πρόβλημα, να καταγραφούν οι αιτίες, οι συνέπειες και ίσως οι πιθανές λύσεις του, να εμπλουτιστούν οι γνώσεις των παιδιών και να εδραιωθούν ή να αλλάξουν οι απόψεις τους σχετικά με το υπό εξέταση θέμα.

Αποτελεί χρήσιμη τεχνική για:

- την ερμηνεία πολλών διαφορετικών απόψεων για ένα θέμα·
- τη δυνατότητα να πει καθένας αυτό που γνωρίζει και σκέφτεται, και να το μοιραστεί με τους άλλους·
- την καταγραφή προσωπικών ιδεών και συμπεριφορών στην αρχή της εξέτασης ενός θέματος, και για την ανάλυση και τον προσδιορισμό των μεταβολών που σημειώνονται ως αποτέλεσμα της μελέτης του θέματος·
- την ενίσχυση του/της εκπαιδευτικού στην κατανόηση του τι γνωρίζουν οι μαθητές/τριες, τι εμπειρίες έχουν κ.λπ.

Διαδικασία: ο/η εκπαιδευτικός γράφει το θέμα στον πίνακα ή διαφορετικά κάθε ομάδα μαθητών/τριών γράφει με μαρκαδόρο το θέμα στο κέντρο ενός μεγάλου χαρτιού. Στη συνέχεια είτε καταγράφει ο/η εκπαιδευτικός στο πίνακα όλες τις απόψεις των μαθητών/τριών για το θέμα είτε οι ομάδες στο χαρτί. Στη συνέχεια, μπορούν να ταξινομηθούν οι απόψεις σε ομάδες και να καταγραφούν εκ νέου σε στήλες: αίτιο, αποτέλεσμα, επίλυση ή τι γνωρίζω…, πώς αισθάνομαι…, τι κάνω…. Στη συνέχεια, μέσα από συζήτηση και σχόλια, αξιολογούνται οι απόψεις που εκφράστηκαν, απορρίπτονται απόψεις που δεν ανταποκρίνονται στο θέμα, και προτείνονται νέες. Είναι χρήσιμο να συγκρίνονται οι «πριν» με τις «μετά» και να σχολιάζονται οι μεταβολές που έχουν εμφανιστεί σε ενημέρωση, αισθήματα, αξίες κ.λπ.

Επειδή μέσα από τη μέθοδο αυτή ανακαλούνται και προσδιορίζονται πρότερες γνώσεις των μαθητών/τριών σχετικά με το υπό μελέτη θέμα, προτείνεται η εφαρμογή της στην αρχή της μαθησιακής διαδικασίας. Τα μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να ξεκινήσει ο καταιγισμός ιδεών μπορεί να είναι εικόνες, λέξεις, φράσεις, μικρά κείμενα, σύντομη προβολή ταινίας που αφορά ένα πρόβλημα.

5.5 Δομημένη συζήτηση (debate)

Η πορεία που ακολουθείται σε ένα debate είναι η εξής:
Ο/Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει το θέμα και εισάγει τους/τις μαθητές/τριες σε αυτό. Στη συνέχεια, δημιουργούνται δύο ομάδες μαθητών/τριών με αντίθετες απόψεις πάνω στο υπό διαπραγμάτευση θέμα. Τα μέλη της κάθε ομάδας συνεργάζονται για να προετοιμάσουν κατάλογο με τις απόψεις που θα υποστηρίξει η ομάδα τους, καθώς και τα επιχειρήματα που θα χρησιμοποιήσει. Οι ομάδες ανταλλάσουν τον κατάλογο των απόψεων. Κάθε μαθητής/τρια προετοιμάζεται για να αντικρούσει ένα επιχείρημα της αντίπαλης ομάδας. Ακολουθεί συζήτηση κατά την οποία ανταλλάσσονται επιχειρήματα και αντεπιχειρήματα ανάμεσα στις δύο ομάδες. Κάθε ομάδα ορίζει συντονιστή/στρια και γραμματέα για την καταγραφή της επιχειρηματολογίας της. Εξαρχής ορίζεται μία τριμελής επιτροπή που θα διαχειριστεί και θα αξιολογήσει τη συζήτηση, όσον αφορά την αρτιότητα, τη σαφήνεια διατύπωσης, την ευστοχία και την τεκμηρίωση των επιχειρημάτων, τη συμμόρφωση με τους όρους της συζήτησης κ.ά.

5.6 Μελέτη περίπτωσης

Αφορά στη μελέτη πραγματικών ή υποθετικών προβληματικών καταστάσεων, και μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για την ανάλυση και αποσαφήνιση αξιών. Ο/Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει στους/στις μαθητές/τριες μέσα από κείμενα από εφημερίδες, έντυπα, περιοδικά, από φωτογραφίες, έντυπες ή ηλεκτρονικές, από βιντεοταινία, από το διαδίκτυο, πραγματικά ή υποθετικά παραδείγματα, που αναφέρονται σε ένα πρόβλημα, με σκοπό να γίνει ανάλυση του προβλήματος, των αιτίων του, και διερεύνηση και αξιολόγηση διαφόρων προτεινόμενων μέτρων για την επίλυσή του. Αποτελεί μια διδακτική τεχνική, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί, χωρίς να απαιτείται να έχει ο/η μαθητής/τρια προηγούμενες γνώσεις πάνω στο θέμα. Ο/Η εκπαιδευτικός επιλέγει και τον τρόπο με τον οποίο θα δώσει την πληροφορία. Οι μαθητές/τριες στηρίζονται στις πληροφορίες αυτές, καθώς και τις πρότερες γνώσεις και εμπειρίες τους, για να κατανοήσουν τις καινούργιες έννοιες. Η εργασία είναι ομαδική, ώστε, μέσα από τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση, να μπορέσουν τα παιδιά να κατανοήσουν καλύτερα το θέμα. Εκπρόσωπος από κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια το προϊόν της εργασίας της ομάδας, την πορεία που ακο-

λουθήθηκε, τις δυσκολίες που προέκυψαν και χρειάστηκε να αντιμετωπιστούν και τα συμπεράσματά τους.

Ο/Η εκπαιδευτικός συγκεντρώνει τις βασικές πληροφορίες, διασαφηνίζει όσα σημεία δεν έγιναν πλήρως κατανοητά, δίνει συμπληρωματικές πληροφορίες και βοηθάει τους/τις μαθητές/τριες στην εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων.

5.7 Παιγνιώδης μορφή διδασκαλίας

Σύμφωνα με τη νεώτερη παιδαγωγική, το παιχνίδι αποτελεί μέσο γνωστικής ανάπτυξης και αποκτά σημαντικό ρόλο στη διαδικασία επικοινωνίας του παιδιού με τον κοινωνικό και χωροπολιτισμικό του περίγυρο και την ένταξή του σε αυτόν. Το παιδί αφομοιώνει την πραγματικότητα μέσα από το παιχνίδι, γιατί το παιχνίδι του δημιουργεί κίνητρα και ευνοϊκό κλίμα επικοινωνίας με το εξωτερικό ερέθισμα, δίνοντάς του τις δυνατότητες να το προσλάβει και να το αφομοιώσει. Αν και η σχέση παιχνίδι-ανάπτυξη μπορεί να συγκριθεί με τη σχέση διδασκαλία-ανάπτυξη, το παιχνίδι προσφέρει πολύ ευρύτερο πεδίο για τις αλλαγές στις ανάγκες και τη συνείδηση του παιδιού. Με την παιδαγωγική του επεξεργασία και το σχεδιασμένο προσανατολισμό του προς τις διαδικασίες αγωγής, το παιχνίδι μπορεί να εξελιχτεί πραγματικά σε εργαλείο αγωγής στα χέρια του/της παιδαγωγού και να αποτελέσει αφετηρία για την ανάπτυξη της φαντασίας, τον προβληματισμό και τη διαμόρφωση ή την αλλαγή στάσεων.

5.8 Το παιχνίδι των ρόλων

Το παιχνίδι ρόλων αποτελεί μέθοδο βιωματικής και ενεργητικής μάθησης με πολλές δυνατότητες χρήσης στο πλαίσιο της Π.Ε/Ε.Β.Α. Είναι μέθοδος ευχάριστη στους/στις μαθητές/τριες, που υποκινεί το ενδιαφέρον τους για συμμετοχή στη διαδικασία μάθησης, ειδικά όταν πρόκειται για δραματοποίηση θεμάτων της καθημερινής ζωής. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αναπαράσταση μιας κατάστασης με τρόπο που να αναδεικνύονται και να εκφράζονται οι διαφορετικές και συγκρουόμενες θέσεις και απόψεις, οι αξίες και τα συμφέροντα που κρύβονται πίσω από αυτές και να αναζητηθούν και να προταθούν πιθανές λύσεις. Στόχος είναι η ανάπτυξη από τους/τις μαθητές/τριες της ικανότητας να μπαίνουν στη θέση του άλλου, να καταλάβουν πώς θα ήταν αν βρισκόταν στη θέση κάποιου άλλου, να συνδιαλέγονται και να επιχειρηματολογούν με τεκμηριωμένα επιχειρήματα, να κάνουν συμβιβασμούς, να επιλύουν αντιθέσεις, να συνεργάζονται. Επίσης, να κατανοούν ότι οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές απόψεις, αξίες, γνώμες και να διακρίνουν τις αξίες που βρίσκονται πίσω από τις θέσεις και δράσεις των ανθρώπων και τις διαφορετικές ομάδες που εμπλέκονται σε ένα πρόβλημα. Ακόμα να μπορούν να προτείνουν λύσεις συμβιβαστικές. Να προσδιορίζουν τέλος τις ατομικές αξίες, στάσεις και απόψεις. Αν βιώσουν

μια προβληματική κατάσταση, έστω σε συνθήκες προσομοίωσης και γνωρίσουν τις θέσεις των άλλων, θα μπορούν να επανεξετάσουν και τις δικές τους αντιλήψεις και συμπεριφορές.
Είναι πολύ σημαντικό το σενάριο στο παιχνίδι ρόλων να είναι έργο των μαθητών/τριών. Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει τις ομάδες που εμπλέκονται, τη θέση των ομάδων και τα επιχειρήματά τους. Είναι καλό να ανταλλάσσουν ρόλους οι μαθητές/τριες, ώστε, όταν έχουν την εμπειρία της σκέψης μέσα από ένα ρόλο, να υιοθετήσουν έναν άλλο ρόλο που έχει τελείως διαφορετικές απόψεις. Έτσι, μέσα από αυτές τις αντιθέσεις να επιλέξουν τη δική τους θέση. Αποτελεί μια τεχνική για να γίνει σε βάθος διερεύνηση ενός θέματος και να αναγνωρίζουν οι μαθητές/τριες τις πολλές και διαφορετικές αντιλήψεις και αξίες που κρύβονται πίσω από κάθε πρόβλημα. Μετά την ολοκλήρωση του παιχνιδιού, είναι καλό να σχολιάσουν οι μαθητές/τριες την εμπειρία τους και να προσπαθήσουν να βγάλουν συμπεράσματα.

5.9 Παιχνίδι προσομοίωσης

Η προσομοίωση αποτελεί μίμηση ενός πραγματικού αντικειμένου, μιας πραγματικής κατάστασης ή διαδικασίας. Στην προσομοίωση πρέπει να αντιπροσωπεύονται τα βασικά χαρακτηριστικά, οι συνδεόμενες συμπεριφορές και οι επιπτώσεις από μια κατάσταση με πιστότητα, απλά, σύντομα, περιεκτικά και με δυνατότητα εύκολης κατανόησης από τους μαθητές/τριες.

5.10 Βιβλιογραφική έρευνα

Στη βιβλιογραφική έρευνα οι μαθητές/τριες ανατρέχουν και συλλέγουν πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό από έγκυρες πηγές πληροφόρησης για το θέμα που μελετούν. Οι πηγές αυτές μπορεί να είναι βιβλία, ο ημερήσιος και περιοδικός τύπος, οι εγκυκλοπαίδειες, διάφορα έντυπα συλλόγων, μη κυβερνητικών οργανώσεων, κρατικών φορέων, χάρτες κ.ά., καθώς και το διαδίκτυο. Ο/Η εκπαιδευτικός βοηθά τους/τις μαθητές/τριες δίνοντάς τους πληροφορίες για τις πιθανές πηγές, το είδος του εντύπου, διευθύνσεις στο διαδίκτυο και τρόπους αναζήτησης. Βοηθάει επίσης τους/τις μαθητές/τριες να αποκτήσουν δεξιότητες σύνθεσης και παρουσίασης των πληροφοριών που θα συγκεντρώσουν, και υποδεικνύει τους τρόπους με τους οποίους πρέπει να γίνει η αναφορά στην πηγή της πληροφορίας.

5.11 Χαρτογράφηση εννοιών

Αποτελεί μια διδακτική τεχνική κατά την οποία ο/η μαθητής/τρια διαμορφώνει σταδιακά ένα πλέγμα για να απεικονίσει βασικές έννοιες που εμπλέκονται στο υπό μελέτη θέμα, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται μεταξύ τους αυτές οι έννοιες. Αποτελεί κατάλληλη μέθοδο για την επεξεργασία και την κατανόηση σύνθετων θεμάτων. Αποτελεί διαδικασία μέσα από την

οποία οι μαθητές/τριες μαθαίνουν να οργανώνουν και να ιεραρχούν τις έννοιες, να τις συνδέουν μεταξύ τους και να τις παρουσιάζουν σχηματικά με χάρτες εννοιών. Για τον εμπλουτισμό των χαρτών μπορούν να χρησιμοποιηθούν εικόνες και πίνακες.

Αποτελεί μια αρκετά σύνθετη μέθοδο και για αυτό πρέπει οι μαθητές/τριες να εισάγονται σταδιακά, με απλά θέματα στην αρχή ή χρησιμοποιώντας ημιδομημένους χάρτες εννοιών, στους οποίους να δίνεται από τον/την εκπαιδευτικό μία βασική ιεράρχηση εννοιών μέχρις ενός σημείου και ο/η μαθητής/τρια να καλείται να προχωρήσει σε περαιτέρω συνδέσεις, προσθέτοντας νέες έννοιες, για την πληρέστερη σύνθεση και ολοκλήρωση του χάρτη.

Είναι μέθοδος που μπορεί να αξιοποιηθεί και για την αυτοαξιολόγηση του/της μαθητή/τριας αλλά και για αξιολόγησή του/της από τον/την εκπαιδευτικό, που θα χρησιμοποιεί διαδοχικούς χάρτες εννοιών για το ίδιο θέμα, και στην αρχή και το τέλος της μαθησιακής διαδικασίας. Για τη δόμηση χάρτη εννοιών ακολουθούνται τα εξής βήματα: οι μαθητές/τριες εντοπίζουν και καταγράφουν τις κύριες έννοιες του θέματος, τις ιεραρχούν από την πιο γενική έως τις λιγότερο γενικές και ειδικές, συμπληρώνουν το χάρτη τοποθετώντας κάθε έννοια μέσα σε ένα παραλληλόγραμμο, ένα κύκλο ή μια έλλειψη, τοποθετώντας την πιο γενική έννοια στην κορυφή του σχήματος και κάτω από αυτήν τις ενδιάμεσες, συνδέουν τις έννοιες με λέξεις ή μικρές φράσεις που σχηματίζουν λογικές προτάσεις. Κάθε μαθητής/τρια, μετά την ολοκλήρωση του δικού του/της χάρτη εννοιών, μπορεί να τον συγκρίνει με τους χάρτες των άλλων παιδιών. Ακολουθεί συζήτηση στην ομάδα και στην τάξη και οι μαθητές/τριες εντοπίζουν λάθη, παραλείψεις και ασάφειες, και στη συνέχεια διορθώνουν ή εμπλουτίζουν τον αρχικό τους χάρτη. Για την αλλαγή του χάρτη εννοιών μπορεί να δοθεί περισσότερος χρόνος στους/στις μαθητές/τριες, για να συλλέξουν πληροφορίες από πηγές που θα επιλέξουν οι ίδιοι/ες, ώστε να βελτιώσουν το χάρτη τους.

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι να βοηθάει τα παιδιά με ερωτήσεις να επισημαίνουν τις βασικές έννοιες και να συμβάλει σε ανάδειξη των ουσιαστικών σχέσεων ανάμεσα στις έννοιες.

5.12 Επισκόπηση πεδίου

Αποτελεί μορφή περιγραφικής έρευνας, κατά την οποία οι μαθητές/τριες συλλέγουν αυθεντικές πληροφορίες για να μελετήσουν ένα θέμα, ένα συμβάν, ερευνώντας τα στοιχεία που συγκεντρώνουν οι ίδιοι/ες προσωπικά, αφού επισκεφθούν την περιοχή έρευνας. Τα εργαλεία που χρησιμοποιούν είναι ερωτηματολόγια ή συνεντεύξεις, για να καταγράψουν τις απόψεις του πληθυσμού που εμπλέκεται σε ένα ζήτημα, ή φύλλα καταγραφής που μπορεί να είναι χάρτες της περιοχής, στους οποίους αποτυπώνουν γεγονότα, στοιχεία, συμπεριφορές. Η επισκόπηση πεδίου μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο της μελέτης πεδίου ως επιμέρους στρατηγική.

5.13 Έρευνα δράσης

Η έρευνα δράσης αποτελεί μια εναλλακτική ερευνητική μέθοδο, με την οποία οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι μελετούν και κατανοούν πλευρές της καθημερινής τους πρακτικής και, μέσω παρατήρησης, ερωτηματολογίων, συνεντεύξεων κ.λπ., προσπαθούν να τις βελτιώσουν ή να τις αλλάξουν. Αποτελεί έρευνα όπου ο ίδιος ο ερευνητής είναι και ο ενδιαφερόμενος για τα αποτελέσματα της έρευνας, και οι προτάσεις που θα διαμορφωθούν θα αφορούν τον ίδιο. Η έρευνα δράσης στηρίζεται οπωσδήποτε στον κριτικό αναστοχασμό και έχει στο επίκεντρό της μια σπείρα διαδοχικών κύκλων σχεδιασμού, δράσης, παρατήρησης και αναστοχασμού.

Εντοπίζεται το πρόβλημα, καθορίζεται ο επιδιωκόμενος στόχος, διαμορφώνεται το σχέδιο για επίτευξη του στόχου, ακολουθεί ανάληψη δράσης για την επίτευξη του στόχου, επανεξέταση και σχεδιασμός των νέων βημάτων. Σε όλη τη διάρκεια της έρευνας δράσης, προκειμένου να είναι δυνατή η επικοινωνία, οι εμπλεκόμενοι συμμετέχουν ισότιμα, συνεργάζονται αρμονικά, είναι διαλεκτικοί, ειλικρινείς, ανοιχτοί. Σημαντικά εργαλεία στην έρευνα δράσης μπορεί να είναι οι παρατηρήσεις, οι συζητήσεις, οι συνεντεύξεις, οι εργασίες, οι φωτογραφίσεις, οι βιντεοσκοπήσεις, οι ηχογραφήσεις κ.ά., που θα χρησιμοποιούνται από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους για την αποτύπωση του προβλήματος που οι ίδιοι αντιμετωπίζουν, και τη διαμόρφωση και υλοποίηση των δράσεων για την επίλυσή του από τους ίδιους, με τη διαμόρφωση σχεδίου δράσης που οι ίδιοι θα προτείνουν και θα παρακολουθούν. Κατά την εφαρμογή αυτής της στρατηγικής οι μαθητές/τριες, σε συνεργασία με τον/την εκπαιδευτικό, θα πρέπει να λάβουν αποφάσεις συνειδητά και υπεύθυνα.

6. ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΑΞΙΩΝ

Η βιώσιμη ανάπτυξη συνδέεται κατεξοχήν με την αλλαγή στάσεων και αξιών και η εκπαίδευση επωμίζεται την ευθύνη για την αλλαγή αυτή. Οι αποφάσεις για το περιβάλλον λαμβάνονται με βάση επιλογές που υπαγορεύονται από συγκεκριμένες αξίες.

Η αποσαφήνιση αξιών (value clarification) αποτελεί μία πολύ σημαντική μέθοδο για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση/Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, γιατί μπορεί να βοηθήσει τους/τις μαθητές/τριες να αντιληφθούν, να κατανοήσουν τις στάσεις, τις αξίες και τις προτεραιότητές τους για κάποιο συγκεκριμένο θέμα. Να αντιληφθούν κατά πόσο η συμπεριφορά τους και οι πράξεις τους συμφωνούν με τις πεποιθήσεις τους και, αν όχι, πώς μπορούν να επιδιώξουν και να επιτύχουν εναρμόνιση πράξεων και πεποιθήσεων. Να κατανοήσουν στάσεις και αξίες που κρύβονται πίσω από συγκεκριμένες επιλογές σε θέματα περιβάλλοντος.

Η αποσαφήνιση αξιών μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εισαγωγή σε ένα θέμα, βοηθώντας τους/τις μαθητευόμενους/ες να αναγνωρίσουν τα συναισθήματά τους, τις πεποιθήσεις τους και τη στάση τους απέναντι στο θέμα. Αφού ολοκληρωθεί η μαθησιακή διαδικασία, οι μαθητές/τριες μπορούν να επιλέξουν ένα σχέδιο δράσης που να εναρμονίζεται περισσότερο με τις δικές τους αξίες και πεποιθήσεις ή μπορεί και να μετακινηθούν και να αλλάξουν στάση απέναντι στο θέμα. Ο/Η εκπαιδευτικός δεν πρέπει να εκφράζει τις απόψεις του/της, οφείλει να είναι καλός/ή ακροατής/τρια, δεν πρέπει να ασκεί πίεση στους/στις μαθητές/τριες να μιλήσουν, να δημιουργεί συνθήκες ακρόασης των διαφορετικών απόψεων και να εκφράζει στο τέλος τις δικές του/της απόψεις, μόνον αν του/της ζητηθεί και χωρίς να τις επιβάλει. Η αποσαφήνιση αξιών μπορεί να γίνει με διάφορες τεχνικές και με τη χρήση πολλών εργαλείων.

6.1 Μεθοδολογικά εργαλεία δραστηριοτήτων για αποσαφήνιση αξιών

α. Χρήση φωτογραφιών

Η χρήση φωτογραφιών αποτελεί ουσιαστικό διαδραστικό εργαλείο διδασκαλίας, γιατί οι φωτογραφίες ενεργοποιούν το ενδιαφέρον του/της μαθητή/τριας, ιδιαίτερα, όταν απεικονίζουν οικείο θέμα από το περιβάλλον του/της, ώστε να μπορεί να συνδέει εμπειρίες και γνώσεις χώρων, ανθρώπων, γεγονότων και συνεπειών.

Η διαμόρφωση ερωτήσεων πάνω στο θέμα της φωτογραφίας είναι χρήσιμη τεχνική για τη διερεύνηση διαφορετικών προβλημάτων σε ένα περιβάλλον ή για τη διερεύνηση των διαφορετικών οπτικών πάνω στο ίδιο πρόβλημα-θέμα. Οι φωτογραφίες μπορεί να έχουν επιλεγεί από τον/την εκπαιδευτικό, αλλά, όταν πρόκειται για μελέτη τοπικού προβλήματος, μπορεί ο/η εκ-

παιδευτικός να εκπαιδεύσει τους/τις μαθητές/τριές του/της στη λήψη φωτογραφιών και να δώσει οδηγίες για τη λήψη φωτογραφιών από τους/τις ίδιους/ες. Παράδειγμα: α. Δίδονται σε κάθε ομάδα ή σε κάθε μαθητή/τρια 2-3 φωτογραφίες τις οποίες να τοποθετήσει στο κέντρο ενός μεγάλου (π.χ. 30-60 εκ.) χαρτιού, β. Ζητείται από την ομάδα να περιγράψει τις φωτογραφίες, να γράψει όσο το δυνατόν περισσότερες ερωτήσεις και σχόλια σχετικά με αυτές. Πρέπει να δοθεί βοήθεια στα παιδιά να κάνουν ερωτήσεις και σχόλια αναφορικά με το γιατί, πού, πώς, ποιος, και να κάνουν υποθέσεις, όπως π.χ. τι θα γινόταν αν …, πώς θα ήταν αν … κ.λπ., γ. Αυτές οι ερωτήσεις μπορούν να δομήσουν περαιτέρω ερωτήσεις, που βέβαια θα οδηγήσουν σε μερικές ενδιαφέρουσες απαντήσεις. Τα βασικά σημεία της συζήτησης καταγράφονται και τα προβλήματα και οι λύσεις που προτάθηκαν από τη μελέτη των φωτογραφιών συνοψίζονται.

β. Επιλογή εικόνων

Η τεχνική αυτή είναι χρήσιμη για:

- ατομική επιλογή και αιτιολόγηση της επιλογής,
- άντληση θεμάτων για συζήτηση από τις φωτογραφίες.

Διαδικασία: α. Δίδονται εικόνες από χώρους του περιβάλλοντος των παιδιών και ζητείται από τα παιδιά να επιλέξουν 3 φωτογραφίες που τα κάνουν να νιώθουν περήφανα, τα ενοχλούν ή τα εκπλήσσουν, κατά κάποιο τρόπο. Αναπτύσσεται συζήτηση, όπου τα παιδιά εξηγούν τους λόγους της επιλογής τους, β. Στη συνέχεια, μπορεί να τους ζητηθεί να αντιγράψουν σε διαφανές χαρτί κάποιες από τις φωτογραφίες που τα ενοχλούν ή τα εκπλήσσουν αρνητικά, αφαιρώντας τα ενοχλητικά στοιχεία. Ακολούθως, αφού φωτοτυπήσουν τα σχέδια, να αντικαταστήσουν ό,τι τους ενοχλεί, προσθέτοντας στοιχεία που τους αρέσουν και που θα ήθελαν να υπάρχουν στο χώρο τους. Να συζητήσουν και να αιτιολογήσουν τα επιχειρήματά τους.

γ. Επινόηση τίτλων-χαρακτηριστικών

Αυτή η τεχνική είναι χρήσιμη για:

- να συνειδητοποιήσει κάποιος τα στερεότυπα και τις εικόνες που πιθανόν έχει·
- να καταδειχτεί ότι οι πρώτες εντυπώσεις δεν είναι πάντα αιτιολογημένες·

Διαδικασία: Δίνονται μια σειρά από φωτογραφίες και ζητείται από τους/τις μαθητές/τριες να σκεφτούν.

Στη συνέχεια, τους ζητείται να δώσουν τον κατάλληλο επιθετικό προσδιορισμό σε κάθε εικόνα. Να γνωστοποιήσουν στους άλλους τα επίθετα που χρησιμοποίησαν, ώστε να διαπιστώσουν αν και εκείνοι/ες θα χρησιμοποιήσουν τα ίδια. Παραλλαγή: ζητείται από τους/τις μαθητές/τριες, ατομικά ή σε ομάδες, να μελετήσουν 2-3 φωτογραφίες και να τις τιτλοφορήσουν. Α-

κολουθεί συζήτηση, όπου αναλύονται από τους/τις μαθητές/τριες οι λόγοι για την επιλογή των συγκεκριμένων τίτλων ή επιθετικών προσδιορισμών.

δ. Νοητικοί χάρτες (χάρτες αναπαράστασης ή νοητικές αναπαραστάσεις)

Οι νοητικοί χάρτες ή αναπαραστάσεις αποτελούν πρακτικές αλλά και υποκειμενικές αναγνώσεις του χώρου, καθώς είναι τμηματικές (περιλαμβάνοντας μόνο μερικές περιοχές και όχι άλλες), απλουστευτικές (περιλαμβάνοντας μόνο μερικές πληροφορίες για το περιβάλλον και όχι άλλες) και παραμορφωτικές (υποκειμενικές ερμηνείες του χώρου).
Για τον καθορισμό των νοητικών χαρτών μπορούν να χρησιμοποιηθούν συνεντεύξεις, αλλά για τους/τις μαθητές/τριες της προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας είναι προτιμότερη η σχεδιαστική απεικόνιση με σκίτσο ή η περιγραφή φανταστικού ταξιδιού στο χώρο.

Ο νοητικός χάρτης αποτελεί κατάλληλη τεχνική για:

- Διερεύνηση αισθημάτων ή στάσεων σχετικά με ένα θέμα, ένα χώρο·
- Έκφραση ιδεών και αξιών με εικόνες·
- Ανταλλαγή διαφορετικών απόψεων και στάσεων για το υπό διερεύνηση θέμα.

Για την κατασκευή ενός ατομικού νοητικού χάρτη, μπορεί να ζητηθεί από τους/τις μαθητές/τριες:

- να δώσουν οδηγίες για την επίσκεψη μιας περιοχής·
- να σχεδιάσουν από μνήμης το χάρτη μιας περιοχής, όπως η διαδρομή από το σπίτι στο σχολείο, η σχολική αυλή, η παιδική χαρά, η γειτονιά…·
- να αναφέρουν όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία σε συγκεκριμένο χρόνο.

Κατά τη διαδικασία είναι σημαντικό να σημειώνονται από τον/την εκπαιδευτικό η σειρά αναφοράς των στοιχείων, καθώς και η συναισθηματική ή άλλη έμφαση σε αυτά.

Διαδικασία: Είναι ουσιαστικό να αντιληφτούν οι μαθητές/τριες ότι δεν τους ζητείται να σχεδιάσουν ένα παραδοσιακό χάρτη. Πρέπει να δοθεί χρόνος για ενημέρωση των παιδιών, ώστε να διερευνήσουν, αν είναι δυνατόν με παραδείγματα, ότι ο νοητικός χάρτης αντιπροσωπεύει το πώς βλέπει κάτι ο καθένας, γεγονός που σημαίνει ότι ο κάθε χάρτης είναι μοναδικός και αντανακλά την ατομική εικόνα για τα πράγματα. Η συζήτηση σχετικά με την ατομική εικόνα έχει στόχο την αξιολόγηση των εμπειριών, των αξιών, των στάσεων, των απόψεων και ίσως των λανθασμένων αντιλήψεων του καθενός.

ε. Περίπατοι παρατήρησης ή διαγράμματα περιπάτων

Οι περίπατοι παρατήρησης και τα διαγράμματα περιπάτων που γίνονται σε μια περιοχή συμβάλλουν στον εντοπισμό πτυχών του τοπικού περιβάλλοντος (φυσικού, κοινωνικού, πολιτισμικού) και μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στο πλαίσιο της επισκόπησης πεδίου. Αποτελούν απλό και εύχρηστο εργαλείο και εμπλουτίζουν τις γνώσεις για τα προβλήματα της περιοχής.

Μετά την ολοκλήρωση του περιπάτου, οι πληροφορίες που συλλέγονται συνοψίζονται σε ένα διάγραμμα περιπάτου, που θα περιλαμβάνει τα κύρια περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά που εντοπίστηκαν κατά τη διαδρομή και τα προβλήματα που παρατηρήθηκαν. Οι περίπατοι μπορεί να είναι περίπατοι κοινωνικοί, που να δίνουν πληροφορίες για το είδος της κατοικίας, την πυκνότητα δόμησης, τις υποδομές, τις πολιτιστικές και οικονομικές δραστηριότητες ή περίπατοι χρήσεων γης, που θα εστιάζουν σε χαρακτηριστικά του τοπίου και γεωργικά χαρακτηριστικά, όπως εκτεταμένες καλλιέργειες, εντατικές καλλιέργειες (λαχανοκομία, δενδροκομία) δάση, λοφώδεις εκτάσεις, ρέματα, ενδείξεις υποβάθμισης του τοπίου και του περιβάλλοντος, γενικά. Οι δύο μορφές περιπάτων μπορούν να γίνουν μεμονωμένα ή σε συνδυασμό ανάλογα με τον επιδιωκόμενο στόχο.

στ. Διαβάθμιση/ιεράρχηση

Αποτελεί χρήσιμη τεχνική για:

- την ανάπτυξη δεξιοτήτων, όπως η ακρόαση, η ανάπτυξη επιχειρημάτων, η διατύπωση ερωτήσεων, οι συγκρίσεις , η αξιολόγηση, η κριτική·
- την ενίσχυση της συνεργασίας των παιδιών στη λήψη αποφάσεων, τις επιλογές κ.λπ.·
- την επίτευξη συμφωνίας στην ομάδα για την ανάληψη δράσης και τον καθορισμό των προτεραιοτήτων.

Διαδικασία: τα παιδιά ατομικά ή σε ομάδες παίρνουν ένα πακέτο από κάρτες, φωτογραφίες, τίτλους εφημερίδων, δηλώσεις, εναλλακτικές προτάσεις κ.λπ. Στη συνέχεια, τους ζητείται να διαβαθμίσουν τις προτιμήσεις τους από 1 έως 9 σε σχήμα διαμαντιού.

Τα κριτήρια διαβάθμισης για το σχηματισμό του διαμαντιού απαιτούν ικανότητες αξιολόγησης, ιεράρχησης, συζήτησης, και ενισχύουν τη διατύπωση αξιών και τη λήψη αποφάσεων. Όταν ζητείται από τα μέλη της ομάδας η διαμόρφωση κοινού διαμαντιού, τότε αναπτύσσονται και δεξιότητες ακρόασης, ανάπτυξης επιχειρημάτων, συνεργασίας, αναστοχασμού.

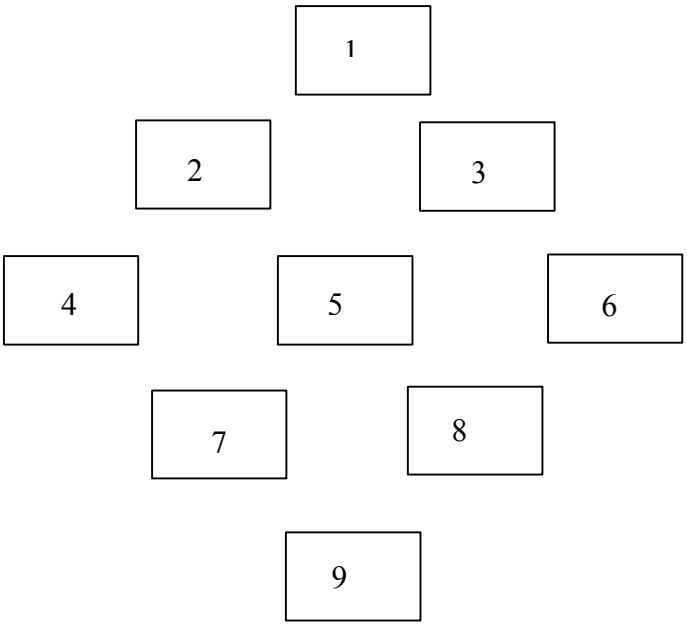

ζ. Χρονογραμμές/χαρτογράφηση χρονικών περιόδων

Στοχεύει στην απεικόνιση των αλλαγών που έχουν γίνει σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά μιας κοινότητας σε διαφορετικές χρονικές περιόδους. Επιτρέπει την εισαγωγή της διάστασης του χρόνου στην εκτίμηση του περιβάλλοντος.

Αποτελούν χρήσιμη τεχνική για να καταγραφούν:

- ακολουθίες γεγονότων, π.χ. αιτίες και αποτελέσματα της ανάπτυξης για τοπικά προβλήματα·
- χρονολογική σύνδεση γεγονότων (παρελθόν-παρόν) και διαμόρφωση εναλλακτικών προτάσεων για το μέλλον·
- γνωριμία με τις απόψεις των άλλων, π.χ. πώς βλέπουν οι άλλοι το ίδιο πρόβλημα και τις επιπτώσεις του.

Διαδικασία: ο/η μαθητής/τρια μεμονωμένα ή σε ομάδες χωρίζει ένα φύλλο χαρτιού στα δύο, με μια οριζόντια ή κάθετη γραμμή, που συμβολίζει τη γραμμή του χρόνου. Παρουσιάζεται ως παρόν και σ' αυτή καταγράφεται η υπάρχουσα κατάσταση ενός προβλήματος. Το παρελθόν (20-30 ή και περισσότερα χρόνια πριν) καταγράφεται ως μια σειρά γεγονότων με αναζήτηση των αιτίων και των επιπτώσεων. Το μέλλον (20-30 ή και 50 χρόνια μετά) εξετάζεται με μια σειρά από εναλλακτικές εικόνες, και συζητούνται μέτρα για την αναχαίτιση της υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Για την καταγραφή αυτή μπορούν να χρησιμοποιηθούν ιστορικές φωτογραφίες, πληροφορίες από ηλικιωμένους της κοινότητας, ιστορικά κείμενα κ.λπ.

η. Καταγραφή απόψεων

Η τεχνική αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί με πολλούς τρόπους:

- στη διερεύνηση των απόψεων για ένα θέμα, συμπεριλαμβανομένης της προσωπικής άποψης του/της μαθητή/τριας·
- στη σύνδεση-σύγκριση διαφορετικών απόψεων·
- στην ομαδοποίηση των απόψεων (υπέρ ή κατά) στις προσφερόμενες λύσεις.

Διαδικασία: χρησιμοποιήστε μερικά «λεκτικά μπαλόνια» για να καταγράψετε τις απόψεις μιας ομάδας παιδιών (πρέπει να απαντήσουν όλα τα παιδιά), τις απόψεις διαφόρων κατοίκων της κοινότητας, της βιομηχανίας, της πολιτικής κ.λπ., για θέματα όπως η τοπική ρύπανση της ατμόσφαιρας/υδάτων, η καταστροφή των τροπικών δασών (στην περίπτωση αυτή αφήνετε μια κενή φούσκα για να τη συμπληρώσουν οι μαθητές/τριες). Ζητήστε από τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν χρωματιστά βέλη, για να συνδέσουν τις απόψεις. Ρωτήστε τους ποιοι είναι υπέρ ή κατά των συγκεκριμένων λύσεων που θα μπορούσαν να προταθούν, συζητήστε στην τάξη και ζητήστε να τεκμηριώσουν με επιχειρήματα τις θέσεις τους.

θ. Ημιτελείς ερωτήσεις

Η τεχνική αυτή είναι χρήσιμη για:

- τη διατύπωση των αρχικών απόψεων για ένα θέμα·
- την εκτίμηση και αξιολόγηση της εξέλιξης ή αλλαγής των απόψεων, αξιών και στάσεων των μαθητών/τριών.

Διαδικασία: δώστε στους/στις μαθητές/τριες πολλές ημιτελείς προτάσεις, όχι περισσότερες από 5 και αφήστε τους να τις συμπληρώσουν. Μπορεί επίσης να ζητηθεί από τους/τις μαθητές/τριες να συμπληρώσουν τις προτάσεις με τρεις διαφορετικούς τρόπους και να τις διαβαθμίσουν με βάση την προτεραιότητα που τους αποδίδουν.

ι. Αντιθέσεις

Η τεχνική αυτή είναι καλή για να δώσει στους/στις μαθητές/τριες:

- την ευκαιρία να τοποθετηθούν ανάμεσα σε δύο ακραίες θέσεις·
- το θάρρος να διατυπώνουν τις θέσεις τους ανοιχτά να τις αλλάζουν, λαμβάνοντας υπόψη τις επισημάνσεις και τα επιχειρήματα των άλλων.

Διαδικασία: σε μια συζήτηση στην τάξη πάνω σε ένα θέμα, ζητήστε από τους/τις μαθητές/τριες να διατυπώσουν δύο άκρως αντίθετες απόψεις για ένα θέμα. Τις δύο αντίθετες απόψεις αντιπροσωπεύουν τα δύο άκρα μια γραμμής διαβαθμισμένης από το 1 ως το 6. Οι μαθητές/τριες, στη συνέχεια, στέκονται στο νούμερο που ανταποκρίνεται καλύτερα στην άποψή τους. Οι μαθητές/τριες, π.χ., που στάθηκαν στο 4, πρέπει να εξηγήσουν, γιατί βρίσκονται στη συγκεκριμένη θέση. Μερικοί μπορεί να ακούσουν τους άλλους και να αλλάξουν θέση, εξηγώ-

ντας γιατί. Κάθε μαθητής/τρια από τη θέση του/της θα εξηγήσει γιατί βρίσκεται εκεί. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί επίσης να επιλέξει μια θέση, και οφείλει να εξηγήσει την επιλογή του/της.

κ. Τέσσερις γωνίες

Αποτελεί μια άλλη τεχνική για:

- την επιλογή ανάμεσα σε τέσσερις διαφορετικές απόψεις/λύσεις ενός θέματος·
- τη διευκρίνιση της ατομικής άποψης των μαθητών/τριών.

Διαδικασία: σε συζήτηση στην τάξη σχετικά με ένα σύγχρονο πρόβλημα, δώστε τέσσερις πιθανές λύσεις. Η επιλογή των τεσσάρων λύσεων θα γίνει δημοκρατικά. Σημειώστε τις λύσεις σε μεγάλα χαρτιά και αναρτήστε τα στους τέσσερις τοίχους της τάξης. Ζητήστε από τους/τις μαθητές/τριες να επιλέξουν μια λύση και να τοποθετηθούν κάτω από το χαρτί στο οποίο αναγράφεται η λύση που αντιπροσωπεύει την επιλογή τους. Οι μαθητές/τριες, στη συνέχεια, θα πρέπει να συζητήσουν μεταξύ τους, γιατί βρίσκονται στη συγκεκριμένη θέση. Στη συνέχεια, ένας/μία από την κάθε θέση/άποψη θα πρέπει να εκθέσει στην τάξη γιατί επέλεξαν τη συγκεκριμένη λύση. Μια άλλη εκδοχή είναι κάθε μαθητής/τρια να εξηγήσει γιατί επέλεξε τη συγκεκριμένη θέση/άποψη χωρίς προηγούμενη συζήτηση στην ομάδα του/της. Μερικοί/ές μαθητές/τριες μπορεί να αλλάξουν, στη συνέχεια, θέση, αφού ακούσουν όλες τις τοποθετήσεις, και θα πρέπει να τεκμηριώσουν την αλλαγή τους αυτή.

λ. Ηθικό δίλημμα

Η τεχνική του ηθικού διλήμματος είναι μέθοδος που ασχολείται αποκλειστικά με τις αξίες, και έχει στόχο την ανάδειξη, συζήτηση, αντιπαράθεση και αποσαφήνιση αξιών. Βοηθάει στον εντοπισμό των εσωτερικών αντιφάσεών μας. Δεν ενδιαφέρει το επιχείρημα, αλλά μόνο το ηθικό κομμάτι, αυτό που πιστεύει κάποιος και που δεν έχει σχέση αναγκαστικά με τις γνώσεις του. Αποτελεί τεχνική που επεκτείνει τη σκέψη των μαθητών/τριών, οδηγώντας τους στον εντοπισμό αξιακών συστημάτων και ηθικών αρχών.

Διαδικασία: επιλέγεται ένα θέμα, που να ενδιαφέρει τους/τις μαθητές/τριες και να ενεργοποιεί την ενσυναίσθηση, να τους βάζει, δηλαδή, στη θέση αυτού που θα πρέπει να αποφασίσει. Στη συνέχεια, και για την πληρέστερη κατανόηση του θέματος δίνονται μερικές ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις μπορούν να δοθούν στους/στις μαθητές/τριες στην αρχή του μαθήματος για να συμπληρωθούν ατομικά ή σε μικρές ομάδες.

Το θέμα θα πρέπει να είναι διατυπωμένο με σαφήνεια και να μην υπάρχουν δυσνόητες λέξεις ή έννοιες. Μπορεί επίσης το ηθικό δίλημμα να αφορά σε ένα θέμα που προκύπτει στο πλαίσιο μιας επίσκεψης, μιας μελέτης πεδίου κ.λπ. Ο/Η μαθητής/τρια καλείται να πάρει μια απόφαση, η οποία θα στηρίζεται στις αξίες του/της. Στη συνέχεια, η κάθε ομάδα πρέπει να πάρει μια απόφαση και να δικαιολογήσει τη θέση που παίρνει με βάση αξίες, επισημαίνοντας και α-

ναλύοντας ποιες αξίες αναδύονται από την επιλογή της απόφασης. Ακολουθεί στη συνέχεια ανταλλαγή ιδεών σε γενικευμένη συζήτηση στην τάξη.

μ. Ανάλυση κύκλου ζωής

Η έννοια του κύκλου της ζωής αποτελεί τρόπο συνολικής θεώρησης των προϊόντων, των διαδικασιών παραγωγής και των υπηρεσιών στη βάση της προσέγγισης «από την πρώτη ύλη στην ταφή». Αναγνωρίζει ότι όλα τα στάδια του κύκλου της ζωής (εξαγωγή πρώτης ύλης, παρασκευή, μεταφορά, διανομή, χρήση/επανάχρηση, ανακύκλωση και διαχείριση απορριμμάτων) έχουν περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις.

Αποτελεί η ανάλυση του κύκλου της ζωής ενός προϊόντος ένα μοντέλο της αλληλεπίδρασης ανάμεσα σε ένα προϊόν και στο περιβάλλον από την αρχή της παραγωγής του μέχρι την ταφή του ή την περιβαλλοντική επιβάρυνση ενός προϊόντος από την παραγωγή του μέχρι την τελική καταστροφή του. Γίνεται με υπολογισμό εισροών και εκροών. Εισροών σε υλικά, ενέργεια, χημικές ενώσεις, νερό, και εκροών σε αέριους ρυπαντές, υγρά απόβλητα και στερεά απορρίμματα. Επίσης, μπορούν να συνυπολογιστούν και άλλες επιπτώσεις, όπως η χρήση γης κ.ά. Μπορεί να περιλαμβάνει τον κύκλο της ζωής από την παραγωγή έως την ταφή του προϊόντος ή μέχρι το τελικό προϊόν ανακύκλωσης. Είναι ένα μοντέλο ροής από και προς το περιβάλλον.

Όλες οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις έχουν σχέση με την ανθρώπινη παρέμβαση για αλλαγή της ύλης με τη χρήση ενέργειας, την υποβάθμιση της ενέργειας και την απόρριψη στο περιβάλλον, έχει σχέση, δηλαδή, με την εισροή και εκροή ύλης και ενέργειας. Η ανάλυση του κύκλου ζωής έχει σχέση με το οικολογικό αποτύπωμα ενός προϊόντος. Όσο μικρότερες εισροές και εκροές σε ύλη και ενέργεια έχει ένα προϊόν από την παραγωγή μέχρι την ταφή του τόσο μικρότερο είναι το οικολογικό του αποτύπωμα. Με την ανάλυση του κύκλου ζωής των προϊόντων οι μαθητές/τριες μπορούν να ευαισθητοποιηθούν στην επιλογή και κατανάλωση προϊόντων με την μικρότερη επιβάρυνση στο περιβάλλον.

Στάδια για την Ανάλυση κύκλου ζωής ενός προϊόντος

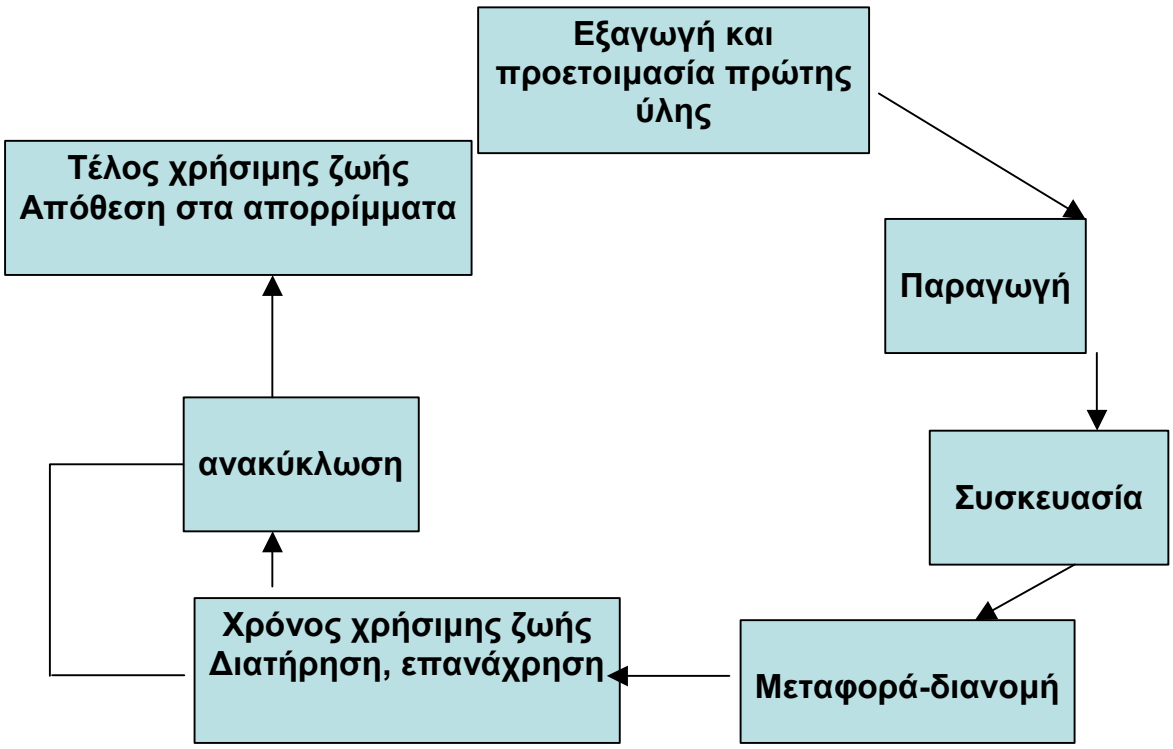

ν. Φανταστική επίσκεψη στο μέλλον

Βασικό στοιχείο της εκπαίδευσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι η εκπαίδευση που είναι προσανατολισμένη στο μέλλον. Στόχος της είναι να βοηθήσει τους/τις μαθητές/τριες να κατανοήσουν ότι οι αποφάσεις του σήμερα επηρεάζουν καθοριστικά το μέλλον, και να τους/τις βοηθήσει να αποκτήσουν δεξιότητες και γνώσεις, για να προτείνουν τη λήψη μέτρων που θα περιορίσουν τη διάσταση ανάμεσα σ' αυτό που περιμένουν και σ' αυτό που επιθυμούν για το μέλλον. Η φανταστική επίσκεψη στο μέλλον ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να σκεφτούν το μέλλον ανεξάρτητα από το τι συμβαίνει στο παρόν. Βοηθά τα παιδιά να κοιτάξουν μακριά, να περιγράψουν το όραμά τους για το μέλλον και να προτείνουν τρόπους συλλογικής δράσης για την επίτευξη αυτού του οράματος. Ο/Η εκπαιδευτικός προτρέπει τα παιδιά να περιγράψουν το μέλλον όπως το επιθυμούν για τους ίδιους και τα παιδιά τους και ανεξάρτητα του αν το θεωρούν εφικτό.

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να φανταστούν ότι ταξιδεύουν στο μέλλον σε μια ιδανική για τα ίδια κοινότητα, στην οποία θα ήθελαν να ζήσουν τα παιδιά τους μετά από 20-30 χρόνια, και τα παρακινεί να φανταστούν συγκεκριμένες λεπτομέρειες αυτού του ιδανικού περιβάλλοντος. Όταν ολοκληρωθεί ο περίπατος ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να περιγράψουν τις εικόνες και, στο τέλος, συνοψίζει σκιαγραφώντας το όραμά τους. Στη συνέχεια, ζητάει από έναν/μια μαθητή/τρια να σχεδιάσει το χάρτη της ιδανικής κοινότητας με τη βοήθεια και των άλλων, ή κάθε ομάδα μπορεί να σχεδιάσει το δικό της χάρτη και να τον παρουσιάσει στους υπόλοιπους. Ακολουθεί συζήτηση, καθορισμός των στόχων και ανάληψη δράσεων για επίτευξη των στόχων.

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η επιλογή του είδους της αξιολόγησης που θα χρησιμοποιήσει ο/η εκπαιδευτικός για μια εκπαιδευτική διαδικασία εξαρτάται από το τι θέλει να αξιολογήσει, και αυτό εξαρτάται από τους αρχικούς του/της στόχους. Η Π.Ε./Ε.Β.Α. δεν εστιάζει συνήθως σε μετρήσιμους στόχους μάθησης και σε γενικού τύπου ερωτήσεις και απαντήσεις, που δυνητικά έχουν εφαρμογή σε παγκόσμια κλίμακα. Αντίθετα, η Π.Ε/Ε.Β.Α. δίνει έμφαση σε μαθησιακούς στόχους, που δεν είναι εύκολα μετρήσιμοι, είναι όμως ιδιαίτερα σημαντικοί για μια διαδικασία μάθησης σε βάθος, που επηρεάζει τη συνολική ανάπτυξη του ατόμου. Όσο πιο ουσιαστική είναι μια μαθησιακή δραστηριότητα, τόσο πιο δύσκολο είναι να μετρηθούν τα αποτελέσματά της με ένα απλό τεστ.

Η πρόκληση της βιώσιμης ανάπτυξης και οι εκπαιδευτικές αλλαγές που απαιτεί απαιτούν αλλαγές όχι μόνον στις διδακτικές στρατηγικές και μεθοδολογίες, αλλά και στην αξιολόγηση. Η ίδια η φύση και το περιεχόμενο της Π.Ε/ΕΒΑ (συστημική θεώρηση της γνώσης, ολιστική προσέγγιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και ανάπτυξης του/της μαθητή/τριας) απαιτεί ολιστική προσέγγιση στην αξιολόγηση. Έτσι, η ΠΕ/ΕΒΑ μπορεί να είναι καταλυτική για τη μετακίνηση της εκπαίδευσης προς περισσότερο συμμετοχικές και κριτικές μορφές αξιολόγησης, όπου η αξιολόγηση δεν αντιμετωπίζεται απλά ως μια δραστηριότητα συγκέντρωσης δεδομένων με σκοπό τον έλεγχο και τη βαθμολόγηση, αλλά περισσότερο ως μια διαδικασία που επιδιώκει να κατανοήσει καλύτερα και να βελτιώσει τον/την μαθητή/τρια, αλλά και τον τρόπο εργασίας του/της εκπαιδευτικού μέσα από την ενδοσκόπηση και την αυτοκριτική.

Η αυτο-αξιολόγηση είναι μια διαδικασία που στηρίζει τις ομάδες και το άτομο στην πορεία τους προς έναν αυτοκαθοριζόμενο στόχο, αλλά συμπεριλαμβάνει σαφώς και τη στόχευση σε αποτελέσματα. Έχει χαρακτήρα ανατροφοδότησης με συγκεκριμένο προσανατολισμό και δεν είναι απειλητική. Η αυτο-αξιολόγηση παρέχει τη δυνατότητα στους/στις εκπαιδευτικούς να κρίνουν το βαθμό εκπλήρωσης των στόχων που έχουν θέσει οι ίδιοι/ες ή έχουν τεθεί από ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Η αυτο-αξιολόγηση είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι της έρευνας δράσης και της επίλυσης προβλημάτων της κοινότητας και δίνει τη δυνατότητα για δράση με ταυτόχρονη άσκηση κριτικής. Αποτελεί μια συνεχή διαδικασία, είναι αξιολόγηση επανατροφοδότησης και όχι βαθμολόγησης και ελέγχου, και μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη βελτίωση των συμμετεχόντων σε επίπεδο γνώσεων, αλλά και αξιών.

Στην αυτο-αξιολόγηση τα σημεία-ερωτήματα που μας ενδιαφέρουν είναι:

- πόσο άξιζε η μαθησιακή εμπειρία·
- τι έμαθα από την όλη διαδικασία·
- πώς εξελίχτηκα ως μαθητής/τρια·
- ποια σημεία πρέπει να προσέξω για να βελτιωθώ την επόμενη φορά.

Άλλα σημεία στην αυτο-αξιολόγηση του/της μαθητή/τριας μπορούν να αναφέρονται στην συμμετοχή του/της στις διάφορες δραστηριότητες του προγράμματος, στην επικοινωνία και συνεργασία με τα άλλα μέλη της ομάδας, αλλά και τις εμπειρίες που απόκτησε.

Μια μέθοδος αυτο-αξιολόγησης με διεθνή αναγνώριση που προτείνεται να χρησιμοποιηθεί για τις δραστηριότητες που περιλαμβάνονται σε αυτό το εκπαιδευτικό υλικό, είναι η μέθοδος Vee Heuristic (μια βελτιωμένη παραλλαγή της μεθόδου Vee Gowin). Είναι μέθοδος διαρκούς αυτο-αξιολόγησης του/της μαθητή/τριας, αλλά συγχρόνως και μέσο αξιολόγησης για τον/την εκπαιδευτικό που χρησιμοποιεί ως εργαλείο τους χάρτες εννοιών και αξιολογεί γνώσεις και αξίες. Είναι έρευνα δράσης (action research) που χρησιμοποιείται ευρύτητα στην Εκπαίδευση για την αειφορία. Είναι μια μορφή έρευνας του ΠΡΙΝ και του ΜΕΤΑ, που χρησιμοποιεί ως μεθοδολογικό εργαλείο βελτιωμένους χάρτες εννοιών, που διαφέρουν από τους κλασικούς χάρτες εννοιών ως προς το ότι όλες οι έννοιες μπαίνουν σε πλαίσιο και οι συνδέσεις μεταξύ τους έχουν κατεύθυνση και τίτλο που δίνουν νόημα στις προτεινόμενες συνδέσεις. Τόσο ο/η μαθητής/τρια όσο και ο/η εκπαιδευτικός αξιολογούν, συγκρίνοντας ποσοτικά κυρίως αλλά και ποιοτικά τους διαδοχικούς χάρτες εννοιών και συγκρίνοντας ως επί το πλείστον τον αρχικό χάρτη, που σχεδιάζει ο/η μαθητής/τρια στην αρχή της εκπαιδευτικής δραστηριότητας, με τον τελικό χάρτη, που σχεδιάζει όταν έχει ολοκληρωθεί η δραστηριότητα.

Στο χάρτη εννοιών ο/η εκπαιδευτικός λαμβάνει υπόψη του/της για την αξιολόγηση:

1. τον αριθμό από βασικές έννοιες που εμφανίζονται στην αρχή και στο τέλος της εκπαιδευτικής δραστηριότητας (η αλλαγή σημαίνει συνήθως ότι έχει συντελεστεί μάθηση)·
2. τις προτάσεις σύνδεσης των εννοιών·
3. τον τρόπο ιεράρχησης των εννοιών.

Μέσα από την ποιοτική ανάλυση των απαντήσεων μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να καταλήξει, εκτός των άλλων, και σε συμπεράσματα για τις διαφορετικές αξίες των μαθητών/τριών και για την αλλαγή σε αυτές τις αξίες, που μπορεί να επέλθει μέσα από τη διαδικασία μάθησης.

7.1 Πορεία της μεθόδου

Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει αρχικά σε κάθε μαθητή/τρια ένα φύλλο αξιολόγησης (ΦΥΛΛΟ 1.), όπου έχει γράψει το θέμα /πρόβλημα που θα μελετηθεί και του ζητά να απαντήσει γραπτά στις ερωτήσεις 2 και 3 και στη συνέχεια να το παραδώσει. Στην ερώτηση 3 ο/η μαθητής/τρια καλείται να σχεδιάσει ένα χάρτη εννοιών. Ο/Η εκπαιδευτικός αξιολογεί μέσα από την ερώτηση 2 αξίες /στάσεις του/της μαθητή/τριας ως προς το υπό μελέτη θέμα. Επιστρέφει το ΦΥΛΛΟ 1 στον/στην μαθητή/τρια για να συμπληρώσει τις ερωτήσεις 4, 5, 7 και 8. Όταν ολοκληρωθεί η μελέτη του θέματος, ο/η μαθητής/τρια παραδίνει το ΦΥΛΛΟ 1 μαζί με τον τελικό χάρτη εν-

νοιών στον/στην εκπαιδευτικό που θα αξιολογήσει τις νέες γνώσεις που απέκτησε ο/η μαθητής/τρια, συγκρίνοντας τους διαδοχικούς χάρτες εννοιών, τα μέσα και τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκαν, ενώ, με βάση την απάντηση στην ερώτηση 8, θα προσπαθήσει να αξιολογήσει πιθανές αλλαγές στις αξίες και στάσεις απέναντι στο υπό μελέτη θέμα. Στη συνέχεια, θα επιστρέψει το ΦΥΛΛΟ 1 και τους δύο χάρτες εννοιών και θα συνεργαστεί με τον/την μαθητή/τρια για την από κοινού αξιολόγηση της πορείας του/της και για πιθανές αλλαγές στον τρόπο εργασίας που θα συνέβαλλαν σε βελτίωση των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων.

ΦΥΛΛΟ 1.

ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ VEE heuristic του Ahlbergh

1. Πρόβλημα

2. Γιατί μελετάς το θέμα;

8. Πόσο σου είναι προσωπικά χρήσιμη η γνώση που οικοδόμησες;

3. Τι γνωρίζεις ήδη για το πρόβλημα;

Σχημάτισε ένα χάρτη εννοιών.
εννοιών

7. Τι νέες γνώσεις απέκτησες;

Σχημάτισε έναν καινούργιο χάρτη

4. Πώς σχεδιάζεις να πάρεις απάντηση

στο πρόβλημά σου;

6. Τι δεδομένα συγκέντρωσες;

5. Τι έκανες για να δώσεις απάντηση στο

στο πρόβλημα;

ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ VEE HEURISTIC ΤΟΥ AHLBERGH

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1.

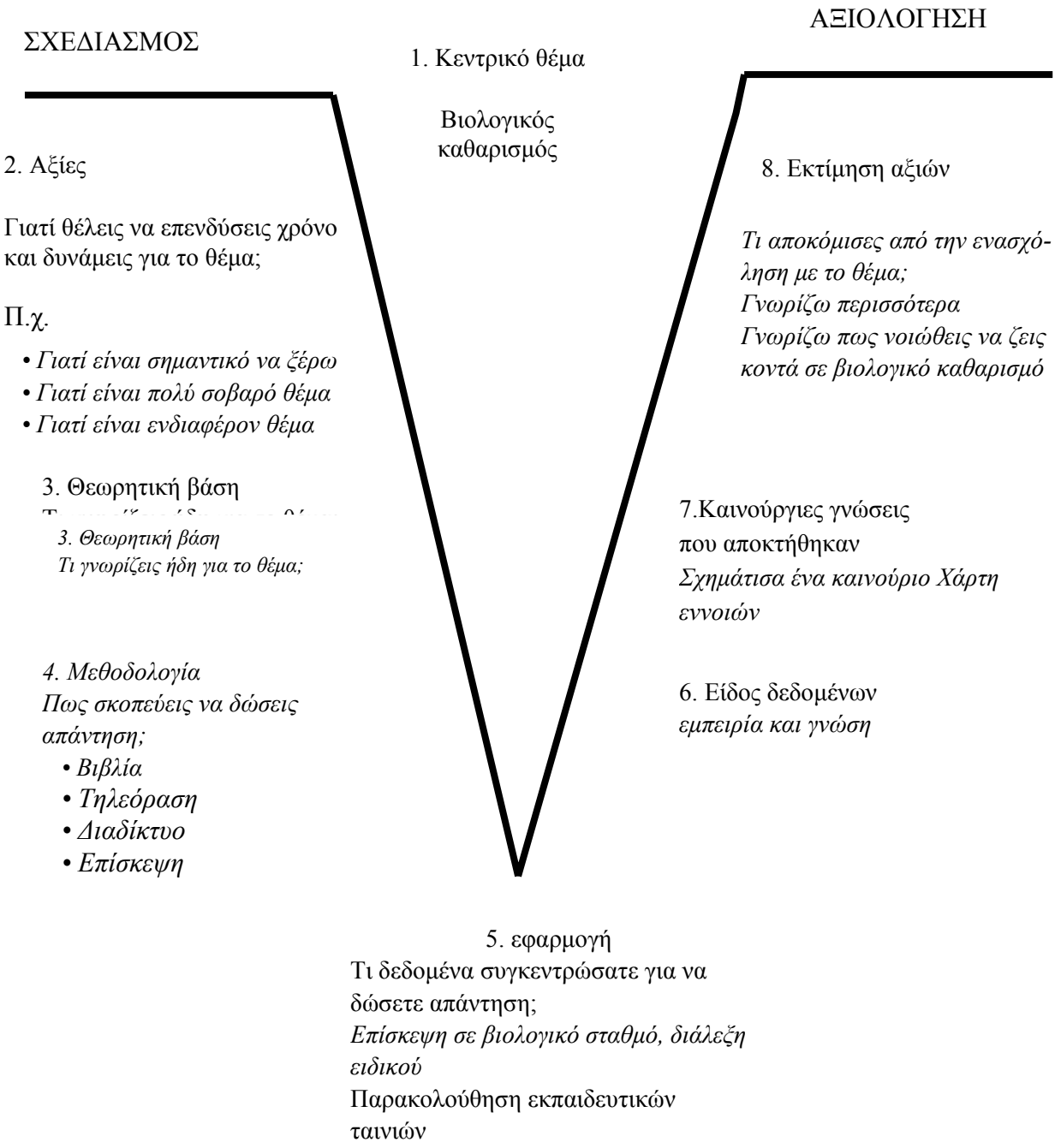

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1.
ΘΕΜΑ: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Ενδεικτικός Αρχικός χάρτης εννοιών

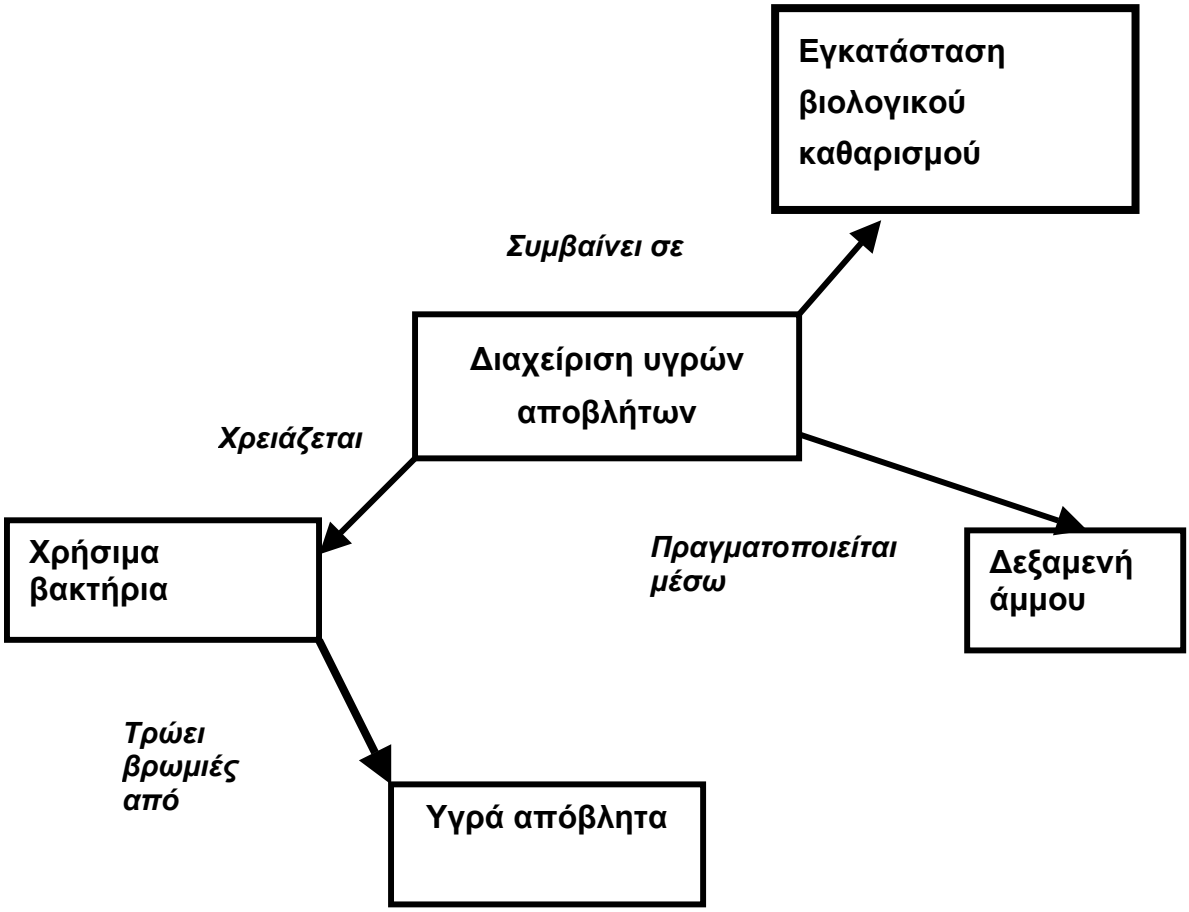

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1.
ΘΕΜΑ: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Ενδεικτικός Τελικός χάρτης εννοιών

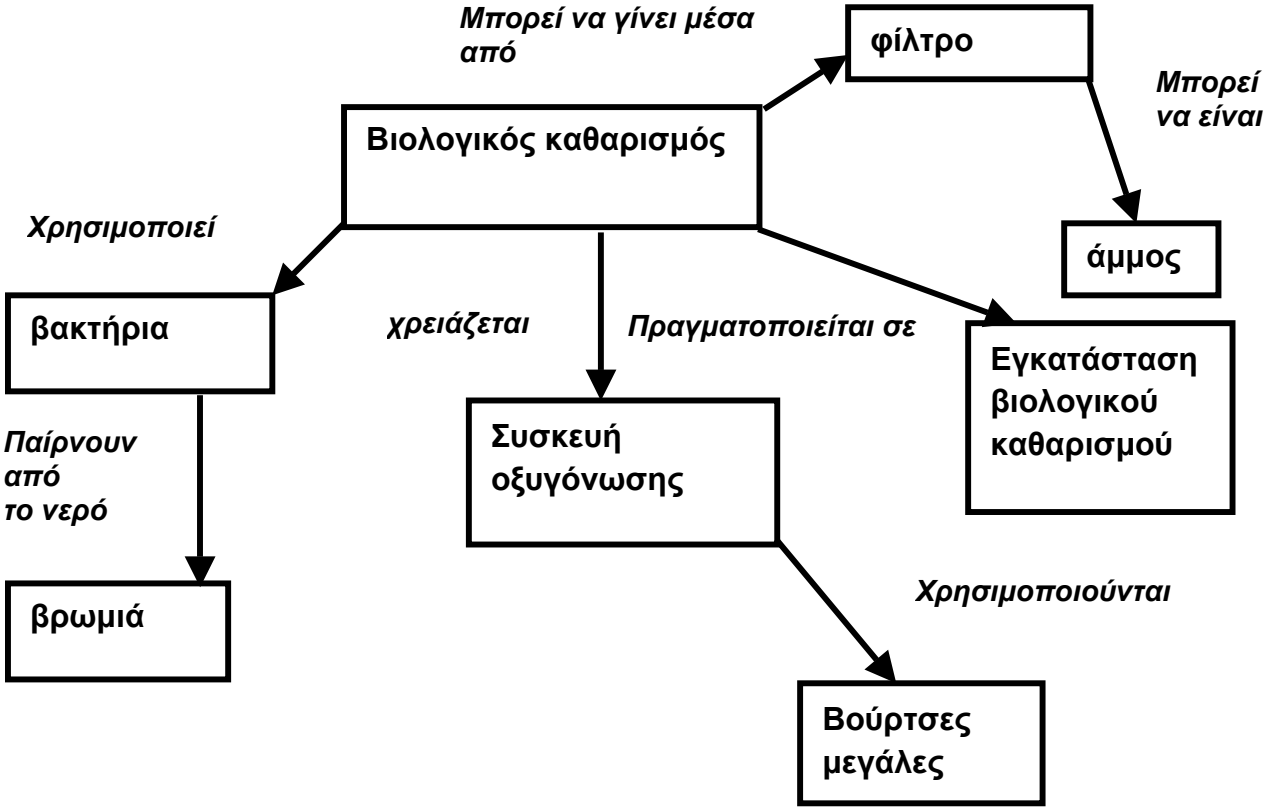

1. ΘΕΜΑ: ΤΙ ΓΝΩΡΙΖΩ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Α. Φύλλο οδηγιών για την/τον εκπαιδευτικό

Εισαγωγική δραστηριότητα για να διερευνήσει και να κατανοήσει η/ο εκπαιδευτικός τις γνώσεις και απόψεις των παιδιών για τη φύση του τουρισμού και των ταξιδιών.

ΣΤΟΧΟΙ

- Διερεύνηση των γνώσεων των παιδιών πάνω σε βασικές έννοιες που σχετίζονται με τα ταξίδια και τον τουρισμό
- Διερεύνηση των γνώσεων των παιδιών για τις επιπτώσεις και τη σημασία του τουρισμού στην περιοχή τους

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ετοιμάστε ένα γραπτό ερωτηματολόγιο για τους/τις μαθητές/τριες με ερωτήσεις για τις έννοιες του τουρίστα, των διακοπών, του οικοδεσπότη. Επίσης, κάντε ερωτήσεις σχετικά με τις τελευταίες διακοπές των παιδιών και με το τι τους άρεσε περισσότερο, γιατί οι τουρίστες επισκέπτονται την περιοχή τους, τι θα ήθελε ένας τουρίστας να δει στην περιοχή τους και τι θα ήθελαν αυτοί να δείξουν στον τουρίστα, τι επιπτώσεις έχουν οι τουρίστες στην περιοχή τους, πώς νομίζουν ότι θα έπρεπε να συμπεριφέρονται στις διακοπές τους, πώς θα ήθελαν να συμπεριφέρονται οι τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή τους. Αντί του ερωτηματολογίου μπορείτε να χρησιμοποιήσετε συνεντεύξεις των μαθητών/τριών, χρησιμοποιώντας μια ψηφιακή κάμερα και να προβάλλετε αυτές τις συνεντεύξεις για συζήτηση στην τάξη.
Ζητήστε από τα παιδιά να επεξεργαστούν τα δεδομένα στις ομάδες και στη συνέχεια να παρουσιάσουν με πίνακες, διαγράμματα, χάρτες τα δεδομένα στην τάξη και να συζητήσουν. Μπορείτε να ζητήσετε από τα παιδιά να διαμορφώσουν τα δικά τους ερωτηματολόγια ή να συμπληρώσουν ερωτήσεις στο δικό σας ερωτηματολόγιο και να τα μοιράσουν με μαθητές/τριες άλλων τάξεων, να επεξεργαστούν τα δεδομένα και να συνεργαστούν στην εξαγωγή συμπερασμάτων.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Νέες Τεχνολογίες

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ
Ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις, συζήτηση

Β. Φύλλο Εργασίας για τον/την Μαθητή/τρια

1. Απαντήστε στις ερωτήσεις

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Τι σημαίνει για σας η λέξη «τουρίστας»;
2. Τι σημαίνουν οι διακοπές;
3. Πήγατε διακοπές την προηγούμενη χρονιά και πού;
4. Τι σας άρεσε περισσότερο σε αυτές τις διακοπές;
5. Γιατί επισκέπτονται, κατά την άποψή σας, οι τουρίστες την περιοχή σας;
6. Τι θα θέλατε εσείς να επισκέπτονται οι τουρίστες στην περιοχή σας;
7. Πώς νομίζεται ότι επηρεάζουν οι τουρίστες το τοπικό περιβάλλον;
8. Ποια συμπεριφορά είχατε ως τουρίστες στις διακοπές σας απέναντι στο περιβάλλον και τους κατοίκους της περιοχής που σας φιλοξένησε;
9. Πώς θα θέλατε να συμπεριφέρονται οι τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή σας;

2. Συνεργαστείτε στην ομάδα σας και παρουσιάστε τα αποτελέσματα με διαγράμματα, χάρτες και γραφήματα και συζητήστε στην τάξη.

3. Συμπληρώστε και άλλες ερωτήσεις και μοιράστε τα ερωτηματολόγια ή πάρτε συνεντεύξεις από μαθητές/τριες μιας άλλης τάξης. Επεξεργαστείτε τα δεδομένα, σχολιάστε, κάντε μια αναφορά και παρουσιάστε στην τάξη.

2. ΘΕΜΑ: ΠΟΣΟ ΑΕΙΦΟΡΙΚΑ ΣΚΕΦΤΟΜΑΣΤΕ

Α. Φύλλο Οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Η αναζήτηση χαρακτηριστικών βιώσιμης τουριστικής στάσης
- Η κατανόηση της ατομικής ευθύνης για τη βιώσιμη ανάπτυξη
- Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης
- Ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Κάντε μια σύντομη τοποθέτηση για τη σημασία της αλλαγής στάσεων σε προσωπικό επίπεδο για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Επισημάνετε την ανάγκη να υιοθετούνται στάσεις που προτάσσουν το γενικό συμφέρον απέναντι στο ατομικό και την ανάγκη να εστιάζει κανείς στο μέλλον, μια και οι αποφάσεις του σήμερα διαμορφώνουν την εικόνα του αύριο. Συγκρίνετε σε συζήτηση στην τάξη τα ερωτήματα που διαφοροποιούν τον τουρίστα μαζικού τουρισμού από τον ευαισθητοποιημένο και με αειφορική σκέψη τουρίστα.

Ζητήστε από τους/τις μαθητές/τριες να κατατάξουν τον εαυτό τους ως προς τον βαθμό της αειφορικής τους στάσης με βάση τις απαντήσεις τους.

ΥΛΙΚΟ

α. Ερωτήσεις που διατυπώνει συνήθως ο τουρίστας μαζικού τουρισμού:

1. Πόσο κοστίζει;
2. Τι περιλαμβάνεται στη τιμή;
3. Βρίσκεται κοντά στην ακτή;
4. Διαθέτει πισίνα, μπαρ, εστιατόριο;
5. Τι θαλάσσια σπορ διαθέτει;
6. Τι διευκολύνσεις υπάρχουν για μικρά παιδιά;
7. Πού βρίσκεται η αγορά;
8. Ποιο το κόστος διατροφής;
9. Τι είδη ψυχαγωγίας υπάρχουν στη περιοχή;
10. Τι είδους νυχτερινή ζωή προσφέρεται;

β. Σκέψεις προβληματισμοί ενός τουρίστα ευαισθητοποιημένου και προσανατολισμένου σε βιώσιμες μορφές τουρισμού:

1. Έχει πρόγραμμα ενεργειακής πολιτικής το ξενοδοχείο;

2. Με ποιο τρόπο γίνεται η διαχείριση των απορριμμάτων και των υγρών αποβλήτων που προκαλεί η τουριστική δραστηριότητα;
3. Τι ποσοστό του προσωπικού που απασχολείται στο ξενοδοχείο είναι ντόπιοι;
4. Αξιοποιείται η τοπική γεωργική παραγωγή για τη διατροφή των τουριστών;
5. Δημιουργούνται προβλήματα υδροδότησης στην περιοχή (παροχή και διανομή);
6. Ποιες οι επιπτώσεις του τουρισμού στο κυκλοφοριακό;
7. Τα θαλάσσια σπορ επηρεάζουν τη θαλάσσια ζωή;
8. Υπάρχει ο απαιτούμενος σεβασμός στη τοπική πολιτισμική παράδοση;
9. Οι ξενοδοχειακές μονάδες εναρμονίζονται στην τοπική αρχιτεκτονική και το τοπίο;

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Γεωγραφία

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Συζητήστε σε ζευγάρια και καταγράψτε τα ερωτήματα που θα σας απασχολούσαν και που θα απευθύνατε σε έναν τουριστικό πράκτορα, προκειμένου να επιλέξετε τον χώρο των διακοπών σας. Ιεραρχήστε τα ερωτήματα με τη σειρά που θα σας ενδιέφεραν.
2. Σχεδιάστε στον πίνακα το ακόλουθο σχήμα:

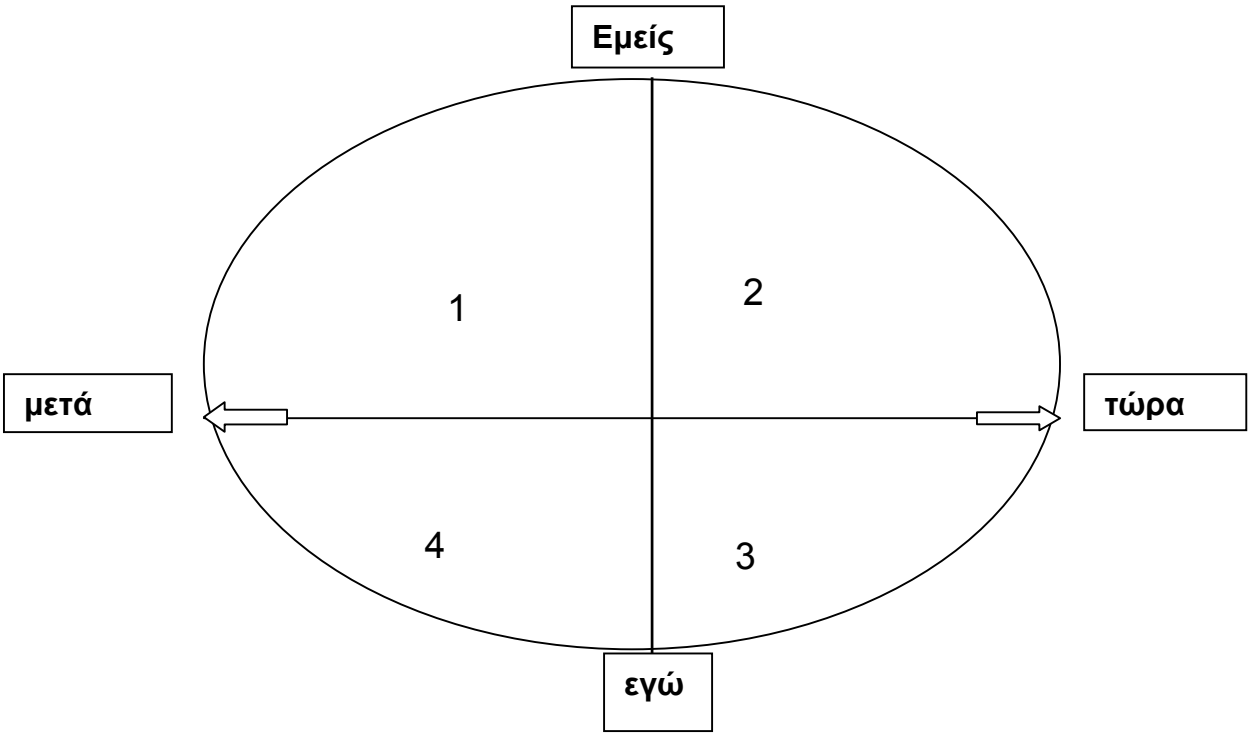

- Συζητήστε με το ζευγάρι σας σε ποιο τεταρτημόριο κατατάσσετε τα ερωτήματά σας.
- Συγκρίνετε τα ερωτήματά σας με τα ερωτήματα που θα απασχολούσαν έναν κλασικό τουρίστα.
- Συζητήστε τα ερωτήματα που θα μπορούσαν να απασχολούν τον τουρίστα που σκέφτεται και υιοθετεί στάσεις σύμφωνες με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Με βάση τις αξίες και στάσεις που πρέπει να καλλιεργηθούν για μια βιώσιμη κοινωνία σχολιάστε το βαθμό της αειφορικής στάσης σας σε θέματα τουρισμού.

3. Σκεφτείτε και συζητήστε σε ζεύγη και ύστερα στην τάξη ποια ερωτήματα θα έπρεπε να μας απασχολήσουν για να βρεθούμε στο τεταρτημόριο 1 και γιατί.

3. ΘΕΜΑ: ΚΩΔΙΚΑΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΟΥΡΙΣΤΑ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

Να βοηθήσει τους/τις μαθητές/τριες

- να συνειδητοποιήσουν τη φύση και τους σκοπούς ενός κώδικα συμπεριφοράς του καλού τουρίστα
- να κατανοήσουν τις συνέπειες των ατομικών ενεργειών στα μέλη και το περιβάλλον άλλων κοινοτήτων και το ρόλο του καθενός μέσα σε διαφορετικές κοινότητες
- να διαμορφώσουν ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης του καλού τουρίστα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Συζητάμε με τους/τις μαθητές/τριες στην τάξη την ιδέα διαμόρφωσης ενός «κώδικα συμπεριφοράς του καλού τουρίστα» και τους λόγους για τους οποίους ένας τέτοιος κώδικας είναι απαραίτητος. Στη συνέχεια, αφού χωρίσουμε τους/τις μαθητές/τριες σε ομάδες, τους/τις μοιράζουμε να μελετήσουν τον κώδικα συμπεριφοράς είτε όπως είναι στον ΠΙΝΑΚΑ Ι είτε αφού τον θα τροποποιήσουμε κατάλληλα, ώστε να εξυπηρετεί καλύτερα τους στόχους μας και να ανταποκρίνεται καλύτερα στο επίπεδο των μαθητών/τριών. Ζητάμε από τους/τις μαθητές/τριες να αξιολογήσουν τον κώδικα, να προτείνουν ιδέες για ένα δικό τους κώδικα και στη συνέχεια να τις παρουσιάσουν στην τάξη. Συζητάμε την ιδέα ενός σεμιναρίου επιμόρφωσης του καλού τουρίστα. Ακολούθως, τους ζητάμε να σχεδιάσουν έναν πίνακα με θέματα για ένα εβδομαδιαίο πρόγραμμα επιμόρφωσης. Συζητάμε στην τάξη τις προτάσεις των παιδιών και ζητάμε στη συνέχεια κάθε μαθητής/τρια της ομάδας να επιλέξει και να περιγράψει με περισσότερες λεπτομέρειες το θέμα και τις προτεινόμενες δραστηριότητες επιμόρφωσης για μια ημέρα. Αν τα παιδιά δεν έχουν αρκετές προτάσεις, δίνουμε ιδέες και συζητάμε για θέματα όπως: ιστορία της περιοχής, διατροφή, έθιμα και ήθη, γλώσσα, τρόποι προστασίας των φυσικών τουριστικών πόρων της περιοχής (για παράδειγμα, πώς να κρατήσω καθαρές τις ακτές, πώς να προστατέψω τα δάση, την άγρια ζωή, τη φυσική βλάστηση), τρόποι προσέγγισης και γνωριμίας των κατοίκων της περιοχής.

ΥΛΙΚΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 και ένας κενός εβδομαδιαίος πίνακας (υπόδειγμα)

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Ιστορία, καλλιτεχνικά, γλώσσα, γεωγραφία

Πίνακας 1. Κώδικας Συμπεριφοράς του Ευαισθητοποιημένου Τουρίστα
(Third World StopoverQ O'Grady R, World Council of Churches, Geneva)

1. Ταξιδέψτε με σεμνότητα και με την επιθυμία να γνωρίσετε όσο το δυνατόν περισσότερα για τους ανθρώπους της χώρας που θα σας φιλοξενήσει. 2. Αντιμετωπίστε με ευαισθησία τα συναισθήματα των άλλων, αποφεύγοντας έτσι συμπεριφορές που θα μπορούσαν να τους προσβάλουν. 3. Καλλιεργήστε δεξιότητες **ακρόασης** και **παρατήρησης** και μην περιορίζεστε μόνο στο να ακούτε και να βλέπετε. 4. Δεχθείτε ότι οι κάτοικοι των χωρών που επισκέπτεστε έχουν άλλη αίσθηση του χρόνου και διαφορετικό τρόπο σκέψης από το δικό σας και αυτό δεν τους κάνει κατώτερους αλλά διαφορετικούς. 5. Αντί να ψάχνετε για μια «παραδεισένια ακτή» ανακαλύψτε τον πλούτο διαφορετικών τρόπων ζωής, με διαφορετική ματιά. 6. Γνωρίστε τις συνήθειες των ντόπιων –οι άνθρωποι θα χαρούν να σας βοηθήσουν σε αυτό.	7. Αντί της πρακτικής του «τα ξέρω όλα» που χαρακτηρίζει την κουλτούρα των δυτικών, καλλιεργήστε τη συνήθεια να ρωτάτε. 8. Θυμηθείτε ότι είστε μόνο ένας/μία από τις χιλιάδες των τουριστών που επισκέπτονται τη χώρα και μην περιμένετε προνομιακή μεταχείριση. 9. Αν θέλετε η εμπειρία σας να είναι «*το σπίτι μου μακριά από το σπίτι μου*», είναι ανόητο να ξοδεύετε χρήματα για να ταξιδεύετε. 10. Στις αγορές σας, θυμηθείτε ότι το παζάρεμα στις τιμές είναι δυνατό εξαιτίας της χαμηλής αμοιβής της εργασίας. 11. Μην δίνετε υποσχέσεις στους ντόπιους, εκτός αν είστε σίγουροι ότι μπορείτε να τις τηρήσετε. 12. Αναλώστε χρόνο για να αναστοχαστείτε την καθημερινή σας εμπειρία, ώστε να αποκτήσετε μια βαθύτερη κατανόηση των όσων βιώσατε. Λέγεται ότι αυτό που κάνει εσάς πιο πλούσιους μπορεί να έχει κλαπεί από άλλους.

Υπόδειγμα πίνακα

	Δευτέρα	**Τρίτη**	**Τετάρτη**	**Πέμπτη**	**Παρασκευή**
Θέμα 1					
Θέμα 2			*Μελέτη ιστορίας περιοχής/χώρας επίσκεψης*		
Θέμα 3	Μ*ελέτη τοπικής διατροφής*				
Θέμα 4					

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Μελετήστε στην ομάδα σας τον κώδικα συμπεριφοράς καλού τουρίστα όπως περιγράφεται στον πίνακα.

2. Αξιολογήστε και εξηγήστε τον κώδικα. Προτείνετε ιδέες για ένα δικό σας κώδικα και στη συνέχεια παρουσιάστε τον και συζητήστε τον στην τάξη.

3. Συζητήστε στην ομάδα και στη συνέχεια στην τάξη τους λόγους για τους οποίους θα προτείνατε επιμόρφωση σε θέματα που αφορούν τον κώδικα συμπεριφοράς ενός καλού τουρίστα.

Σχεδιάστε στην ομάδα σας ένα εβδομαδιαίο πρόγραμμα επιμόρφωσης.

Συζητήστε τις προτάσεις στην τάξη. Στη συνέχεια, κάθε μαθητής/τρια της ομάδας να επιλέξει και να δώσει το περιεχόμενο της επιμόρφωσης σε ένα από τα προτεινόμενα θέματα και να το παρουσιάσει στην ομάδα και στη συνέχεια στην τάξη. Συγκρίνετε τις προτάσεις σας με τις προτάσεις των άλλων μαθητών/τριών.

4. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Κατανόηση της έννοιας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς
- Αναγνώριση, γνωριμία με τοπικά μνημεία αρχιτεκτονικής κληρονομιάς
- Κατανόηση της σημασίας της προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς για την ανάπτυξη του τουρισμού
- Ευαισθητοποίηση για την προστασία και διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς
- Ανάπτυξη της παρατηρητικότητας
- Αισθητική καλλιέργεια
- Γνωριμία με θεσμούς, φορείς και οργανισμούς που ασχολούνται με την προστασία, διατήρηση και συντήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς

ΥΛΙΚΑ:

Φωτογραφίες από κτίρια τοπικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς καθώς και από κτίρια αντιπροσωπευτικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς από διάφορες περιοχές της χώρας ή και του εξωτερικού.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

1. Αναρτήστε στον τοίχο της τάξης φωτογραφίες από κτίρια τοπικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (ή από κτίριο αντιπροσωπευτικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς από διαφορετική περιοχή της χώρας) και από σύγχρονα κτίρια. Ζητήστε από τα παιδιά να επιλέξουν το κτίριο που θα χρησιμοποιούσαν σε ένα τουριστικό φυλλάδιο για να προσελκύσουν τουρίστες. Συζητήστε στη τάξη τους λόγους που τους οδήγησαν στην επιλογή.

2. Μοιράστε στις ομάδες των παιδιών φωτογραφίες με διάφορα αρχιτεκτονικά μνημεία. Ζητήστε να συνδέσουν τα εικονιζόμενα κτίρια με την περιοχή προέλευσης τους και να συγκεντρώσουν πληροφορίες για τα μνημεία αυτά και τη δυνατότητα να τα επισκεφθεί κανείς και να τις παρουσιάσουν στην τάξη.

3. Ζητήστε τους να φέρουν φωτογραφίες από κτίρια και οικισμούς του τόπου τους ή γνωστών τους περιοχών που έχουν κριθεί διατηρητέα και έχουν συντηρηθεί. Συζητήστε για τα κριτήρια με τα οποία έγινε ο χαρακτηρισμός των κτιρίων και των οικισμών ως διατηρητέων, καθώς και τους στόχους της προστασίας τους. Ζητήστε να φέρουν πληροφορίες σχετικές με την ισχύουσα νομοθεσία για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και τους φορείς που ασχολού-

νται με το θέμα. Καλέστε εκπροσώπους από φορείς του Υπουργείου Πολιτισμού, ώστε να ενημερώσουν για την ισχύουσα νομοθεσία προστασίας των νεωτέρων μνημείων.
Συζητήστε για τη σχέση ανάμεσα στην κτιριακή αρχιτεκτονική και το φυσικό, κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον που τη δημιούργησε.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
Ζητήστε από τις ομάδες μαθητών/τριών να αξιολογήσουν την εργασία τους, ως προς τον τρόπο που εργάστηκαν (ανάπτυξη πνεύματος ομαδικής εργασίας, το βαθμό συνεργασίας, την επίλυση διαφορών, αντιθέσεων). Επίσης, να αξιολογήσουν την εκπαιδευτική διαδικασία ως προς το βαθμό προσωπικής ευχαρίστησης, την ανάπτυξη δεξιοτήτων, την προσωπική τους ανάπτυξη.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:
Ιστορία, καλλιτεχνικά, γλώσσα, γεωγραφία, νέες τεχνολογίες

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ
Χρήση φωτογραφίας, επιλογή εικόνας.

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ανταλλάξτε μεταξύ σας απόψεις αναφορικά με τις προτιμήσεις σας ως προς τα διαφορετικά είδη κτιρίων που παρατηρήσατε και αιτιολογήστε τις επιλογές σας. Επιλέξτε κτίρια που θα προτείνατε να μπούνε σε φυλλάδιο τουριστικής προβολής και αιτιολογήστε την επιλογή. Συζητήστε στην ομάδα και μετά ανακοινώστε στην τάξη.

2. Συνδέστε τα εικονιζόμενα μνημεία με την περιοχή προέλευσης, συγκεντρώστε πληροφορίες για τα μνημεία αυτά και παρουσιάστε τις στη συνέχεια στην τάξη. Συζητήστε στην ομάδα σας για τη σημασία τους στην προσέλκυση τουριστών και συζητήστε τις απόψεις σας στην τάξη.

3. Φέρτε φωτογραφίες από κτίρια και οικισμούς του τόπου σας ή γνωστών σας περιοχών, τα οποία έχουν κριθεί διατηρητέα και έχουν συντηρηθεί . Συζητήστε για τα κριτήρια με τα οποία έγινε ο χαρακτηρισμός των συγκεκριμένων κτιρίων και οικισμών ως διατηρητέων, καθώς και τους στόχους της προστασίας τους. Συγκεντρώστε πληροφορίες σχετικές με την ισχύουσα νομοθεσία για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και τους φορείς που ασχολούνται με το θέμα. Καλέστε εκπροσώπους από φορείς του Υπουργείου Πολιτισμού να σας ενημερώσουν για την ισχύουσα νομοθεσία προστασίας των νεότερων μνημείων. Συζητήστε τη σχέση ανάμεσα στην κτιριακή αρχιτεκτονική και το φυσικό, κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον που τη δημιούργησε.

4. Φτιάξτε κατάλογο με φωτογραφίες, πληροφορίες και σχόλια για κτίρια της περιοχής σας τα οποία προτείνετε να διατηρηθούν και αιτιολογείστε την πρότασή σας. Συζητήστε την πρότασή σας στην τάξη παρουσία εκπροσώπου της Υπηρεσίας Νεωτέρων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού. Λάβετε υπόψη τα σχόλια και τις υποδείξεις του και, αν κρίνετε απαραίτητο, αναθεωρήστε το κατάλογό σας.

5. Παρουσιάστε τον τελικό κατάλογο που διαμορφώσατε με τα διατηρητέα κτίρια και τα σχετικά σχόλια στις τοπικές αρχές και τους τοπικούς συλλόγους προστασίας του περιβάλλοντος. Προτείνετε και συζητήστε τρόπους για την πιθανή αξιοποίησής τους στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής σας.

5 ΘΕΜΑ: ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ:

- κατανόηση των αρνητικών επιπτώσεων από την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στην εξέλιξη της μορφής και της ποιότητας της κατοικίας την ενεργειακή κατανάλωση και το κόστος της κατοικίας
- κατανόηση των σχέσεων ανάμεσα στην ποιότητα ζωής και τα χαρακτηριστικά του δομημένου περιβάλλοντος
- κατανόηση των επιπτώσεων από τις αλλαγές χρήσεων γης στην ποιότητα της κατοικίας, την ποιότητα του δομημένου περιβάλλοντος και της ζωής των κατοίκων καθώς και την κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού
- ανάπτυξη κριτικής σκέψης
- έγερση ενδιαφέροντος για την προστασία της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος και των χρήσεων γης
- ευαισθητοποίηση σε θέματα προστασίας της ποιότητας κατοικίας
- ανάπτυξη δεξιοτήτων παρατήρησης, ανάπτυξης επιχειρημάτων, αναζήτησης, συγκέντρωσης, επεξεργασίας και ερμηνείας δεδομένων
- επικοινωνιακές δεξιότητες

ΥΛΙΚΑ

Παλιές φωτογραφίες της περιοχής, φωτογραφίες από την καθημερινή ζωή των κατοίκων, φωτογραφίες παλιών μονοκατοικιών και αντίστοιχες σύγχρονες εικόνες. Στατιστικά δεδομένα αναφορικά με την εξέλιξη του κόστους κατοικίας και το ιδιοκτησιακό καθεστώς στην περιοχή. Δεδομένα από τουριστικά πρακτορεία ως προς το προτιμώμενο είδος καταλυμάτων από τους τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή και τη διαφοροποίηση των τιμών για τις διάφορες κατηγορίες καταλυμάτων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ζητήστε από τους/τις μαθητές/τριές σας να σας φέρουν παλιές φωτογραφίες με εικόνες από τη γειτονιά τους, την πόλη τους. Ζητήστε τους να αναγνωρίσουν και να φωτογραφίσουν τις ίδιες περιοχές σήμερα. Μοιράστε στις ομάδες των μαθητών/τριών ζεύγη φωτογραφιών με εικόνες της περιοχής τους πριν και μετά την ανάπτυξη του τουρισμού, και ζητήστε τους να τις συγκρίνουν και να σχολιάσουν τα στοιχεία που συνδέονται με την ποιότητα ζωής, με την προστασία του περιβάλλοντος (κατανάλωση ενέργειας, είδη δομικών υλικών κ.λπ). Ζητήστε από

τους/τις μαθητές/τριες να συγκεντρώσουν πίνακες με στατιστικά δεδομένα για την εξέλιξη των τιμών αγοράς κατοικίας, την εξέλιξη του πληθυσμού (μέγεθος-σύνθεση-εποχιακή διακύμανση), τις μεταβολές στο ιδιοκτησιακό καθεστώς (μόνιμες-εξοχικές κατοικίες, ιδιοκτήτες μόνιμοι κάτοικοι-παραθεριστές). Επίσης, ζητήστε να συγκεντρώσουν από τουριστικά πρακτορεία πληροφορίες ως προς το προτιμώμενο είδος καταλυμάτων από τους τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή και τη διαφοροποίηση των τιμών για τις διάφορες κατηγορίες καταλυμάτων. Κάθε ομάδα μελετά τα δεδομένα, δημιουργεί καμπύλες, συζητά για τις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στη ποιότητα της κατοικίας, στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον και στην ποιότητα της ζωής των κατοίκων.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Ιστορία, Μαθηματικά, Γλώσσα, Νέες τεχνολογίες, Γεωγραφία, Μελέτη Περιβάλλοντος, Τεχνολογία

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

Χρήση φωτογραφίας, χαρτογράφηση χρονικών περιόδων.

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Σχεδιάστε ένα χάρτη με παλιές και σύγχρονες εικόνες της περιοχής σας ή μιας γνωστής τουριστικής περιοχής. Κάντε έναν πίνακα με τα θετικά και αρνητικά, κατά την άποψή σας, αισθητικά και οικολογικά χαρακτηριστικά των παλαιών και σύγχρονων μορφών κατοικίας. Σχολιάστε στην ομάδα και στην τάξη ποια χαρακτηριστικά ανταποκρίνονται περισσότερο, κατά την άποψή σας, σε ένα μοντέλο για τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής και γιατί.

2. Συγκεντρώστε πίνακες με στατιστικά δεδομένα για την εξέλιξη των τιμών αγοράς κατοικίας, την εξέλιξη του πληθυσμού (μέγεθος-σύνθεση-εποχιακή διακύμανση), τις μεταβολές στο ιδιοκτησιακό καθεστώς (μόνιμες-εξοχικές κατοικίες, ιδιοκτήτες μόνιμοι κάτοικοι-παραθεριστές) στην περιοχή σας. Με βάση τα δεδομένα των πινάκων που συγκεντρώσατε, κάντε διαγράμματα εξέλιξης του κόστους κατοικίας, της τουριστικής κίνησης στη περιοχή σας, της σύνθεσης του πληθυσμού (μόνιμοι-εποχιακοί, ντόπιοι-ξένοι, νέοι-γέροι). Μελετήστε τα διαγράμματα και διερευνήστε πώς συνδέονται μεταξύ τους. Διατυπώστε τις απόψεις σας για τις επιπτώσεις της αλλοίωσης του πληθυσμού στο κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον της περιοχής σας, τη διατήρηση της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας της περιοχής σας και την προστασία του περιβάλλοντος. Προτείνετε μέτρα για τη συγκράτηση του κόστους κατοικίας, τη βελτίωση της ποιότητας της κατοικίας, τη συγκράτηση του ντόπιου πληθυσμού με τη διατήρηση και της τουριστικής δραστηριότητας.

3. Συγκεντρώστε από τουριστικά πρακτορεία ή κρατικούς και δημοτικούς φορείς τουρισμού πληροφορίες ως προς το προτιμώμενο είδος καταλυμάτων από τους τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή σας και τη διαφοροποίηση των τιμών για τις διάφορες κατηγορίες καταλυμάτων. Κάνετε έναν πίνακα με τα χαρακτηριστικά των καταλυμάτων που προτιμούν οι τουρίστες και αιτιολογήστε την προτίμησή τους. Διατυπώστε τις εκτιμήσεις σας όσον αφορά το βαθμό στον οποίο τα καταλύματα της περιοχής σας διαθέτουν αυτά τα χαρακτηριστικά. Διατυπώστε τις εκτιμήσεις σας για τις προοπτικές της εξέλιξης του τουρισμού και προτείνετε μέτρα βελτίωσης της ποιότητας των καταλυμάτων.

6. ΘΕΜΑ: ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Κατανόηση των επιπτώσεων από την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στο φυσικό περιβάλλον
- Ευαισθητοποίηση σε θέματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος
- Έγερση ενδιαφέροντος για ανάπτυξη βιώσιμων μορφών τουρισμού
- Αναγνώριση της αξίας του φυσικού περιβάλλοντος ως τουριστικού πόρου και της σημασίας του για τη βιωσιμότητα του τουρισμού

ΥΛΙΚΑ

Αφίσες από ένα ελκυστικό φυσικό τοπίο της περιοχής. Αποκόμματα από περιοδικά με φωτογραφίες δρόμων, χώρων στάθμευσης, ξενοδοχείων, εμπορικών καταστημάτων και γενικά εικόνων που να συνδέονται με την ανάπτυξη μαζικού τουρισμού στην περιοχή.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Μοιράστε στις ομάδες των παιδιών (ή ζητήστε να φέρουν οι ίδιοι/ες οι μαθητές/τριες από τουριστικά γραφεία της περιοχής) αφίσες με ένα ελκυστικό φυσικό τοπίο της περιοχής τους, καθώς και αποκόμματα περιοδικών με φωτογραφίες δρόμων, χώρων στάθμευσης, ξενοδοχείων, εμπορικών καταστημάτων και γενικά εικόνων που να συνδέονται με την ανάπτυξη μαζικού τουρισμού στην περιοχή τους. Συζητήστε μαζί τους για την υποδομή που απαιτεί η ανάπτυξη μαζικού τουρισμού σε μια περιοχή.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:

Μαθηματικά, Γλώσσα, Νέες τεχνολογίες, Μελέτη Περιβάλλοντος, Εικαστικά

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Χρήση φωτογραφιών, χαρακτηρισμός εικόνας, χαρτογράφηση προβλημάτων και λύσεων.

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Παρατηρήστε τη φωτογραφία που σας δίνεται. Χαρακτηρίστε την με επίθετα που εκφράζουν τα συναισθήματα που σας προκαλεί η θέαση του εικονιζόμενου τοπίου. Αιτιολογήστε στην ομάδα και στη συνέχεια στην τάξη τα συναισθήματα, συνδέοντάς τα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τοπίου.

2. Φανταστείτε ότι η περιοχή δίνεται για τουριστική ανάπτυξη. Συζητήστε στις ομάδες, αιτιολογήστε τους λόγους για τους οποίους θεωρείτε ότι προτείνεται η τουριστική της αξιοποίηση, τους λόγους για τους οποίους θα επισκεπτόσασταν ως τουρίστας την περιοχή. Συζητήστε στην τάξη.

3. Δημιουργήστε μια νέα αφίσα, κολλώντας επάνω, σε ένα δεύτερο επίπεδο, το απόκομμα φωτογραφίας ενός μεγάλου ξενοδοχείου και προσθέστε και όσες υποδομές χρειάζονται για να λειτουργήσει το ξενοδοχείο (δρόμοι, χώροι στάθμευσης κ.λπ). Χαρακτηρίστε την νέα εικόνα που προκύπτει με επίθετα που εκφράζουν τα συναισθήματα που σας προκαλεί, και συζητήστε τα στην ομάδα. Συζητήστε στις ομάδες και σχολιάστε τις εικόνες *πριν* και *μετά* αναφορικά με:

- την αισθητική του τοπίου
- τη βιοποικιλότητα (χλωρίδα, πανίδα)
- τη ρύπανση
- τους φυσικούς πόρους (νερό, έδαφος, διάφορες μορφές ενέργειας)
- την οικοπεδοποίηση
- τις πυρκαγιές
- την απασχόληση
- την οικονομία της περιοχής
- το μέλλον της περιοχής

Συγκρίνετε στις ομάδες σας την ελκυστικότητα των δύο εικόνων, πριν και μετά την τουριστική αξιοποίηση. Ποια η άποψή σας για το κατά πόσο θα εξακολουθούν, μετά τις αλλαγές από την τουριστική αξιοποίηση, να υφίστανται οι λόγοι για τους οποίους επιλέχτηκε η συγκεκριμένη περιοχή για τουριστική ανάπτυξη. Συζητήστε στην ομάδα κατά πόσο η συγκεκριμένη μονάδα εξυπηρετεί τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, παρουσιάστε στην τάξη την άποψή σας και αιτιολογήστε την.

4. Σχεδιάστε και συζητήστε στην ομάδα σας προτάσεις για εναλλακτική μορφή τουριστικής αξιοποίησης της περιοχής και παρουσιάστε τις στα υπόλοιπα μέλη.

7. ΘΕΜΑ: ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Κατανόηση της επίδρασης της τουριστικής ανάπτυξης στο οδικό δίκτυο και το περιβάλλον
- Ανάπτυξη θετικής στάσης απέναντι στη χρήση μαζικών μέσων μεταφοράς και μεταφορικών μέσων φιλικών προς το περιβάλλον

ΥΛΙΚΑ

Δεδομένα σχετικά με την κυκλοφορία οχημάτων στην περιοχή σας (ή σε μια τουριστική περιοχή) κατά την τουριστική περίοδο σε σχέση με την κυκλοφορία τις υπόλοιπες εποχές. Δεδομένα για το είδος των μέσων μετακίνησης που επιλέγουν οι τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή από τοπικά γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων και φορείς δημόσιων μέσων μεταφοράς. Αεροφωτογραφίες ή πανοραμικές φωτογραφίες της ίδιας περιοχής, όπου να φαίνεται το οδικό δίκτυο πριν και μετά την τουριστική της ανάπτυξη. Φωτογραφίες της ίδιας περιοχής σε νεκρή τουριστική περίοδο και περίοδο έντονης τουριστικής κίνησης.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Μοιράστε στα παιδιά αεροφωτογραφίες ή πανοραμικές φωτογραφίες μιας τουριστικά ανεπτυγμένης περιοχής και αντίστοιχες παλιότερες φωτογραφίες της ίδιας περιοχής. Κάθε ομάδα μελετά τις φωτογραφίες, παρατηρεί και σχολιάζει τις αλλαγές και τις συσχετίζει με την τουριστική ανάπτυξη. Συζητά και περιγράφει τις επιπτώσεις που έχει στο τοπίο η διάνοιξη των δρόμων, όπως: αλλαγές χρήσεων γης, κίνδυνοι πυρκαγιών, οικοπεδοποίηση και παράνομη δόμηση, υποβάθμιση της πανίδας και χλωρίδας, ηχορύπανση, ατμοσφαιρική ρύπανση, αισθητική υποβάθμιση, κατολισθήσεις κ.λπ.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Μαθηματικά, Γεωγραφία, Γλώσσα, Νέες τεχνολογίες, Μελέτη Περιβάλλοντος

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ Χρήση φωτογραφιών, χαρτογράφηση προβλημάτων

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Σχολιάστε στην ομάδα σας και στη συνέχεια στην τάξη τα δεδομένα που συλλέξατε σχετικά με την κυκλοφορία οχημάτων στην περιοχή σας (ή σε μια τουριστική περιοχή από αυτές που έχετε επισκεφθεί) κατά την τουριστική περίοδο σε σχέση με την κυκλοφορία τις υπόλοιπες εποχές. Επίσης μελετήστε και σχολιάστε στην ομάδα και μετά στην τάξη δεδομένα για

το είδος των μέσων μετακίνησης που επιλέγουν οι τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή. Συζητήστε για τις επιπτώσεις στο κυκλοφοριακό, την ποιότητα ζωής των κατοίκων, το περιβάλλον. Προτείνετε μέτρα περιορισμού της κίνησης.

2. Μελετήστε τις αεροφωτογραφίες στην ομάδα σας, επισημάνετε τις διαφορές, σημειώστε στη φωτογραφία αλλαγές που δημιουργούν προβλήματα. Συζητήστε, περιγράψτε και αιτιολογήστε τις επιπτώσεις από τη διάνοιξη των δρόμων στο περιβάλλον. Παρουσιάστε στη συνέχεια τις απόψεις σας στην τάξη. Δημιουργήστε έναν πίνακα με το σύνολο των απόψεων. Προτείνετε μέτρα περιορισμού της επέκτασης του οδικού δικτύου σε μια τουριστική περιοχή στο πλαίσιο ενός σχεδίου βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής. Συγκρίνετε τις προτάσεις σας.

8. ΘΕΜΑ: ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΣΤΟΧΟΙ

- Συνειδητοποίηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από τη διάνοιξη δρόμων
- Ανάπτυξη αειφορικής σκέψης και στάσης

ΥΛΙΚΑ

Τοπογραφικό σχεδιάγραμμα μιας περιοχής μικρής κλίμακας όπως στο υπόδειγμα 1.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Δώστε στα παιδιά το χάρτη μιας πόλης με τα περίχωρά της, όπου να σημειώνονται με λεπτομέρεια οι χρήσεις γης. Μπορείτε επίσης να βοηθήσετε τα παιδιά να σχεδιάσουν ένα χάρτη χρήσεων γης στην πόλη τους. Ζητήστε στη συνέχεια να μελετήσουν το χάρτη και να προτείνουν την καλύτερη λύση-θέση για τη κατασκευή ενός περιφερειακού δρόμου, που θα αποσυμφορήσει την κίνηση των τροχοφόρων μέσα στην πόλη κατά την χρονικά περιορισμένη τουριστική περίοδο. Αφού παρουσιάσουν όλες οι ομάδες στην τάξη τις προτάσεις τους, συζητήστε μια πιθανή πρόταση αποφυγής ενός νέου δρόμου και εξηγήστε πώς αυτή η απόφαση μπορεί να ενταχθεί σε ένα σχέδιο βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Παρουσιάστε και συζητήστε τις προτάσεις σας, αξιολογήστε τις με βάση το βαθμό στον οποίο εξυπηρετούν κατά την άποψή σας τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Μαθηματικά, Γεωγραφία, Γλώσσα, Νέες τεχνολογίες, Μελέτη Περιβάλλοντος

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Χαρτογράφηση χρήσεων γης, προβλημάτων και λύσεων

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Στην πόλη που εμφανίζεται στο χάρτη πρόκειται να κατασκευαστεί περιφερειακός δρόμος για να αποσυμφορηθεί η αυξημένη κίνηση τροχοφόρων την περίοδο της τουριστικής περιόδου. Μελετήστε στην ομάδα σας το σχεδιάγραμμα. Σε ποια θέση θα προτείνατε την τοποθέτηση

του περιφερειακού δρόμου; Παρουσιάστε στις υπόλοιπες ομάδες και αιτιολογήστε τη χάραξη που προτείνετε.

Προτείνετε εναλλακτικές λύσεις στο πλαίσιο ενός σχεδίου βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής.

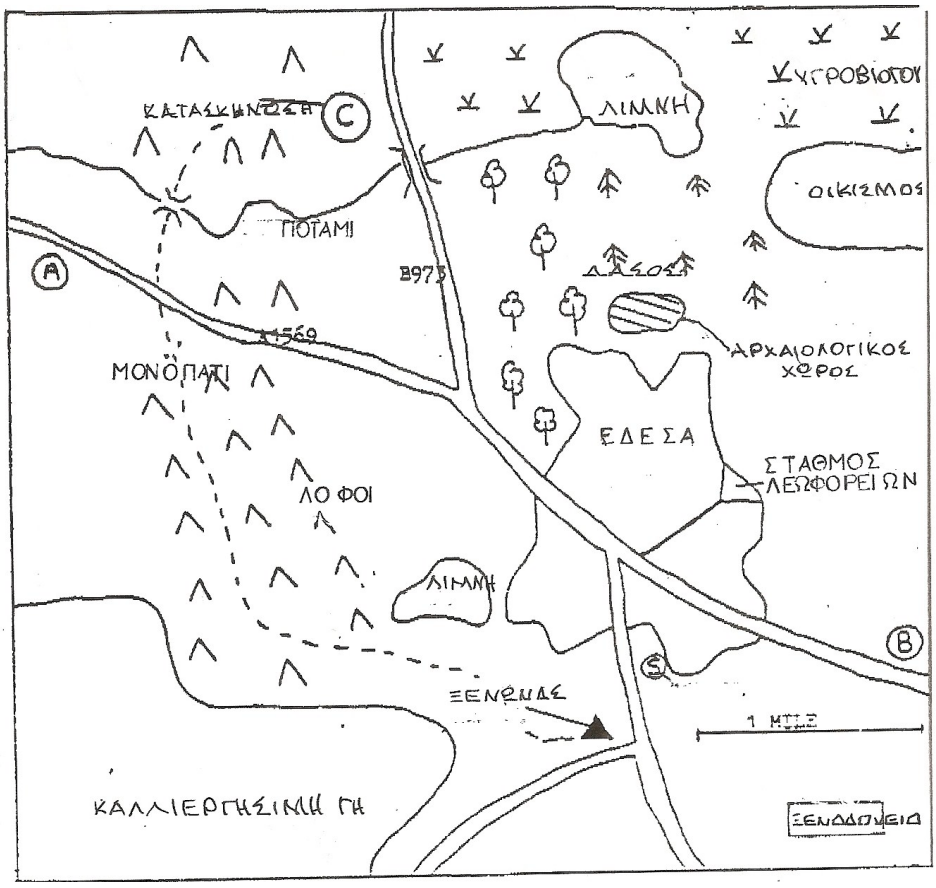

Υπόδειγμα 1

Λάβετε υπόψη θέματα όπως:

Η βιοποικιλότητα, το κοινωνικό όφελος, το περιβαλλοντικό όφελος, το οικονομικό όφελος, το πολιτισμικό όφελος.

9. «ΠΡΑΣΙΝΕΣ» ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά τις επιπτώσεις των ταξιδιών στο περιβάλλον
- Να δοθεί στα παιδιά η ευκαιρία συμμετοχής σε μια δραστηριότητα μέσα από την οποία:
    - θα διερευνήσουν τα προβλήματα της κυκλοφορίας και των μετακινήσεων στην περιοχή τους
    - θα πάρουν ερεθίσματα για να προτείνουν και να αξιολογήσουν «πράσινες» στρατηγικές για τις μετακινήσεις στην περιοχή τους
    - να γνωρίσουν τους φορείς που ασχολούνται με το δίκτυο και τα μέσα μετακίνησης στην περιοχή τους
    - να ευαισθητοποιηθούν στη χρήση μαζικών μεταφορικών μέσων για τις μετακινήσεις και τα ταξίδια τους

ΥΛΙΚΑ

Χάρτες της περιοχής σε μεγάλη σχετικά κλίμακα (1:5000) και χάρτες με τοπικούς δρόμους, μελλοντικό σενάριο στρατηγικού σχεδιασμού για «πράσινες» μετακινήσεις στην περιοχή τους (εναλλακτικά μπορεί να ζητηθεί το σενάριο να προταθεί από τα ίδια τα παιδιά).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Συζητάμε στην τάξη για τα μέσα μετακίνησης που χρησιμοποιούνε οι άνθρωποι στα ταξίδια τους και για τους σκοπούς των ταξιδιών τους. Στη συνέχεια, συζητάμε για τα προβλήματα που δημιουργούν τα ταξίδια και ζητάμε να εργαστούν σε ομάδες και να εστιάσουν στα τοπικά προβλήματα κυκλοφοριακής συμφόρησης, ατυχήματα, παράνομη στάθμευση, ατμοσφαιρικής ρύπανσης, ηχορύπανσης.

Δίνουμε στα παιδιά χάρτες της περιοχής ή τους ζητάμε να κατεβάσουν και να εκτυπώσουν τοπικούς χάρτες από το διαδίκτυο και να σημειώσουν σημεία στα οποία εμφανίζονται αυτά τα προβλήματα, καθώς και τις θέσεις στάθμευσης που υπάρχουν και να προτείνουν λύσεις. Στη συνέχεια, ζητάμε να αξιολογήσουν τις πιθανές επιπτώσεις που θα έχουν στο περιβάλλον οι λύσεις που θα προτείνουν. Μπορούμε να καλέσουμε στο σχολείο έναν ειδικό επιστήμονα να συζητήσει τις προτάσεις των παιδιών και να παρουσιάσει προτάσεις των ειδικών.

Τα παιδιά καταγράφουν τις προτάσεις των ειδικών και δημιουργούν ένα μελλοντικό σενάριο σύμφωνα με το οποίο ο αρμόδιος τοπικός φορέας προτείνει ένα σχέδιο μετακινήσεων φιλικών στο περιβάλλον που θα περιορίσει τα προβλήματα κυκλοφορίας και θα συμβάλλει στη βελτίω-

ση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και θα ενθαρρύνει τους επισκέπτες/τουρίστες στη χρήση των προτεινόμενων «πράσινων» μετακινήσεων.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γεωγραφία, Γλώσσα, Νέες τεχνολογίες, Μελέτη Περιβάλλοντος

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Επίλυση προβλήματος, Μελλοντικά σενάρια, χαρτογράφηση

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Συζητήστε στην τάξη για τα μέσα μετακίνησης που χρησιμοποιούνε οι άνθρωποι στα ταξίδια τους και για τους σκοπούς των ταξιδιών τους.

2. Συζητήστε στην ομάδα για τα τοπικά προβλήματα που προκαλούν οι μετακινήσεις και συζητήστε στην τάξη. Στη συνέχεια, σημειώστε σε χάρτη της περιοχής σας, που θα κατεβάσετε από το διαδίκτυο, σημεία στα οποία εμφανίζονται αυτά τα προβλήματα, καθώς και τις θέσεις στάθμευσης που υπάρχουν, και κάντε προτάσεις για την επίλυση των προβλημάτων. Παρουσιάστε τις προτάσεις της ομάδας στην τάξη και συζητήστε για τις πιθανές επιπτώσεις που θα έχουν στο περιβάλλον οι λύσεις που προτείνετε. Εργαστείτε σε ομάδες για να συντάξετε μια πρόταση, αιτιολογώντας τις «πράσινες» επιλογές σας.

3. Οργανώστε μια επίσκεψη ειδικού επιστήμονα και εκπροσώπου της σχετικής υπηρεσίας για να παρουσιάσουν τις προτάσεις τους και να συζητήσετε τις προτάσεις σας. Φανταστείτε ότι ο αρμόδιος τοπικός φορέας προτείνει ένα σχέδιο μετακινήσεων φιλικών στο περιβάλλον που θα περιορίσει τα προβλήματα κυκλοφορίας και θα συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και θα ενθαρρύνει τους επισκέπτες/τουρίστες στη χρήση των προτεινόμενων πράσινων μετακινήσεων.

Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει:

- Πρόταση για τη δημιουργία χώρων στάθμευσης έξω από το κέντρο της πόλης και δημιουργία υποδομών για τη μεταφορά των επισκεπτών με δημόσια μεταφορικά μέσα στο κέντρο της πόλης (λεωφορεία ή μέσα σταθερής τροχιάς)
- Δημιουργία ποδηλατοδρόμων σε επιλεγμένες διαδρομές
- Σύστημα χρήσης ποδηλάτων ιδιοκτησίας της τοπικής δημοτικής αρχής με συγκεκριμένα σημεία παράδοσης σε κεντρικές θέσεις
- Σύστημα πεζοδρόμησης
- Χρήση εναλλακτικών δημόσιων μεταφορικών μέσων

Συζητήστε στην ομάδα σας με ποια από τα μέτρα θα εξυπηρετήσουν τη δική σας περιοχή, αιτιολογήστε στις υπόλοιπες ομάδες και παρουσιάστε τις βελτιώσεις/ αλλαγές που προτείνετε για τη δική σας περιοχή. Χρησιμοποιείστε τους χάρτες που έχετε κατεβάσει από το διαδίκτυο για να χωροθετήσετε τις προτεινόμενες λύσεις. Ανταλλάξτε τους χάρτες με τις προτάσεις σας με μια άλλη ομάδα και στη συνέχεια παρουσιάστε στην τάξη και συζητήστε.

10. ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές/τριες ότι η φωτογράφηση μπορεί να παραβιάζει την ιδιωτική ζωή και να προσβάλει τον άλλο
- Να αντιληφθούν ότι η φωτογραφία δείχνει αυτό που θέλει ο φωτογράφος. Η φωτογράφηση αποτελεί στιγμιαία καταγραφή μιας εικόνας με συγκεκριμένο πλαίσιο και συνειδητά ή ασυνείδητα αφαιρεί ό,τι βρίσκεται πίσω από αυτό το πλαίσιο.

ΥΛΙΚΑ

Ψηφιακή κάμερα, υπολογιστής και εκτυπωτής για τις ψηφιακές φωτογραφίες. Επίσης, φωτογραφίες από τουριστικές περιοχές, στις οποίες να απεικονίζονται ντόπιοι σε διάφορα στιγμιότυπα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ο/Η εκπαιδευτικός εκθέτει στην τάξη φωτογραφίες των παιδιών που δεν πήρε εν γνώσει, αλλά και εν αγνοία τους σε ανύποπτη στιγμή. Μοιράζει επίσης φωτογραφίες τουριστικών προορισμών από διαφημιστικά έντυπα, στις οποίες να απεικονίζονται κάτοικοι των τουριστικών προορισμών. Ακολουθεί συζήτηση και ο/η εκπαιδευτικός θέτει στα παιδιά ερωτήσεις όπως: Σου αρέσει να σε φωτογραφίζουν; Προτιμάς να σε φωτογραφίζουν όταν ποζάρεις ή εν αγνοία σου; Πώς αισθάνεσαι όταν σε κοιτάνε οι άλλοι; Πώς αισθάνεσαι όταν άγνωστοι βλέπουν τις φωτογραφίες σου; Τι φωτογράφισες στις διακοπές σου; Φωτογράφισες ανθρώπους; Ζήτησες την άδειά τους;

Στη συνέχεια, τοποθετεί φωτογραφίες από φυλλάδια τουριστικών προορισμών, στις οποίες απεικονίζονται οι κάτοικοι των τουριστικών προορισμών. Ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να δουν τις φωτογραφίες και να συζητήσουν σε ομάδες.

Στη συνέχεια, ζητάει από κάθε ομάδα να επιλέξει ορισμένες από τις δικές της φωτογραφίες και να τις τοποθετήσουν σε ένα ταμπλό. Στη συνέχεια, όλα τα παιδιά περνάνε διαδοχικά από το ταμπλό της κάθε ομάδας και σχολιάζουν τις φωτογραφίες. Η ομάδα της οποίας οι φωτογραφίες βρίσκονται στο ταμπλό παραμένει σιωπηλή. Μερικές ερωτήσεις που μπορούμε να απευθύνουμε στα παιδιά είναι: Ποιος τράβηξε τις φωτογραφίες; Θα ήθελες να ήσουν στη φωτογραφία; Μερικές φωτογραφίες δείχνουν το άτομο καλύτερο από ό,τι στην πραγματικότητα, και άλλες χειρότερο; Επίσης, μπορεί να ζητηθεί από τα παιδιά να συγκρίνουν τις φωτογραφίες τους με αυτές των προσώπων στα τουριστικά φυλλάδια.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Καλλιτεχνικά

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ
Χρήση φωτογραφιών

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Παρατηρήστε τις φωτογραφίες. Συζητήστε στην ομάδα και στην τάξη. Σας αρέσει να σας φωτογραφίζουν; Προτιμάτε να σας φωτογραφίζουν όταν ποζάρετε ή εν αγνοία σας; Πώς αισθάνεστε όταν σας κοιτάνε οι άλλοι; Πώς αισθάνεστε όταν άγνωστοι βλέπουν τις φωτογραφίες σας; Τι φωτογραφίσατε στις διακοπές σας; Φωτογραφίσατε ανθρώπους; Ζήσατε πρώτα την άδειά τους;

2. Παρατηρήστε τις φωτογραφίες των κατοίκων τουριστικών προορισμών από τα σχετικά φυλλάδια. Συζητήστε στην ομάδα σας, γιατί χρησιμοποιούνται οι συγκεκριμένες φωτογραφίες, αν συμφωνείτε, αν σας αρέσουν κ.λπ.

3. Κάθε ομάδα να επιλέξει μία φωτογραφία από κάθε μέλος της. Τις φωτογραφίες να τις τοποθετήσουν σε ένα ταμπλό. Στη συνέχεια, όλα τα άλλα παιδιά θα περάσουν διαδοχικά από το ταμπλό της κάθε ομάδας και θα σχολιάσουν τις φωτογραφίες. Η ομάδα που οι φωτογραφίες της βρίσκονται στο ταμπλό να παραμένει σιωπηλή. Συζητήστε στην τάξη ποιος τράβηξε τις φωτογραφίες, αν θα θέλατε να ήσασταν στη φωτογραφία, αν μερικές φωτογραφίες δείχνουν το άτομο καλύτερο από ό,τι στην πραγματικότητα, και άλλες χειρότερο. Συγκρίνετε τις φωτογραφίες σας με αυτές των προσώπων στα τουριστικά φυλλάδια.

11. ΘΕΜΑ: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Γνωριμία με την έννοια του πολιτιστικού τουρισμού
- Κατανόηση της σημασίας της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς για τον τουρισμό
- Αναγνώριση της σημασίας της ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη μιας περιοχής, την προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της
- Δημιουργία ενδιαφέροντος για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Γνωριμία με τοπικά μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς και ανάπτυξη της ικανότητας περιγραφής–παρουσίασης της περιοχής τους

ΥΛΙΚΑ

Διαφημιστικά/ενημερωτικά φυλλάδια για τον πολιτιστικό τουρισμό. Φωτογραφίες και ψηφιακές εικόνες από περιοχές με διάφορες μορφές πολιτιστικού τουρισμού. Πληροφορίες για το οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των τουριστών πολιτιστικού τουρισμού. Χάρτης της περιοχής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Μοιράστε στις ομάδες των μαθητών/τριών διάφορα διαφημιστικά /ενημερωτικά έντυπα και κείμενα για τον πολιτιστικό τουρισμό από τη χώρα μας, αλλά και από άλλες χώρες ή ζητήστε να σας φέρουν διαφημιστικά έντυπα από περιοχές που έχουν επισκεφτεί ή από το διαδίκτυο. Συζητήστε στην τάξη για τον πολιτιστικό τουρισμό. Ζητήστε, αφού τα μελετήσουν, να περιγράψει κάθε ομάδα τα βασικά χαρακτηριστικά του πολιτιστικού τουρισμού.

Ζητήστε να σας φέρουν έντυπα που χρησιμοποιούνται για προώθηση του τουρισμού στην περιοχή τους και να τα σχολιάσουν. Οργανώστε έναν περίπατο στη περιοχή σας με επισκέψεις σε χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος και ζητήστε να σχεδιάσουν ένα χάρτη στον οποίο να εντοπίζουν τα στοιχεία που θεωρούν ότι μπορούν να αξιοποιηθούν για την ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού. Ζητήστε τους να αναφέρουν κατηγορίες πολιτιστικού τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή τους και να σκεφτούν τι πληροφορίες θα ήθελε ένας επισκέπτης (ιστορία, διαμονή, αξιοθέατα, υπηρεσίες κ.λπ). Ζητήστε τους να συγκρίνουν τις προτάσεις τους με τις προωθούμενες μορφές τουρισμού στην περιοχή τους και να φτιάξουν τα δικά τους έντυπα.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Ιστορία, Γεωγραφία

ΜΕΘΟΔΟΣ

Χρήση φωτογραφίας, βιβλιογραφική έρευνα, χάρτης εννοιών, χαρτογράφηση περιπάτου

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Μελετήστε στην ομάδα σας τα διαφημιστικά /ενημερωτικά έντυπα και κείμενα για την προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς. Συζητήστε τον τρόπο με τον οποίο προβάλλεται η πολιτιστική κληρονομιά (χάρτες, φωτογραφίες κ.λπ.). Παρουσιάστε τα ευρήματα στην τάξη και καταγράψτε τα στον πίνακα. Σχεδιάστε στην ομάδα σας ένα χάρτη εννοιών για τον πολιτιστικό τουρισμό, συζητήστε στην τάξη τις ιδέες σας και αναμορφώστε το χάρτη εννοιών.

2. Χρησιμοποιήστε το χάρτη της περιοχής σας για να ετοιμάσετε στην ομάδα δικό σας χάρτη με φωτογραφίες μνημείων (μνημεία ιστορικά, παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, φυσικά τοπία, εκκλησίες κ.ά.), που θεωρείτε ότι μπορούν να αξιοποιηθούν στην ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού. Συγκρίνετε το χάρτη σας με τους χάρτες των άλλων ομάδων. Συζητήστε στην ομάδα σας και στη συνέχεια παρουσιάστε στη τάξη τις πιθανές μορφές πολιτιστικού τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή σας και σχολιάστε τις επιπτώσεις (θετικές και αρνητικές) που μπορεί να έχει η ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού στην κοινωνική και οικονομική εξέλιξη της περιοχής και στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον. Προτείνετε μέτρα περιορισμού των αρνητικών επιπτώσεων.

3. Μελετήστε τα έντυπα τουριστικής προβολής της περιοχής σας και συγκρίνετε τις προτάσεις σας για την ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού με τις προωθούμενες μορφές τουρισμού στην περιοχή σας μέσα από τα έντυπα. Σκεφτείτε τι θα ήθελαν οι τουρίστες να γνωρίζουν για την περιοχή σας. Καταγράψτε τις απόψεις στον πίνακα και ετοιμάστε στην ομάδα ένα δικό σας ενημερωτικό έντυπο. Παρουσιάστε στην τάξη τα έντυπα όλων των ομάδων και συνθέστε το τελικό έντυπο της τάξης.

4. Συγκεντρώστε στην ομάδα πληροφορίες για τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς που έχετε επισημάνει στο χάρτη της περιοχής σας και σχεδιάστε ένα πολιτιστικό μονοπάτι. Παρουσιάστε στην τάξη και επιλέξτε το αρτιότερο μονοπάτι. Τυπώστε έναν οδηγό χρησιμοποιώντας τον ηλεκτρονικό υπολογιστή για να γράψετε τα κείμενα και να περάσετε ψηφιακές φωτογραφίες και σκίτσα. Οργανώστε μια ημέρα ξενάγησης των μαθητών/τριών μιας άλλης τάξης στο πολιτιστικό μονοπάτι που ετοιμάσατε και ζητήστε να αξιολογήσουν τον οδηγό σας.

12. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Γνωριμία με την έννοια του αγροτουρισμού
- Κατανόηση της σχέσης του αγροτουρισμού με τη βιώσιμη ανάπτυξη
- Γνωριμία με αγροτικές παραδοσιακές και σύγχρονες δραστηριότητες
- Κατανόηση της σημασίας των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων για τη βιώσιμη
- τουριστική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών
- Έγερση του ενδιαφέροντος και δημιουργία θετικών στάσεων για τον αγροτουρισμό

ΥΛΙΚΑ

Διαφημιστικά/ενημερωτικά φυλλάδια και κείμενα για τον αγροτουρισμό, σχετικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο. Φωτογραφίες και ψηφιακές εικόνες από αγροτουριστικές περιοχές, τουριστικά φυλλάδια αγροτικού τουρισμού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Μοιράστε στις ομάδες των μαθητών/τριών διάφορα διαφημιστικά/ενημερωτικά φυλλάδια και κείμενα για τον αγροτουρισμό. Βάλτε τους να συγκεντρώσουν πληροφορίες σχετικά με τον αγροτουρισμό από το διαδίκτυο. Κάθε ομάδα μελετά τα φυλλάδια, τα κείμενα και τις πληροφορίες από το διαδίκτυο και περιγράφει τα βασικά χαρακτηριστικά του αγροτουρισμού.

Δώστε στους μαθητές/τριες –ή ζητήστε να βρούνε από το διαδίκτυο– εικόνες από διαφορετικές αγροτουριστικές περιοχές, ζητήστε τους να τις μελετήσουν και να περιγράψουν αγροτουριστικές δραστηριότητες που προωθούνται στις περιοχές αυτές.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Γεωγραφία, Νέες Τεχνολογίες, Εικαστικά.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Χρήση φωτογραφίας, βιβλιογραφική έρευνα, Νέες Τεχνολογίες

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Μελετήστε στην ομάδα σας τα διαφημιστικά/ενημερωτικά φυλλάδια και τα κείμενα για τον αγροτουρισμό που συγκεντρώσατε από το διαδίκτυο και άλλες πηγές. Περιγράψτε βασικά χαρακτηριστικά του αγροτουρισμού. Συζητήστε στην τάξη για τη σχέση του αγροτουρισμού με τη βιώσιμη ανάπτυξη μιας αγροτικής περιοχής, τη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στα χωριά τους. Συζητήστε στην ομάδα και γράψτε τρία βασικά χαρακτηριστικά μιας περιοχής που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Παρουσιάστε στις υπόλοιπες ομάδες, καταγράψτε τις προτάσεις στον πίνακα και συζητήστε.

2. Συζητήστε στην ομάδα σας και δικαιολογήστε στην τάξη σας αν η περιοχή σας προσφέρεται για την ανάπτυξη αγροτουρισμού. Συζητήστε στην ομάδα σας τους στόχους και τις πιθανές επιπτώσεις της προώθησης αυτού του τύπου τουριστικής ανάπτυξης στην περιοχή σας.

3. Περιγράψτε μια μέρα των διακοπών από τη ζωή ενός νέου ζευγαριού αγροτουριστών, που επέλεξε να περάσει μια βδομάδα του Νοέμβρη σε αγροτικό σπίτι σε περιοχή της επιλογής σας (Κρήτη, ένα άλλο ελληνικό νησί, Χαλκιδική ή ίσως στην περιοχή σας). Οι ιδιοκτήτες του σπιτιού /αγρότες έχουν έναν μεγάλο ελαιώνα, αρκετά πρόβατα και λίγες αγελάδες. Την εποχή αυτή όλοι οι κάτοικοι της περιοχής ασχολούνται με το μάζεμα της ελιάς και τα τοπικά ελαιοτριβεία έχουν ήδη αρχίσει να δουλεύουν. Σχεδιάστε ένα δίπτυχο ενημερωτικό φυλλάδιο για τον αγροτουρισμό στην περιοχή αυτή.

13.ΘΕΜΑ: ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΣΤΟΧΟΙ

- Γνωριμία με την έννοια και τα χαρακτηριστικά του οικολογικού τουρισμού
- Κατανόηση της συμβολής των μορφών οικολογικού τουρισμού στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής
- Έγερση ενδιαφέροντος και δημιουργία θετικών στάσεων για τον οικολογικό τουρισμό
- Κατανόηση των προϋποθέσεων και των ειδικών απαιτήσεων σε υποδομή για την ανάπτυξη των διάφορων μορφών οικολογικού τουρισμού
- Αναγνώριση και γνωριμία με τους φυσικούς πόρους της περιοχής τους
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων παρουσίασης της περιοχής τους
- Κατανόηση των επιπτώσεων του οικολογικού τουρισμού στο φυσικό περιβάλλον

ΥΛΙΚΑ

Διαφημιστικά / ενημερωτικά φυλλάδια για διάφορες μορφές οικολογικού τουρισμού, κείμενα για τον οικολογικό τουρισμό, ψηφιακές εικόνες από οικοτουριστικές περιοχές με διάφορους τύπους δραστηριοτήτων οικολογικού τουρισμού και συμπληρωματικών δραστηριοτήτων-ευκαιριών για την παραμονή των τουριστών, στοιχεία από το διαδίκτυο για την οικονομική σημασία του οικολογικού τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Μοιράστε στις ομάδες των μαθητών/τριών τα διάφορα διαφημιστικά έντυπα και τα ενημερωτικά φυλλάδια και κείμενα για τον οικολογικό τουρισμό. Κάθε ομάδα μελετά τα κείμενα και περιγράφει τις διάφορες μορφές οικολογικού τουρισμού και τους τρόπους σύνδεσής τους με το φυσικό και πολιτισμικό χαρακτήρα της περιοχής στην οποία αναπτύσσεται. Δείξτε στα παιδιά φωτογραφίες, ψηφιακές εικόνες, βιντεοταινίες αν υπάρχουν ή ζητήστε να κατεβάσουν από το διαδίκτυο, εικόνες και πληροφορίες για δραστηριότητες οικολογικού τουρισμού σε διαφορετικές περιοχές και ζητήστε τους να αναφέρουν άλλες δραστηριότητες οικολογικού τουρισμού που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στις περιοχές αυτές.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:
Γλώσσα, Γεωγραφία, Νέες Τεχνολογίες, Φυσική Αγωγή, Βιολογία

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Μελετήστε στην ομάδα σας τα διαφημιστικά έντυπα, τα ενημερωτικά φυλλάδια και τα κείμενα για τον οικολογικό τουρισμό. Περιγράψτε τις διάφορες μορφές οικολογικού τουρισμού που προτείνονται και τους τρόπους σύνδεσής τους με το φυσικό και πολιτισμικό χαρακτήρα της περιοχής στην οποία αναπτύσσονται. Ετοιμάστε μια παρουσίαση PP χρησιμοποιώντας τις εικόνες από τα έντυπα ή εικόνες που θα κατεβάσετε από το διαδίκτυο με δικά σας κείμενα.

2. Συζητήστε στις ομάδες και στη συνέχεια στην τάξη αν η περιοχή σας προσφέρεται για την ανάπτυξη οικολογικού τουρισμού και προτείνετε δραστηριότητες οικολογικού τουρισμού που είναι συμβατές με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής σας, ώστε να μην αλλοιώνουν, να μην επιβαρύνουν και/ή να μην ρυπαίνουν την περιοχή.

3. Σχεδιάστε στην ομάδα σας ένα φυλλάδιο για να προωθήσετε τον οικολογικό τουρισμό στην περιοχή σας και παρουσιάστε την ηλεκτρονική του έκδοση στη τάξη. Συνθέστε έναν κοινό οδηγό με τη συνεργασία όλων των ομάδων, τυπώστε τον και μοιράστε τον στους/στις μαθητές/τριες του σχολείου.

14. ΘΕΜΑ: ΑΓΡΙΑ ΖΩΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

a. Να γνωρίσουν τρόπους εκμετάλλευσης των άγριων και απειλούμενων με εξαφάνιση ζώων
b. Να ευαισθητοποιηθούν τα παιδιά για την προστασία των άγριων ζώων
c. Να κάνουν επιλογές τουριστικών προορισμών που δεν απειλούν τα άγρια ζώα
d. Να κάνουν στα ταξίδια τους επιλογές σουβενίρ που δεν προέρχονται από λαθροθηρία

ΥΛΙΚΑ

Το κείμενο που ακολουθεί από την ιστοσελίδα WWW.bornfree.org.uk και φωτογραφίες άγριων ζώων που παρουσιάζουν την εκμετάλλευσή τους από τουριστικές επιχειρήσεις ανά τον κόσμο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Συζητήστε στην τάξη με τα παιδιά για προηγούμενες εμπειρίες τους με άγρια ζώα από επισκέψεις ζωολογικών κήπων στα ταξίδια τους. Συζητήστε για τα συναισθήματα και τις απόψεις τους.

Στη συνέχεια, χωρίστε το παρακάτω κείμενο και μοιράστε το στα παιδιά σε ομάδες για να το μελετήσουν. Προτείνετε να συνεργαστούν με τον/την καθηγητή/τρια των Αγγλικών ή ζητήστε εσείς τη συνεργασία του/της.

At least 19 species of cetacean (whales, dolphins and porpoises) are currently held in captivity around the world.
The bottlenose dolphin's rise to fame was no doubt propelled by the 1960's hit TV show *Flipper*. Filming was stopped when the dolphins that played Flipper became highly aggressive. The dolphins' former trainer, Richard O'Barry, puts this aggression down to the stress of confinement. Triggered by the death of one of the dolphins in his arms, Richard denounced the keeping of dolphins in captivity, and now devotes his life to campaigning for their freedom.
"Dolphins are free-ranging, intelligent and highly complex marine mammals. They belong in the oceans, not playing the clown in our human schemes."
Richard O'Barry, Marine Mammal Specialist for he Earth Island Institute

There are currently over 800 bottlenose dolphins in captivity around the world. While there are **no** captive dolphins in the UK, there are reportedly over 700 captive bottlenose dolphins in the USA, Mexico and the Caribbean alone. Many dolphin aria and zoos with dolphins are situated in popular tourist resorts, such as Florida, Cancun and the Bahamas. Florida has become one of the

world's top tourist destinations, with 76,8 million visitors in 2004. Captive dolphins have become a key commodity in tourist resorts such as Florida. Since opening in 1973, Sea World in Orlando has been visited by more than 80 million people. **A single, trained bottlenose dolphin can be worth over $100,000 and generate $1,000,000 a year for the marine park exhibiting it.**

In a 1996, MORI Poll, **85% of people surveyed in the UK agreed that it is unacceptable to keep whales and dolphins in captivity.** However, swimming with dolphins is a dream harboured by many. In fact, 81% of adults surveyed in the USA expressed an interest in swimming with captive dolphins.

Capture

Although dolphins have bred in captivity, the infant mortality rate is high and captive dolphin populations are currently **not self-sustaining.** Dolphins are imported from the wild in order to maintain the captive dolphin industry.

Methods of capture and transport of dolphins can be extremely cruel and some dolphins die of shock in the process.

Bottlenose dolphins are protected under CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) Appendix II, which means that they **may become threatened with extinction unless trade is closely controlled**. In 2003, it was decided that bottlenose dolphins removed from the wild in the Black Sea and traded for primarily commercial purposes may no longer be exported.

Ζητήστε να αναζητήσουν άλλα παραδείγματα τουριστικής εκμετάλλευσης άγριων ζώων στο διαδίκτυο και να συζητήσουν στην ομάδα τους και να παρουσιάσουν στη τάξη. Ζητήστε να προτείνουν στη τάξη μέτρα για την αντιμετώπιση της τουριστικής εκμετάλλευσης των ζώων και τρόπους φιλικής προς τα ζώα αξιοποίησής τους για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής.
Ζητήστε να οργανώσουν στην τάξη ένα Debate στο οποίο να εκπροσωπηθούν δύο ομάδες, μια από μια φιλοζωική εταιρεία και μια από μια τουριστική επιχείρηση που θέλει να δημιουργήσει μια τεχνητή φάρμα με αγριογούρουνα και να την εντάξει στο πλαίσιο της οικοτουριστικής ανάπτυξης μιας ορεινής περιοχής.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:
Γλώσσα, Ξένες γλώσσες, Γεωγραφία, Νέες Τεχνολογίες, Βιολογία.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Χρήση φωτογραφίας, Έρευνα στο διαδίκτυο, Νέες Τεχνολογίες, debate

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Μελετήστε στην ομάδα σας μια παράγραφο από το αγγλικό κείμενο. Ζητήστε από τον/την καθηγητή/τριά σας των Αγγλικών να σας βοηθήσει στην κατανόηση όλου του κειμένου.

Αναζητήστε στο διαδίκτυο στην ιστοσελίδα άλλα παραδείγματα τουριστικής εκμετάλλευσης άγριων ζώων, κατεβάστε σχετικές φωτογραφίες. Συζητήστε στην ομάδα και ύστερα στην τάξη για τα συναισθήματά σας, παρουσιάστε στις άλλες ομάδες και συζητήστε στην τάξη. Αναφέρατε προσωπικές εμπειρίες με παραδείγματα τουριστικής εκμετάλλευσης άγριων ζώων.

2. Συζητήστε στην ομάδα και προτείνετε μέτρα για την αντιμετώπιση της τουριστικής εκμετάλλευσης των άγριων ζώων. Σκεφτείτε άλλους τρόπους τουριστικής αξιοποίησης της άγριας ζωής με σεβασμό στα άγρια ζώα. Παρουσιάστε τις προτάσεις στην τάξη και συζητήστε.

3. Ένας επιχειρηματίας ζητάει χρηματοδότηση για να δημιουργήσει ένα θηρευτικό πάρκο αγριογούρουνων στο πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης μιας ορεινής περιοχής. Οργανώστε ένα Debate στην τάξη με το θέμα αυτό.

15. ΘΕΜΑ: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τις επιπτώσεις του τουρισμού στην τοπική επιχειρηματική δραστηριότητα και οικονομία
- Να συγκρίνουν τις επιπτώσεις του τουρισμού σε διαφορετικές επιχειρηματικές δραστηριότητες
- Να κατανοήσουν τις επιπτώσεις των οικονομικών μεταβολών στο περιβάλλον κοινωνικό-πολιτισμικό.
- Να αποκτήσουν δεξιότητες ανάλυσης, ερμηνείας, παρουσίασης πληροφοριών

ΥΛΙΚΑ

Τηλεφωνικός Κατάλογος (Χρυσός Οδηγός) μιας τουριστικής περιοχής. Οικονομικά δεδομένα από μια τοπική τουριστική επιχείρηση με μεγάλη διακύμανση της οικονομική της δραστηριότητα λόγω του άμεσου επηρεασμού της από τον τουρισμό.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Δώστε στα παιδιά τηλεφωνικούς καταλόγους μιας τουριστικής περιοχής που προσελκύει τουρισμό μόνο το καλοκαίρι. Ζητήστε από κάθε ομάδα να καταγράψει ποιες κατηγορίες από τις επιχειρήσεις που διαφημίζονται έχουν άμεση σχέση με τον τουρισμό. Κάθε ομάδα παιδιών επιλέγει μια επιχείρηση (τοπική, αν η περιοχή είναι τουριστική) που εκτιμούν ότι θα παρουσιάζει έντονη εποχιακή διακύμανση του τζίρου της, και αναλαμβάνει να στείλει επιστολή στην επιχείρηση που επέλεξε για να ζητήσει στοιχεία της ετήσιας δραστηριότητά της. Τα παιδιά γράφουν το γράμμα με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού στον υπολογιστή. Αν δεν λάβουν απαντήσεις από τις επιχειρήσεις, μπορούν να απευθυνθούν σε τοπικά γραφεία τουρισμού. Ζητήστε τους να παραστήσουν τα οικονομικά δεδομένα της επιχείρησης με διάγραμμα.Τα παιδιά μελετούν τα δεδομένα και συζητούν τις επιπτώσεις στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Νέες Τεχνολογίες

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Επιλέξτε από τον Χρυσό Οδηγό και καταγράψτε είδη επιχειρήσεων που κατά την άποψή σας έχουν μεγάλη ή απόλυτη εξάρτηση από τον τουρισμό. Επιλέξτε στην ομάδα σας μια επιχείρηση και στείλτε μια επιστολή, ζητώντας να σας δώσουν μηνιαία στοιχεία της δραστηριότητάς τους για ένα έτος.

2. Συζητήστε στις ομάδες σας και σημειώστε ποιες είναι οι επιπτώσεις της εποχιακής διακύμανσης αυτών των επιχειρήσεων

α. στην απασχόληση του ντόπιου-μόνιμου πληθυσμού

β. στην κοινωνική ζωή του τόπου, συμπεριφορά , τρόπο ζωής κ.λπ.

γ. στην οικονομική ζωή

δ. στο περιβάλλον

ε. στις παροχές υγειονομικής περίθαλψης

16. ΘΕΜΑ: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Α. Φυλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τις επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού στην απασχόληση
- Να κατανοήσουν τις επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον
- Να αναπτύξουν κριτικό πνεύμα, ικανότητα αναγνώρισης προβλήματος, λήψης απόφασης, επίλυσης προβλημάτων
- Να αναπτύξουν ικανότητες ανάλυσης, εξαγωγής συμπερασμάτων και παρουσίασης δεδομένων

ΥΛΙΚΑ

Στοιχεία του ΟΑΕΔ για τα ποσοστά ανεργίας σε μια τουριστική περιοχή (στη δική τους περιοχή, αν είναι τουριστική) καθώς και στοιχεία για το επαγγελματικό προφίλ των ανέργων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Μοιράστε στις ομάδες τα στοιχεία ή ζητήστε από τις ομάδες να βρούνε στοιχεία από το τοπικό γραφείο του ΟΑΕΔ. Οι ομάδες μελετούν τα δεδομένα και φτιάχνουν καμπύλες απασχόλησης στη διάρκεια ενός έτους συνολικά και κατά κατηγορία επαγγελμάτων. Ερμηνεύουν τις καμπύλες και συζητούν τις επιπτώσεις στο κοινωνικο-οικονομικό και αστικό περιβάλλον.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Αξιολογήστε τη δραστηριότητα ως προς την ικανοποίηση των δικών σας προσδοκιών και στόχων. Αυτο-αξιολογήστε τη συμμετοχή σας, τη συνεργατικότητα, την προσωπική σας ανάπτυξη.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:
Γλώσσα, Μαθηματικά, Νέες Τεχνολογίες

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Μελετήστε στην ομάδα σας τα δεδομένα και φτιάξτε τις καμπύλες απασχόλησης στη διάρκεια του χρόνου για το διάστημα ενός έτους συνολικά και κατά κατηγορία επαγγελμάτων.

2. Ερμηνεύστε τις καμπύλες και παρουσιάστε τις απόψεις σας στην τάξη.

3. Γράψτε τις επιπτώσεις στο κοινωνικο-οικονομικό και αστικό περιβάλλον και συζητήστε στη τάξη.

4. Συζητήστε στην ομάδα σας και προτείνετε μέτρα αντιμετώπισης των προβλημάτων. Παρουσιάστε τα στην τάξη και ανταλλάξτε απόψεις.

17. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στην αλλαγή των χρήσεων γης και στην αλλοίωση της επαγγελματικής σύνθεσης του πληθυσμού
- Να κατανοήσουν τη σημασία της διατήρησης παραδοσιακών παραγωγικών δραστηριοτήτων για τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής τους
- Να αναπτύξουν ικανότητες κριτικής, αναλυτικής και συνθετικής σκέψης
- Να αντιληφθούν τη βιωσιμότητα ως αποτέλεσμα ατομικών, κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών επιλογών

ΥΛΙΚΑ

Δεδομένα για την εξέλιξη των γεωργικών εκτάσεων της περιοχής τους (ή μιας παραθαλάσσιας τουριστικής περιοχής, αν η περιοχή τους δεν είναι τουριστική). Δεδομένα της εξέλιξης του γεωργικού πληθυσμού και της γεωργικής παραγωγής στην ίδια περιοχή.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι μαθητές/τριες συγκεντρώνουν από τις αρμόδιες υπηρεσίες (Δ/ση Γεωργίας, Γραφεία Γεωργικής Ανάπτυξης) δεδομένα για την εξέλιξη των γεωργικών εκτάσεων μιας παραθαλάσσιας τουριστικής περιοχής, καθώς και δεδομένα της εξέλιξης του γεωργικού πληθυσμού και της γεωργικής παραγωγής ανά κλάδο και συνολικά.

Συζητάμε στην τάξη για το οικολογικό και διατροφικό αποτύπωμα. Οι μαθητές/τριες συγκεντρώνουν πληροφορίες από μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες της περιοχής σχετικά με την προέλευση των ειδών διατροφής που χρησιμοποιούν. Οι μαθητές/τριες συζητάνε και ερμηνεύουν τα δεδομένα που συγκέντρωσαν.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Γεωγραφία, Μαθηματικά, Νέες Τεχνολογίες

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Συγκεντρώστε από τις αρμόδιες υπηρεσίες της περιοχής σας (Δ/ση Γεωργίας, Γραφεία Γεωργικής ανάπτυξης) δεδομένα για την εξέλιξη των γεωργικών εκτάσεων της περιοχής σας,

καθώς και δεδομένα της εξέλιξης του γεωργικού πληθυσμού και της γεωργικής παραγωγής ανά κλάδο και συνολικά.

2. Μελετήστε στις ομάδες σας τα δεδομένα που συγκεντρώσατε και φτιάξτε τις σχετικές καμπύλες χρονικής μεταβολής των παραμέτρων που εξετάζετε. Αιτιολογήστε τις μεταβολές και επισημάνετε τις επιπτώσεις τους στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Συζητήστε στις ομάδες και καταγράψτε τις επιπτώσεις της συρρίκνωσης του πρωτογενούς τομέα: α. στην απασχόληση β. στην οικονομία της περιοχής γ. στο περιβάλλον, δ. στην παράδοση, τα ήθη και τα έθιμα.

3. Συγκεντρώστε πληροφορίες από τουριστικές μονάδες της περιοχής σχετικά με την προέλευση των ειδών διατροφής που χρησιμοποιούν για την εστίαση των τουριστών. Συζητήστε για το διατροφικό αποτύπωμα των τουριστών αυτών των μονάδων.

4. Συζητήστε στις ομάδες και παρουσιάστε στην τάξη τρόπους βιωσιμότητας του πρωτογενούς τομέα. Μπορεί να αξιοποιηθεί στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής; Μπορεί ο πρωτογενής τομέας να συμβάλει στην μείωση του οικολογικού αποτυπώματος του τουρισμού στην περιοχή και πώς; Μπορεί ο πρωτογενής τομέας να συμβάλει στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής; Συζητήστε στις ομάδες σας και παρουσιάστε στην τάξη τα συμπεράσματά σας.

18. ΘΕΜΑ: ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τη σημασία της προσέλκυσης τουριστών με ποικιλία ενδιαφερόντων για τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής
- Να μάθουν να επεξεργάζονται δεδομένα με βάση την πληροφορία που τους ενδιαφέρει
- Να αναπτύξουν κριτική σκέψη και ικανότητα ανάλυσης και σύνθεσης δεδομένων

ΥΛΙΚΑ

Πληροφορίες και στατιστικά δεδομένα που θα συγκεντρώσουν οι ίδιοι/ες οι μαθητές/τριες.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Συζητήστε με τα παιδιά για το πώς διακρίνουμε και κατηγοριοποιούμε τους τουρίστες με βάση τον τύπο τουρισμού που προτιμούν. Στη συνέχεια, ζητάμε από τις ομάδες να προτείνουν το είδος των πληροφοριών και τις πηγές πληροφόρησης, στις οποίες θα απευθυνθούν για τη συγκέντρωση πληροφοριών αναφορικά σχετικά με τις κατηγορίες των τουριστών που επισκέπτονται την περιοχή τους (τουρίστες που προτιμούν μαζικό τουρισμό, πολιτιστικό, οικοτουρισμό, αγροτουρισμό).

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Γεωγραφία, Νέες Τεχνολογίες

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Επισκεφτείτε τουριστικά γραφεία της περιοχής σας, ταξιδιωτικούς πράκτορες, φορείς διακίνησης επιβατών (αεροδρόμια, τρένα, λεωφορεία κ.λπ.) και συγκεντρώστε στοιχεία για την τουριστική κίνηση που να αφορούν:

α. τον αριθμό των επισκεπτών μιας τουριστικής περιόδου

β. τα μεταφορικά μέσα άφιξής τους

γ. τα μέσα εσωτερικών μετακινήσεων που χρησιμοποιούν

δ. τις δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν και το κόστος συμμετοχής σε αυτές

ε. το χρόνο παραμονής τους

ζ. το είδος των καταλυμάτων που χρησιμοποιούν

η. τα μέρη που επισκέπτονται

ε. το συνάλλαγμα που ξοδεύουν

ζ. τον κύριο σκοπό της επίσκεψής τους

2. Με βάση τα δεδομένα που συγκεντρώσατε για τις δραστηριότητες που συμμετέχουν και τα μέρη που επισκέπτονται, προσπαθήστε να κατηγοριοποιήσετε τους τουρίστες π.χ. σε αυτούς που ενδιαφέρονται μόνο για αναψυχή (ήλιος και θάλασσα), σε αυτούς που ενδιαφέρονται για την ιστορία της περιοχής και επισκέπτονται ιστορικά μνημεία, εκκλησίες, σε αυτούς που συμμετέχουν σε οικολογικής μορφής δραστηριότητες, όπως ορειβασία, επίσκεψη σε τοποθεσίες φυσικού κάλους, παρατήρηση πουλιών, επισκέψεις σε ειδικούς βιότοπους, δραστηριότητες θαλάσσιας αναψυχής, περπάτημα, ποδηλασία, ψάρεμα, σε αυτούς που ενδιαφέρονται για τα ήθη και τις παραδόσεις και συμμετέχουν σε τοπικές δραστηριότητες, πανηγύρια, κ.λπ.

3. Χρησιμοποιήστε τα δεδομένα και γράψτε τα συμπεράσματά σας για τις μορφές τουρισμού που κυριαρχούν στη περιοχή σας. Γράψτε τα συμπεράσματά σας επίσης για τις κατηγορίες των τουριστών που αφήνουν το περισσότερο συνάλλαγμα και συμβάλλουν στην καλύτερη αξιοποίηση των τοπικών πόρων (εργατικό δυναμικό, πολιτιστικά μνημεία κ.ά.), στην παράταση της τουριστικής περιόδου, τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων από τις μεταφορές, την αειφορική ανάπτυξη της περιοχής.

4. Συζητήστε στην τάξη και προτείνετε μέτρα προσέλκυσης των τουριστών που συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής.

19. ΘΕΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΚΟ/ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Γνωριμία των μαθητριών/των με βιωματικό τρόπο των διαφόρων ιστορικών μνημείων και στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής τους
- Κατανόηση της έννοιας «ιστορικό μονοπάτι» και της σημασία του στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής
- Παροχή ευκαιρίας σχεδιασμού ενός ιστορικού μονοπατιού της περιοχής και ανάπτυξη δεξιοτήτων ξενάγησης
- Ανάπτυξη ικανοτήτων δημιουργικής έκφρασης, καλλιτεχνικών δεξιοτήτων
- Κατανόηση ότι ο τρόπος που αντιλαμβάνεται ο καθένας το χώρο είναι υποκειμενικός.

ΥΛΙΚΑ

Χάρτης της περιοχής. Διαφημιστικά φυλλάδια με πολιτισμικά μονοπάτια από άλλες περιοχές. Βιβλία τοπικής ιστορίας, τουριστικοί οδηγοί της περιοχής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Συζητάμε με τα παιδιά για τα ιστορικά και πολιτισμικά μονοπάτια. Τους δείχνουμε φωτογραφίες και ψηφιακές εικόνες από ιστορικά και πολιτισμικά μονοπάτια άλλων περιοχών. Προετοιμάζουμε μαζί τους αναγνωριστική επίσκεψη σε περιοχή που επιλέγουμε και δίνουμε φωτοτυπία του χάρτη σε κάθε ομάδα. Τα παιδιά φωτογραφίζουν, σκιτσάρουν, σχολιάζουν τα στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς που συναντούν και σημειώνουν τη θέση τους στο χάρτη. Στη συνέχεια, αναζητούν πληροφορίες για τα μνημεία αυτά και γράφουν ένα σύντομο κείμενο. Τους προτείνουμε να χρησιμοποιήσουν τους χάρτες με μνημεία της περιοχής που οι ίδιοι έφτιαξαν σε προηγούμενη δραστηριότητα και να σχεδιάσουν ένα πολιτιστικό μονοπάτι που θα παρουσιάσουν στην τάξη. Ζητάμε να προτείνουν τρόπους προβολής και αξιοποίησης του υλικού που ετοίμασαν.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Ιστορία, Γεωγραφία, Νέες Τεχνολογίες, Καλλιτεχνικά

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

Χαρτογράφηση περιπάτου, βιβλιογραφική διερεύνηση

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Μελετήστε στην ομάδα τους χάρτες με τα μνημεία της περιοχής σας, κατηγοριοποιήστε τα (θρησκευτικά, ιστορικά, παραδοσιακά, μνημεία φύσης κ.λπ.). Επιλέξτε μια κατηγορία μνημείων με κριτήριο τη μοναδικότητά τους, τη προσβασιμότητα σε αυτά. Επισκεφτείτε τα, σχεδιάστε τα, φωτογραφίστε τα και σχεδιάστε ένα πολιτιστικό μονοπάτι με τα μνημεία αυτά. Στη συνέχεια, παρουσιάστε τα στη τάξη. Τέλος, συνεργαστείτε όλες οι ομάδες, για να σχεδιάσετε ένα πολιτιστικό μονοπάτι με όλες τις κατηγορίες των μνημείων.

2. Προτείνετε τρόπους πρόσβασης-μετακίνησης στο μονοπάτι, προδιαγραφές ενοποίησης των μνημείων του μονοπατιού και σήμανσης.

3. Ετοιμάστε ένα φυλλάδιο με το χάρτη του μονοπατιού, τις θέσεις των μνημείων, την ακολουθία-πορεία, πληροφορίες για τα μνημεία.

4. Παρουσιάστε το φυλλάδιο στην τάξη και συζητήστε με τους/τις συμμαθητές/τριές σας για τις δυνατότητες αξιοποίησής του για την ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού στην περιοχή σας.

20. ΘΕΜΑ: ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΣΤΟΧΟΙ

- Να γνωρίσουν τα παιδιά τοπικές παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες
- Να κατανοήσουν τη σημασία τους ως στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Να εγερθεί το ενδιαφέρον τους για τη διατήρηση και προβολή τους
- Να κατανοήσουν τη σημασία τους για την ανάπτυξη του τουρισμού και τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής

ΥΛΙΚΑ

Κείμενα λαογραφικά, συνεντεύξεις που θα πάρουν τα παιδιά από αυτούς που απασχολήθηκαν ή απασχολούνται σε παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες, χάρτες, φωτογραφίες. Επίσης, επισκέψεις σε λαογραφικά μουσεία και σε εγκαταστάσεις παραδοσιακών δραστηριοτήτων (νερόμυλοι, μπατάνια, κ.ά.).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ζητήστε από τα παιδιά να συγκεντρώσουν πληροφορίες για παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες και τον αντίστοιχο εξοπλισμό, καθώς και για τους χώρους άσκησής τους. Στη συνέχεια, να προτείνουν τρόπους αξιοποίησης των παραδοσιακών παραγωγικών δραστηριοτήτων στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Γεωγραφία, Ιστορία, Νέες Τεχνολογίες

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΕΣ

Χρήση φωτογραφιών, περίπατοι παρατήρησης

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Συγκεντρώστε πληροφορίες για παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες της περιοχής σας. Απευθυνθείτε σε ηλικιωμένους, στους γονείς σας, σε τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους. Κάντε έναν περίπατο παρατήρησης, επισκεφτείτε και φωτογραφείστε χώρους παραδοσιακών δραστηριοτήτων στην περιοχή σας. Ετοιμάστε στην ομάδα σας έναν κατάλογο με τα είδη των δραστηριοτήτων, τους χώρους άσκησης (αγροτικές-αστικές περιοχές, χώροι κατοικίας ή εξωτερικοί κ.λπ.), τις κατηγορίες αυτών που τις άσκησαν ή τις ασκούν ακόμη (νέοι-γέροι, άνδρες γυναίκες), τον εξοπλισμό που χρησιμοποιείται, αν αποτελούν κύρια ή δευτερεύουσα μορφή απασχόλησης, τις υποδομές και όποια άλλη πληροφορία κρίνετε ενδιαφέρουσα.

Προτείνετε δραστηριότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, καθώς και τρόπους προστασίας και διατήρησης των δραστηριοτήτων αυτών. Παρουσιάστε τις προτάσεις σας στην τάξη. Λάβετε υπόψη τις υποδείξεις των συμμαθητών σας και φτιάξτε ένα ενημερωτικό φυλλάδιο που θα μοιράσετε στους τοπικούς φορείς, στα παιδιά του σχολείου, στο σύλλογο γονέων.

21. ΘΕΜΑ: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ – ΗΘΗ, ΕΘΙΜΑ, ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Να γνωρίσουν τα παιδιά την πολιτισμική παράδοση του τόπου
- Να κατανοήσουν τη σημασία της διατήρησης των εθίμων στη διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας
- Να ευαισθητοποιηθούν για τη διατήρηση και προβολή των ηθών, εθίμων και των παραδόσεων, και για την αξιοποίησή τους για την ανάπτυξη τουρισμού
- Να αποκτήσουν δεξιότητες περιγραφής με αφορμή την τοπική πολιτιστική παράδοση

ΥΛΙΚΑ

Κείμενα λαογραφικά, φυλλάδια, φωτογραφίες, έντυπα, συνεντεύξεις από ηλικιωμένους, από παραδοσιακούς επαγγελματίες.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Δίνουμε στα παιδιά πληροφορίες για πιθανές πηγές συγκέντρωσης πληροφοριών σχετικά με τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις που υλοποιούνται στην περιοχή τους. Επισκεπτόμαστε ένα λαογραφικό μουσείο, αν υπάρχει στην περιοχή. Συζητάμε τους λόγους για τους οποίους πρέπει να προστατεύσουμε την πολιτιστική κληρονομιά.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:
Γλώσσα, Γεωγραφία, Νέες Τεχνολογίες, Ξένες Γλώσσες

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ:
Βιβλιογραφική έρευνα, ερωτηματολόγια

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Συγκεντρώστε πληροφορίες σχετικά με τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις της περιοχής σας και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις που υλοποιούνται. Απευθυνθείτε σε τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους, συγκεντρώστε φωτογραφίες, έντυπα, πάρτε συνεντεύξεις από ηλικιωμένους, γιαγιάδες, παππούδες. Επισκεφτείτε το λαογραφικό μουσείο της περιοχής σας, ζητήστε

πληροφορίες για τα εκθέματα που παρουσιάζονται, ζητήστε την άδεια να πάρετε φωτογραφίες. Αξιολογήστε στις ομάδες σας τις πληροφορίες που συγκεντρώσατε, ταξινομήστε τις σε ενότητες (χοροί, μουσική, διατροφή, ένδυση, παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες, καλλιτεχνικο-θρησκευτικά εμπορικά πανηγύρια, άλλες εκδηλώσεις). Συζητήστε στην τάξη για τη σημασία της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, τη συμβολή της στη διατήρηση της ιστορικής ταυτότητας και τους κινδύνους από την απώλειά της.

Επιλέξτε στη συνέχεια στην ομάδα μας έθιμα και παραδόσεις που μπορούν κατά τη γνώμη σας να αξιοποιηθούν στην ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού, και παρουσιάστε τις απόψεις σας στην τάξη.

Χρησιμοποιήστε τον ηλεκτρονικό υπολογιστή για να ετοιμάσετε έναν σύντομο οδηγό με τα έθιμα, τις περιοχές που διατηρούνται, τους χώρους και χρόνους παραδοσιακών εκδηλώσεων, το περιεχόμενό τους, ώστε να μπορεί ο οδηγός αυτός να αξιοποιηθεί για την προσέλκυση τουριστών στη περιοχή σας. Μεταφράστε τον οδηγό στην αγγλική ή άλλη γλώσσα.

2. Συζητήστε στην ομάδα σας και προτείνετε τρόπους για την προβολή των εθίμων και εκδηλώσεων, καθώς και τρόπους συμβολής στη διατήρηση και προστασίας τους.

22. ΘΕΜΑ: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Να κατανοήσουν τα παιδιά τις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στην πολιτισμική ποικιλότητα μιας αναπτυσσόμενης περιοχής
- Να κατανοήσουν τη σημασία της πολιτισμικής ποικιλότητας ως τουριστικού πόρου
- Να προτείνουν τρόπους περιορισμού της αλλοίωσης της πολιτισμικής ποικιλότητας σε ένα σχέδιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη του νησιού

ΥΛΙΚΑ

Φωτογραφία από ένα παραθαλάσσιο χωριό μικρού ελληνικού νησιού που δεν έχει τουριστική ανάπτυξη

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

Στο παραθαλάσσιο χωριό της φωτογραφίας κατοικούν 400 κάτοικοι. Το χωριό εξυπηρετείται από ένα μικρό μαγαζί, συνδέεται με χωματόδρομο με την πλησιέστερη πόλη και οι κάτοικοί του ζούνε σε μικρά σπίτια, που έχουν κτίσει οι ίδιοι και απασχολούνται με την αλιεία και τη γεωργία. Η πολύ όμορφη παραλία που υπάρχει δίπλα στο χωριό έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον επενδυτών.

Συζητήστε στην ομάδα σας και περιγράψτε μερικές από τις επιδράσεις που θα έχουν οι ακόλουθες αλλαγές στον ντόπιο πληθυσμό.

1. Τα παραλιακά οικόπεδα αγοράζονται από ξένους.
2. Κατασκευάζεται καινούργιος δρόμος που συνδέει το χωριό με τη πλησιέστερη πόλη σε χρόνο συντομότερο κατά 2 ώρες.
3. Αυξάνεται ο πληθυσμός με πολλούς ξένους που έρχονται να δουλέψουν στο χωριό.
4. Δημιουργούνται νέα επαγγέλματα για την εξυπηρέτηση των τουριστών.
5. Αυξάνεται η ζήτηση για προϊόντα τοπικής αλιείας.
6. Αυξάνονται κατακόρυφα τα ενοίκια και γκρεμίζονται τα παλιά σπίτια, για να αντικατασταθούν με καινούργια.
7. Τα ξενοδοχεία χρηματοδοτούν την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας.
8. Κατασκευάζονται εστιατόρια, καφέ-μπαρ και ταχυφαγεία.

Συζητήστε στην ομάδα και ιεραρχείστε τις 5 αλλαγές με τις σοβαρότερες κατά τη γνώμη σας επιδράσεις στους κατοίκους. Συζητήστε στην ομάδα σας και στη συνέχεια στην τάξη, γιατί θα πρέπει να προστατευθεί η πολιτισμική ταυτότητα των κατοίκων, και παρουσιάστε τις προτάσεις σας για την προστασία της.

23. ΘΕΜΑ: ΤΟΠΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Γνωριμία με τις μορφές τουρισμού που προωθούνται στην περιοχή
- Γνωριμία με τους φορείς που προωθούν, ελέγχουν και κατευθύνουν τη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής
- Γνωριμία με το κύκλωμα/μηχανισμούς διακίνησης, εξυπηρέτησης των τουριστών
- Γνωριμία με την υπάρχουσα τουριστική υποδομή

ΥΛΙΚΑ

Τουριστικά διαφημιστικά φυλλάδια / κείμενα, φωτογραφίες της περιοχής

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ζητήστε από τις ομάδες των μαθητών/τριών να συγκεντρώσουν διαφημιστικά φυλλάδια από τουριστικούς και ταξιδιωτικούς πράκτορες με πληροφορίες για τις προσφερόμενες υπηρεσίες στους τουρίστες, την υπάρχουσα τουριστική υποδομή, τις προτεινόμενες δραστηριότητες στους τουρίστες. Να βρούνε επίσης πληροφορίες για τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, συνεταιρισμούς ιδιωτών και άλλους φορείς που ασχολούνται με τον τουρισμό της περιοχής.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Γεωγραφία, Νέες Τεχνολογίες

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Επισκεφτείτε τουριστικούς και ταξιδιωτικούς πράκτορες της περιοχής σας και συγκεντρώστε διαφημιστικά φυλλάδια και πληροφορίες για τις προσφερόμενες υπηρεσίες στους τουρίστες, την υπάρχουσα τουριστική υποδομή, τις προτεινόμενες δραστηριότητες. Ψάξτε επίσης πληροφορίες για τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους, μη κερδοσκοπικές τοπικές οργανώσεις, συνεταιρισμούς ιδιωτών και άλλους φορείς που ασχολούνται με τον τουρισμό της περιοχής.

2. Συζητήστε στις ομάδες σας. Γράψτε την άποψή σας για το είδος του τουρισμού που προωθείται στη περιοχή σας, για το αν αυτός συμβάλλει και με ποιον τρόπο στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, αλλά και στη βιωσιμότητα του ίδιου του τουρισμού.

3. Εξετάστε αν υπάρχουν διαφορές ανάμεσα σε αυτό που προωθούν οι τουριστικοί πράκτορες και σε αυτό που προτείνουν οι τοπικοί πολιτιστικοί σύλλογοι, οι μη κερδοσκοπικές το-

πικές οργανώσεις, οι συνεταιρισμοί ιδιωτών και άλλοι φορείς που ασχολούνται με τον τουρισμό της περιοχής. Συζητήστε στην ομάδα τους λόγους αυτών των διαφορών και στη συνέχεια παρουσιάστε και συζητήστε στη τάξη.

4. Φανταστείτε ότι είστε ευαισθητοποιημένοι τουρίστες. Θα ήσασταν ικανοποιημένοι με το είδος τουριστικών δραστηριοτήτων που σας προτείνουν; Θα επιλέγατε να περάσετε τις διακοπές σας στην περιοχή αυτή; Τι δραστηριότητες θα προτιμούσατε; Συζητήστε στην ομάδα και κάνετε προτάσεις για το πώς μπορούν αυτές να ικανοποιηθούν. Καταγράψτε τις προτάσεις σας και στη συνέχεια παρουσιάστε τις και συζητήστε τις στην τάξη.

24. ΘΕΜΑ: ΥΙΟΘΕΤΩ ΕΝΑ ΜΟΝΟΜΑΤΙ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Α. Φύλλο εργασίας για τον /την εκπαιδευτικο

ΣΤΟΧΟΙ

- Να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων αναψυχής και τουρισμού στο τοπικό περιβάλλον
- Να αναπτύξουν ικανότητες κατανόησης της βιώσιμης χρήσης του περιβάλλοντος
- Να κατανοήσουν την αναγκαιότητα του ελέγχου, της χρήσης και συντήρησης του μονοπατιού (σωστής διαχείρισης)
- Να αναπτύξουν δεξιότητες γεωγραφικές (σχεδιασμού χάρτη, χρήσης συμβόλων, σχεδιασμού ανάγνωσης υπομνήματος)
- Να αναπτύξουν την ικανότητα να διατυπώνουν προτάσεις για βελτίωση, προστασία, βιώσιμη διαχείριση του μονοπατιού
- Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο φυσικό περιβάλλον, να υιοθετήσουν θετικές στάσεις
- Να μπουν τα βασικά θεμέλια, πάνω στα οποία θα κτίσουν τα παιδιά την ικανότητα της ευρύτερης κατανόησης των περιβαλλοντικών προβλημάτων

ΥΛΙΚΑ

Χάρτης μονοπατιού της φύσης (αν υπάρχει), μολύβια, χαρτί Α4 με σταθερή βάση, φωτογραφική μηχανή

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Δίνουμε στα παιδιά ένα χάρτη της περιοχής και ζητάμε να βρούνε και να σημειώσουν τη θέση της διαδρομής. Στη συνέχεια, μεγεθύνουμε στο φωτοτυπικό την περιοχή της επιλεγμένης διαδρομής. Χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες και δίνουμε σε κάθε ομάδα ένα αντίγραφο. Η μια ομάδα αναλαμβάνει να σχεδιάσει θετικά και αρνητικά στοιχεία της επιλεγμένης διαδρομής σε σχέση με κριτήρια οικολογικού σχεδιασμού, η δεύτερη ομάδα αναλαμβάνει να φωτογραφίσει θετικά και αρνητικά στοιχεία σε σχέση με κριτήρια βιώσιμης διαχείρισης. Η τρίτη ομάδα σχεδιάζει το χάρτη και τοποθετεί τα στοιχεία αυτά στο χάρτη της διαδρομής.

Στην τάξη τα παιδιά φτιάχνουν αφίσα με τα στοιχεία που συνέλεξαν, φωτογραφίες, σκίτσα και σχόλια για τη κατάσταση στην οποία βρίσκεται το μονοπάτι (σκουπίδια, διάβρωση, καταστροφή της βλάστησης, καταστροφή σημάτων). Στη συνέχεια, σχεδιάζουν το μονοπάτι σε μεγάλο χαρτί, τοποθετώντας με σύμβολα τα ευρήματά τους. Συζητάνε τρόπους βελτίωσης της

κατάστασης του μονοπατιού. Συζητάνε επίσης τη δυνατότητα της δικής τους συμμετοχής στην προστασία του. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει στη περιοχή σχεδιασμένο μονοπάτι φύσης, μπορεί η δραστηριότητα να γίνει σε έναν ελεύθερο ανοικτό χώρο της περιοχής σας (π.χ. μια αλάνα, ένα πάρκο).

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Καλλιτεχνικά, Γεωγραφία, Νέες Τεχνολογίες

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ
Χαρτογράφηση μονοπατιού, έρευνα πεδίου, φωτογραφίες

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Χωριστείτε σε ομάδες και ξεκινήστε την πορεία σας σε ένα σχεδιασμένο μονοπάτι φύσης στην περιοχή σας.

Η πρώτη ομάδα θα σχεδιάσει το μονοπάτι και θα σημειώνει στοιχεία θετικά και αρνητικά της διαδρομής πάνω στο χάρτη, με περιγραφή ή με σύμβολα. Η δεύτερη ομάδα θα φωτογραφίζει τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία της διαδρομής με κριτήριο τη βιώσιμη διαχείριση, και η τρίτη ομάδα θα σκιτσάρει θετικά και αρνητικά στοιχεία της διαδρομής και πάλι με κριτήριο τη βιώσιμη διαχείριση.

2. Κατά την επιστροφή στην τάξη κάθε ομάδα θα δημιουργήσει από μια αφίσα με τα σχόλια για το υλικό που συνέλεξε (κριτήρια ταξινόμησης θετικών-αρνητικών).

Στη συνέχεια, κάθε η ομάδα θα σχεδιάσει ένα χάρτη της διαδρομής, τοποθετώντας με σύμβολα τα στοιχεία που παρατήρησε, θα γράψει το σχετικό υπόμνημα για να ερμηνεύσει αυτά τα σύμβολα και θα παρουσιάσει την εργασία της στη τάξη, προτείνοντας μέτρα αντιμετώπισης των προβλημάτων που επισημάνατε. Θα καταγράψετε τα σχόλια στον πίνακα, θα συζητήσετε και θα αξιολογήσετε τις προτάσεις των ομάδων.

25. ΘΕΜΑ: ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Α. Φύλλο εργασίας για τον/την εκπαιδευτικό

Η κλιματική αλλαγή θεωρείται ότι θα έχει μακροχρόνιες επιπτώσεις στις τουριστικές δραστηριότητες, τους τουριστικούς προορισμούς, τη ροή των τουριστών και τις δυνατότητες των χωρών και των επιχειρήσεων να ανταποκριθούν σε αυτές τις αλλαγές (UNWTO-UNEP-WMO, 2008). Για επιτυχή προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες συνθήκες απαιτείται ενημέρωση και συνεργασία των εμπλεκομένων στον τουρισμό.

Η ενημέρωση των τοπικών φορέων τουρισμού για τη δυνατότητα μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου παραμένει σχετικά χαμηλή και σε παγκόσμιο επίπεδο. Υπάρχει, κατά συνέπεια, μεγάλη ανάγκη για την αποτελεσματική επικοινωνία ανάμεσα στην επιστημονική κοινότητα και τους τουριστικούς φορείς σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Στη Αγγλία, ιδρύθηκε η «Ένωση ΝΔ Αγγλίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής», που σχεδίασε ένα ενημερωτικό φυλλάδιο για να εξηγήσει στους τουριστικούς φορείς με ποιον τρόπο μπορεί η κλιματική αλλαγή να επηρεάσει τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες και να τους ενημερώσει για τα μέτρα με τα οποία θα μπορούσαν να συμβάλουν στον περιορισμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Οι τοπικές κοινωνίες και οι εθνικές κυβερνήσεις θα μπορούσαν να αναλάβουν πρωτοβουλίες και με σεμινάρια για μια διαχείριση του περιβάλλοντος προσαρμοσμένη στις κλιματικές αλλαγές να συμβάλουν ώστε οι απασχολούμενοι στον τουριστικό τομέα να αποκτήσουν επάρκεια για μια βιώσιμη διαχείριση του περιβάλλοντος στο πλαίσιο των καθημερινών τους δραστηριοτήτων. Βασικό συστατικό αυτής της επάρκειας αποτελεί η απόκτηση γνώσης, η ικανότητα βελτίωσης δεξιοτήτων, η χρησιμοποίηση της έρευνας για την ενίσχυση της μάθησης, η παροχή υποστηρικτικής πληροφόρησης, η δεξιότητα συλλογής, πρόσβασης και χρήσης σωστής πληροφόρησης.

ΣΤΟΧΟΙ

- Να γνωρίσουν τα αίτια και τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής
- Να συνδέσουν τον τουρισμό με το ενεργειακό πρόβλημα και τις κλιματικές αλλαγές
- Να κατανοήσουν τη σημασία της συμμετοχής και συνεργασίας των τοπικών κοινωνιών στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Διαβάστε στους/στις μαθητές/τριες το κείμενο αυτό. Συζητήστε με τα παιδιά στη τάξη για τις κλιματικές αλλαγές και το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Ζητήστε να συγκεντρώσουν πληροφο-

ρίες για τις κλιματικές αλλαγές και για τους τρόπους που ο τουρισμός επηρεάζει τις κλιματικές αλλαγές. Ζητήστε τους να κάνουν ένα χάρτη εννοιών που να συνδέει τις τουριστικές δραστηριότητες με τις κλιματικές αλλαγές. Συζητήστε για τη σημασία της συνεργασίας και της ατομικής συμμετοχής στον περιορισμό του φαινομένου μέσα από τη συμμετοχή σε δράσεις και την υιοθέτηση κατάλληλης συμπεριφοράς απέναντι στο θέμα του τουρισμού και των ταξιδιών.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Νέες Τεχνολογίες, Εικαστικά, Βιολογία

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Συζητήστε στην ομάδα για τα αίτια των κλιματικών αλλαγών. Φτιάξε ένα χάρτη εννοιών με τα αίτια και τις επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών. Αναζητήστε πληροφορίες στο διαδίκτυο. Συζητήστε στην ομάδα.

2. Συζητήστε στην ομάδα ποιες δραστηριότητες του τουρισμού συμβάλλουν σε αύξηση των αερίων του θερμοκηπίου. Συζητήστε και προτείνετε μέτρα για τον περιορισμό τους. Στη συνέχεια, παρουσιάστε τα στη τάξη.

3. Καλέστε στο σχολείο τοπικούς εκπροσώπους της τουριστικής βιομηχανίας, των ξενοδόχων, τουριστικούς πράκτορες, τοπικούς δημόσιους φορείς και υπηρεσίες που έχουν αρμοδιότητες σχετικές με τον τουρισμό ή παρέχουν υπηρεσίες στον τουρισμό, εκπροσώπους επαγγελματικών συλλόγων που δραστηριοποιούνται στον τουρισμό, ιδιοκτήτες τουριστικών καταλυμάτων, τοπικούς συλλόγους. Οργανώστε ένα στρογγυλό τραπέζι για να παρουσιάσουν τα μέτρα που λαμβάνουν για τον περιορισμό της κατανάλωσης ενέργειας και τον περιορισμό των κλιματικών αλλαγών. Ζητήστε τους να κάνουν προτάσεις και να δεσμευτούν για τη λήψη κατάλληλων μέτρων.

26. ΘΕΜΑ: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Γνωριμία με την έννοια της βιοποικιλότητας
- Κατανόηση της σχέσης τουρισμού και βιοποικιλότητας
- Κατανόηση της σημασίας της βιοποικιλότητας για τη βιωσιμότητα του τουρισμού
- Γνωριμία με βασικά κριτήρια τουρισμού για την προστασία της βιοποικιλότητας

ΥΛΙΚΑ

Το κείμενο που δίνεται στο φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Συζητάμε στην τάξη την έννοια της βιοποικιλότητας και τη σημασία της προστασίας της. Δίνουμε σε κάθε μαθητή/τρια τα φύλλα εργασίας με τα κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την τουριστική ανάπτυξη, ώστε να προστατεύεται η βιοποικιλότητα.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Γλώσσα, Βιολογία

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

Στην περιοχή σας υπάρχει μια μεγάλη τουριστική ξενοδοχειακή μονάδα σε έναν ειδυλλιακό κόλπο δίπλα στη θάλασσα, η οποία παρέχει πακέτα φιλοξενίας που περιλαμβάνουν τη διαμονή, τη διατροφή και την ψυχαγωγία των τουριστών, ώστε αυτοί να μην μετακινούνται εκτός ξενοδοχειακής μονάδας. Στη μονάδα απασχολούνται ελάχιστοι ντόπιοι κάτοικοι για μια περίοδο 4 μηνών, ενώ οι περισσότεροι εργαζόμενοι είναι αλλοδαποί μετανάστες. Για να επεκτείνει η επιχείρηση την τουριστική περίοδο και να προσελκύσει τουρίστες υψηλού οικονομικού επιπέδου, διεκδικεί μια τεράστια γειτονική υγροτοπική έκταση με πλούσια χλωρίδα και πανίδα για την κατασκευή γηπέδου γκολφ. Τον υγροβιότοπο επισκέπτονται πολλοί τουρίστες για παρατήρηση πτηνών και οι οποίοι φιλοξενούνται σε ενοικιαζόμενα δωμάτια της περιοχής. Υπάρχουν σχεδιασμένες οικολογικές διαδρομές, ενώ χρησιμοποιείται και από φοιτητές του Πανεπιστημίου για την πραγματοποίηση ερευνών. Ορισμένοι κάτοικοι της περιοχής και οικολογικές οργανώσεις αντιτίθενται στο έργο, ενώ οι τοπικές αρχές, η Κεντρική Υπηρεσία για την ανάπτυξη του τουρισμού και ορισμένοι κάτοικοι υπεραμύνονται του έργου. Η Κεντρική Υπηρεσία Τουρισμού μάλιστα δέχεται να συμβάλει στη χρηματοδότηση του έργου.

Διαβάστε το Κείμενο που σας δίνεται και συζητήστε στην ομάδα σας και στη συνέχεια στην τάξη κατά πόσο η κατασκευή του γηπέδου γκολφ από την τουριστική επιχείρηση ανταποκρίνεται στα κριτήρια για βιώσιμο τουρισμό και προστασία της βιοποικιλότητας. Συζητήστε για το ποιος θα ωφεληθεί από το έργο, ποιες θα είναι οι επιπτώσεις του στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, στα υπόγεια ύδατα, στην βιοποικιλότητα. Κάθε ομάδα ας αναλάβει να εκπροσωπήσει την άποψη ενός από τους ενδιαφερόμενους φορείς και να ετοιμάσει γραπτά επιχειρήματα για την υποστήριξή της. Ανταλλάξτε τα επιχειρήματά σας με τις άλλες ομάδες και ενδεχομένως αλλάξτε τα δικά σας επιχειρήματα. Καλέστε στο σχολείο ειδικούς να σας μιλήσουν για τους υγροβιότοπους και την οικολογική και οικονομική τους σημασία.

ΚΕΙΜΕΝΟ

«Η ειρωνεία είναι ότι, τη στιγμή που η ανθρωπότητα καταστρέφει όλο και περισσότερο τα φυσικά οικοσυστήματα, αποδίδει όλο και μεγαλύτερη αξία σε αυτά. Ο τουρισμός στη φύση συμμετέχει με ραγδαίους ρυθμούς στην τουριστική βιομηχανία σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο τουρισμός που βασίζεται στη φύση απαιτεί υψηλής ποιότητας περιβάλλον και συνήθως πραγματοποιείται σε ευαίσθητα και προστατευόμενα οικοσυστήματα, όπως τα εθνικά πάρκα, τα δάση, οι παραλίες, οι υγροβιότοποι και συχνά απειλεί τη βιωσιμότητά τους. Η βιοποικιλότητα αποτελεί έναν από τους κατεξοχήν απειλούμενους φυσικούς πόρους και γι' αυτό προστατεύεται από διεθνείς και ευρωπαϊκές συνθήκες. Με την υιοθέτηση της «Παγκόσμιας Συνθήκης για την Προστασία της Βιοποικιλότητας» το θέμα «βιώσιμος τουρισμός και βιοποικιλότητα» αποτέλεσε αντικείμενο αυτής της συνθήκης (Άρθρο 1), που αναγνωρίζει ότι ο τουρισμός μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας. Η αλληλεξάρτηση τουρισμού και φυσικών πόρων οδηγεί στην ανάγκη λήψης μέτρων για τη βιωσιμότητα και των δύο. Η ανάπτυξη βιώσιμου τουρισμού είναι αλληλένδετη με την προστασία των φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας, η οποία εξαρτάται από την εφαρμογή ορισμένων κριτηρίων όπως:

- η ανάπτυξη δραστηριοτήτων περιβαλλοντικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά βιώσιμων
- η συμβολή του τουρισμού στη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας, με τρόπους όπως η ενίσχυση της διατήρησης και προστασίας της βιοποικιλότητας, με δράσεις που θα χρηματοδοτούνται από οικονομικούς πόρους που θα προέρχονται από τον ίδιο τον τουρισμό
- οι τουριστικές δραστηριότητες να σέβονται τη φέρουσα ικανότητα των οικοσυστημάτων και των βιοτόπων και να δίνουν έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των οικοσυστημάτων, όπως τα δάση, οι υγροβιότοποι, τα βουνά. Στις περιπτώσεις που αυτά έχουν ήδη υποβαθμιστεί να ληφθούν μέτρα για την αποκατάστασή τους

• η διαμόρφωση ενός καταλόγου με επιτρεπόμενες τουριστικές δραστηριότητες, με μέτρα ελέγχου και φορείς ελέγχου
• η ανάπτυξη τουριστικών υποδομών με αυστηρές προδιαγραφές σύνταξης ολοκληρωμένων μελετών για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις
• οι τουριστικές δραστηριότητες χρησιμοποιούν τεχνολογίες φιλικές στο περιβάλλον, με μηδενικά ή ελάχιστα απορρίμματα και δημόσια μεταφορικά μέσα
• ο τουρισμός απαιτεί υπεύθυνη συμπεριφορά από όλους του εμπλεκόμενους φορείς, επιχειρηματίες, κυβερνητικούς φορείς, τοπικές κοινωνίες, μη κυβερνητικές οργανώσεις και χρησιμοποιεί οικονομικά μέσα και κίνητρα για να ενισχύσει την υπευθυνότητα. Έσοδα από τον τουρισμό επενδύονται για την προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας
• ενισχύει την αποτελεσματική συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών στο σχεδιασμό και τη διαχείριση και είναι ωφέλιμος για την τοπική κοινωνία (οικονομία και απασχόληση)
• σέβεται τις αξίες, τον τρόπο ζωής, τον πολιτισμό και τα ενδιαφέροντα των τοπικών κοινωνιών και συνεργάζεται μαζί τους στο σχεδιασμό και την υλοποίηση δραστηριοτήτων που έχουν επίδραση στην τοπική κοινωνία
• ο τουρισμός σε προστατευόμενες περιοχές ελέγχεται, και επιβάλλονται νομοθετικά μέτρα για τον περιορισμό του αριθμού των τουριστών. Αν κρίνεται αναγκαίο, απαγορεύεται τελείως ο τουρισμός σε πολύ ευαίσθητες ή απειλούμενες περιοχές, μέχρι να αποκατασταθούν
• ο τουρισμός στην παράκτια ζώνη, στη θάλασσα και σε νησιωτικές περιοχές βασίζεται σε ολοκληρωμένα σχέδια διαχείρισης και σέβεται τις απαιτήσεις της διατήρησης και βιώσιμης χρήσης αυτών των περιοχών
• θεσπίζονται κανονισμοί και διατάξεις για τις δραστηριότητες στη φύση και για την εμπορία τοπικών αναμνηστικών
• Ο βιώσιμος τουρισμός ορίζεται με νόμο ως αντικείμενο της τυπικής εκπαίδευσης και της τουριστικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, ενώ το κοινό ενημερώνεται για τις απαιτήσεις του βιώσιμου τουρισμού και τη διατήρηση και βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας.

27. ΘΕΜΑ: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Να αποκτήσουν τα παιδιά δεξιότητες σχεδιασμού χώρου
- Να συνδέσουν τα χαρακτηριστικά του χώρου με τη χρήση του
- Να σχεδιάσουν στο σπίτι τους ένα χώρο για υποδοχή τουριστών
- Να σκεφτούν τρόπους συμπεριφοράς απέναντι στους τουρίστες που θα φιλοξενήσουν στο σπίτι τους
- Να διερευνήσουν τις σχέσεις ανάμεσα στους ίδιους ως οικοδεσπότες και τους επισκέπτες/τουρίστες
- Να φανταστούν πιθανές διαφωνίες με τους φιλοξενούμενους και να προετοιμαστούν για τρόπους επίλυσής τους
- Να κατανοήσουν την ανάγκη σεβασμού της διαφορετικής κουλτούρας

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ενημερώνουμε τα παιδιά για το θέμα της δραστηριότητας και για το λόγο που θα πρέπει να σχεδιάσουν την κάτοψη του σπιτιού τους. Αρχικά σχεδιάζουν μια από μνήμης κάτοψη στην τάξη, και στη συνέχεια δίνουμε οδηγίες να μετρήσουν επί τόπου και μετά να σχεδιάσουν με κλίμακα μια ακριβή κάτοψη. Στη συνέχεια, τους ζητάμε να σχεδιάσουν μια καινούργια κάτοψη με τις αλλαγές που θεωρούν απαραίτητες, για να δημιουργήσουν ένα τουριστικό κατάλυμα (ένα ή δύο δωμάτια ανάλογα με το μέγεθος του σπιτιού) που να παρέχει διανυκτέρευση και πρωινό ή και ένα γεύμα σε φιλοξενούμενους τουρίστες.

Χωρίζουμε τους/τις μαθητές/τριες σε ομάδες και ζητάμε να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπως:

- τι πρέπει να κάνουν ώστε να δημιουργήσουν φιλικό κλίμα στους επισκέπτες
- να φανταστούν τι μπορεί να περιμένουν οι επισκέπτες που προέρχονται από μια ξένη χώρα
- ποιες πληροφορίες χρειάζεται να έχουν για τους επισκέπτες

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Τεχνολογία, Μαθηματικά, Γεωγραφία

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ: Καταιγισμός ιδεών, παιχνίδι ρόλων

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Προσπαθήστε να κάνετε στην τάξη από μνήμης ένα σκίτσο με την κάτοψη του σπιτιού σας. Στη συνέχεια, κάντε τις απαραίτητες μετρήσεις επί τόπου για να σχεδιάσετε μια ακριβή κάτοψη με κλίμακα 1:50. Στη συνέχεια, σχεδιάστε στην τάξη μια νέα κάτοψη με τις αλλαγές που θεωρείτε απαραίτητες για να δημιουργήσετε ένα τουριστικό κατάλυμα που να παρέχει διανυκτέρευση και πρωινό ή και ένα γεύμα σε φιλοξενούμενους τουρίστες. Λάβετε υπόψη ποιοι χώροι είναι απαραίτητοι (π.χ. μπάνιο, WC), το απαιτούμενο μέγεθος τραπεζαρίας με βάση τον αριθμό των ατόμων που θα φιλοξενηθούν και τον αριθμό των δωματίων.

2. Χωριστείτε σε ομάδες και απαντήστε γρήγορα και χωρίς πολλή προηγούμενη σκέψη κατά σειρά στις ερωτήσεις:

- τι πληροφορίες χρειάζεται να έχω για τους επισκέπτες
- τι πρέπει να κάνω, ώστε να δημιουργήσω ευχάριστο και φιλικό κλίμα γι' αυτούς
- τι πληροφορίες πιθανόν χρειάζονται οι επισκέπτες που προέρχονται από μια ξένη χώρα

Καταγράψτε όλες τις απαντήσεις στον πίνακα και σχολιάστε τις, κάντε έναν κατάλογο με εκείνες στις οποίες θα συμφωνήσετε.

3. Χωριστείτε σε δύο ομάδες και ετοιμάστε ένα παιχνίδι ρόλων, όπου οι μισοί θα υποδυθείτε το ρόλο του τουρίστα και οι άλλοι μισοί το ρόλο του οικοδεσπότη.

28. ΘΕΜΑ: ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Να κατανοήσουν τα παιδιά την ανάγκη σεβασμού της διαφορετικής κουλτούρας των περιοχών που επισκέπτονται
- Να κατανοήσουν την ανάγκη σεβασμού των περιοχών που επισκέπτονται
- Να αποκτήσουν εμπειρίες σωστής τουριστικής συμπεριφοράς, ως τουρίστες και ως οικοδεσπότες
- Να καταγράψουν και να αξιολογήσουν τη συμπεριφορά τους απέναντι σε διαφορετικές κουλτούρες και διαφορετικά περιβάλλοντα

ΥΛΙΚΑ

Ενημερωτικά τουριστικά φυλλάδια, μεγάλα χαρτόνια, μαρκαδόροι, κανσόν διαφορετικών χρωμάτων, πίνακες ανάρτησης, αφίσες

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ετοιμάζουμε με τους/τις μαθητές/τριες ένα παιχνίδι προσομοίωσης για την τελική παρουσίαση ενός προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με θέμα τον τουρισμό. Κάθε ομάδα θα αντιπροσωπεύει ένα διαφορετικό νησί και θα αναλάβει να αναπαραστήσει στο χώρο της αυλής, που θα χωριστεί σε δύο τμήματα, το νησί που εκπροσωπεί.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Τεχνολογία, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Ξένη γλώσσα, Καλλιτεχνικά, Νέες Τεχνολογίες

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Καταιγισμός ιδεών, παιχνίδι ρόλων, προσομοίωση, βιβλιογραφική έρευνα

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Ετοιμάστε ένα δρώμενο για το τέλος της χρονιάς, που θα το παρουσιάσετε στο σχολείο κατά την τελική παρουσίαση του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με θέμα τον Τουρισμό.

• Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Οι δύο ομάδες θα υποδυθούν τους κατοίκους δύο νησιών από διαφορετικές χώρες ή δύο νησιών/περιοχών της χώρας μας. Φροντίστε τα νησιά να διαφέρουν πολύ (ως προς το επίπεδο ανάπτυξης, το βαθμό στάσης απέναντι στο περιβάλλον, τον τουρισμό). Μελετήστε τα ήθη και έθιμα, τις διατροφικές συνήθειες, τις παραγωγικές δραστηριότητες, τις ενδυματολογικές συνήθειες, τα διαφορετικά γλωσσικά ιδιώματα-προφορές, τους διαφορετικούς κώδικες συμπεριφοράς, τις διαφορετικές γλώσσες, τους διαφορετικούς τρόπους χαιρετισμού, τις περιοχές ιστορικού ενδιαφέροντος, τους τρόπους εμπορικών συναλλαγών, τα είδη τουριστικής εμπορίας (σουβενίρ), το διαφορετικό κλίμα, τους διαφορετικούς τρόπους διασκέδασης, τις διαφορετικές θρησκείες, τους διαφορετικούς τρόπους λατρείας, το διαφορετικό συνάλλαγμα. Μπορείτε να μεταφέρετε και εμπειρίες από τα ταξίδια σας. Η μία ομάδα θα προσποιηθεί ότι επισκέπτεται το νησί της άλλης ομάδας. Εκείνη θα προετοιμαστεί για την υποδοχή της και το αντίθετο.

• Ετοιμάστε ανά ζεύγη ένα μεγάλο χάρτη του νησιού σας με όσο το δυνατόν περισσότερες εικόνες και σύμβολα από τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν παραπάνω. Παρουσιάστε τους χάρτες στην τάξη και διαλέξτε τους δύο χάρτες που θα χρησιμοποιήσουν οι δύο ομάδες. Αποφασίστε στις ομάδες για το πώς θα οργανώσετε το χώρο της αυλής για να παρουσιάσετε το νησί. Ετοιμάστε τους ρόλους που θα υποδυθείτε συνεργαζόμενοι σε ζεύγη. Ετοιμάστε εδέσματα από παραδοσιακές συνταγές των δύο νησιών, που θα τα χρησιμοποιήστε για τη τελική δεξίωση μετά το τέλος της παρουσίασης του προγράμματος. Σχεδιάστε και ετοιμάστε τοπικές ενδυμασίες με χαρτί ή άλλα φτηνά υλικά. Αποφασίστε για την αντιστοιχία των νομισμάτων, ώστε να κάνετε αγορές τοπικών σουβενίρ. Σκεφτείτε τοπικά παιχνίδια.

• Κατά την επίσκεψη οργανώστε παιχνίδι σε κύκλο, όπου κάθε παιδί θα παρουσιάζει στους άλλους ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στους κατοίκους των δύο νησιών. Ένα ζεύγος μαθητών/τριών αναλαμβάνει το ρόλο διερμηνέα, άλλη ομάδα την ξενάγηση σε χώρους ιστορικούς και λατρείας, παιχνιδιού, παραγωγής ειδών λαϊκής τέχνης.

• Στο τέλος, ζητείστε από τους/τις υπόλοιπους/ες μαθητές/τριες να σχολιάσουν πόσο καλοί ήσασταν ως τουρίστες και οικοδεσπότες και να ψηφίσουν για το πιο «πράσινο νησί».

29. ΘΕΜΑ: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΑΣ

Α. Φύλλο οδηγιών για τον/την εκπαιδευτικό

ΣΤΟΧΟΙ

- Να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τα αίτια και τις συνέπειες των περιβαλλοντικών προβλημάτων που συνδέονται με τον τουρισμό
- Να γνωρίσουν βιώσιμες μορφές ταξιδιών
- Να συνειδητοποιήσουν τα στερεότυπα που έχουμε για τα ταξίδια, τον τουρισμό και τις περιοχές που επισκεπτόμαστε
- Να αποκτήσουν δεξιότητες σχεδίου, ώστε να ετοιμάσουν ένα επιτραπέζιο παιχνίδι για τον βιώσιμο τουρισμό
- Να συγκρίνουν αξίες και «πιστεύω»
- Να αναζητήσουν λύσεις στα τυχόν διλήμματα

ΥΛΙΚΑ

Χαρτόνια σκληρά, μαρκαδόροι, φωτογραφίες, γεωγραφικός Άτλας, υδρόγειος σφαίρα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Ζητάμε από τα παιδιά να φέρουν στην τάξη επιτραπέζια παιχνίδια γνώσεων και μετακινήσεων, όπως το φιδάκι, το Cluedo κ.ά. Αφιερώνουμε 1-2 ώρες στην τάξη, ώστε να εξοικειωθούν όλοι οι μαθητές με αυτά τα παιχνίδια. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να ακολουθήσει την υλοποίηση αρκετών άλλων δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στα φύλλα εργασίας όπως: «Πράσινες μετακινήσεις», «Τουρισμός και μεταφορές», «Βιώσιμος τουρισμός και οδικό δίκτυο», «Σεβασμός των κατοίκων τουριστικών περιοχών», «Ανταγωνισμός τουριστικών περιοχών», «Βιώσιμη ανάπτυξη και τουρισμός», ώστε να έχουν εξοικειωθεί με θέματα που συνδέονται με τον τουρισμό και τα ταξίδια και τη σχέση τους με το περιβάλλον. Τα παιδιά αποφασίζουν αν το παιχνίδι θα αφορά ταξίδι στο εσωτερικό της χώρας ή στο εξωτερικό, αν θα περιλάβει όλο τον κόσμο ή μόνο μια ήπειρο.

Τα παιδιά χωρίζονται σε μικρές ομάδες 2-3 ατόμων, και συζητούν για τα θέματα που θα περιλάβουν στο παιχνίδι τους, όπως ο προορισμός του, ο σκοπός του ταξιδιού, η συμπεριφορά απέναντι στο φυσικό περιβάλλον, η αντιμετώπιση του ντόπιου πληθυσμού, τα μέσα μεταφοράς, οι δραστηριότητες, οι σχέσεις με τους ντόπιους, η επιλογή των καταλυμάτων, η επιλογή των χώρων εστίασης και των εδεσμάτων κ.λπ.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: Τεχνολογία, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Ξένη γλώσσα, Καλλιτεχνικά.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Καταιγισμός ιδεών, παιχνίδι ρόλων, δίλημμα

Β. Φύλλο εργασίας για τον/την μαθητή/τρια

1. Συνεργαστείτε σε ομάδες 3-4 ατόμων για να αποφασίσετε το είδος του επιτραπέζιου παιχνιδιού που θα ετοιμάσετε με θέμα τον εναλλακτικό τουρίστα. Συζητήστε για την περιοχή ταξιδιού και σχεδιάστε πάνω σε ένα χαρτόνι, αντιγράφοντας από τον παγκόσμιο άτλαντα ή την υδρόγειο. Σχεδιάστε και επιλέξτε πάνω στο χάρτη τη διαδρομή σας και βάλτε εικόνες από τα μέρη που θα επισκεφτείτε.

Θέστε τα κριτήρια που θα χρησιμοποιήσετε στο παιχνίδι σας, όπως: η επιλογή του προορισμού, (πόλη, χωριό, εθνικό πάρκο, ιστορικοί προορισμοί, νομοθεσία και μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος κ.λπ.) ο σκοπός του ταξιδιού, η συμπεριφορά στο περιβάλλον το φυσικό, η αντιμετώπιση του ντόπιου πληθυσμού, τα χρησιμοποιούμενα μέσα μεταφοράς, οι δραστηριότητες, οι σχέσεις με τους ντόπιους, η επιλογή των καταλυμάτων, η επιλογή των χώρων εστίασης και των εδεσμάτων κ.λπ.

Χρησιμοποιείστε αυτά τα κριτήρια ως θετικά ή αρνητικά για να επιτρέψετε τη συνέχιση του ταξιδιού του παίκτη ή την επιστροφή σε προηγούμενο προορισμό ή στην αρχή του ταξιδιού.

Συνεργαστείτε σε ομάδες για να ετοιμάσετε το παιχνίδι. Παίξτε το δικό σας παιχνίδι και στη συνέχεια παίξτε τα παιχνίδια των άλλων ομάδων, συζητήστε και αξιολογείστε τα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

Gossling, S., (ed.), (2002).*Tourism and Global Environmental Change*, Routledge, UK.

Gossling, S., Hall, M., Weaver, D. (ed.), (2008). *Sustainable Tourism Futures*, Routledge, UK.

Hall, D. and Richards, G. (2001).*Tourism and Sustainable Community Development*, Routledge, UK.

Hicks, D., Holden,C. (1995).*Visions of the Future: why we need to teach for tomorrow*, Routledge, Stoke-on-Trent.

Holden, A., (2000). *Environment and Tourism*, Routledge, UK.

House, S. & Woods, K., (1991). *The Good Tourist in UK*, MIT Press, Boston.

Howard, P. and Papayannis, Th. (ed.), (1999). *Natural Heritage*, Routledge, UK.

Kirschenbaum, H., 1976. «Clarifying Values: Some Theoretical Issues and a Review of Research». Kirschenbaum *Group Organization Management* 1:99-116.

Mason, P.(1992). *Learn to Travel*. Surrey: WWF.

Mowforth, M., (2008).*Tourism and Sustainability*, Routledge, UK.

Shallcross, A. (ed) (2004). *School Development through Whole School Approaches to Sustainability Education: The SEEPS Project*, Manchester Metropolitan University

Simon, S., Howe, L., Kirschenbaum H., (1995).*Values Clarification- A Handbook of Practical Strategies for Teachers and Students*, Warner Books, New York.

UNESCO-UNEP (2008). YouthXhange, The Guide towards sustainable lifestyles.

Αγροτουριστική Α.Ε. (2003). *Ο τουρισμός ως μοχλός ανάπτυξης της υπαίθρου. Άξονες πολιτικής για τον Αγροτουρισμό*. Αθήνα: Έκδοση της Αγροτουριστική Α.Ε.

Βαρβαρέσος, Σ. και Σωτηριάδης, Μ. (2002). Καταναλωτική Συμπεριφορά τουριστών: αναγκαιότητα ολοκληρωμένων προσεγγίσεων, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 108-109: 347-390.

Ε.Ο.Τ. (2000). *Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Πίνδου*. Ανάδοχοι: ΤΕΑΜ 4 ΕΠΕ & ΟΜΑΣ ΕΠΕ. Αθήνα: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού.

ΕΛ.Ο.Τ. (2003). *Ελληνική Προδιαγραφή. Αγροτουρισμός-Ορολογία και γενικές απαιτήσεις για τους παροχείς υπηρεσιών αγροτουρισμού.* Αθήνα: Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης Α.Ε., ΑΛΟΤΠΡΔ1417 (29/12/2003).

Εναλλακτικός τουρισμός. Ηλεκτρονικό Περιοδικό http://www.etmagazine.eu

Ματσαγγούρας, Η. Γ. (1999). *Θεωρία της διδασκαλίας: Η προσωπική θεωρία ως πλαίσιο στοχαστικο-κριτικής Ανάλυσης*. Αθήνα: Gutenberg.

Φλογαΐτη, Ε. (1993). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Φλογαΐτη, Ε., Βασάλα, Π., (1999). *Το Ενεργειακό Ζήτημα – Προσεγγίσεις και Διαστάσεις*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Φωτόπουλος, Χ., Μάττας, Κ. και Χρυσοχοΐδης, Γ., (1999). *Ελληνικά Αγροτικά Προϊόντα: η νέα στρατηγική για ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, Τα Μεσογειακά Προϊόντα ως παραδοσιακά ελληνικά προϊόντα και το μέλλον των μηχανισμών στήριξής τους.* Αθήνα: ΕΘΙΑΓΕ, ΙΓΕΚΕ, Υπουργείο Γεωργίας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΒΙΩΣΙΜΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

1. http://www.etmagazine.eu/
2. www.unep.fr/tourism
3. http://www.cbd.int/programmes/socio-eco/tourism/cs.aspx
4. http://www.cbd.int/programmes/socio-eco/tourism/
5. http://www.cbd.int/doc/case-studies/tour/cs-tour-de-lothar.pdf
6. http://www.unwto.org/sdt/news/en/pdf/SO0804008_ccoxford.pdf
7. http://www.cbd.int/doc/reports/cbd-report-2008-en.pdf wild life
8. www.wttc.org/
9. http://www.traveltourismdirectory.com/
10. http://www.ecoclub.com/greece.html
11. http://www.ecoclub.com/lodges.html?gclid=CJe4pfOL5JwCFZ0U4wodaELMG
12. http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/envi/index.html
13. http://www.oikologos.gr/News2004/0108.html
14. http://glossary.eea.europa.eu/terminology/concept_html?term=tourism
15. http://www.eea.europa.eu/publications/state_of_environment_report_2007_1
16. http://www.coastlearn.org/gr/tourism-gr/why_socioimpacts.html
17. http://www.ecogreens.gr/arxeio/nea50.htm
18. http://www.tour.teithe.gr/public.php
19. http://traveldailynews.gr/
20. http://www.traveldailynews.com/
21. http://www.bornfree.org.uk

Το παρόν εγχειρίδιο εκδόθηκε στο πλαίσιο της κατηγορίας πράξης «Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», που συγχρηματοδοτείτε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΣΠΑ) και το Ελληνικό Δημόσιο και εκδίδεται για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αρχανών. Το εγχειρίδιο διατίθενται δωρεάν σε εκπαιδευτικές μονάδες και σχολεία που επισκέπτονται το ΚΠΕ Αρχανών και επιτρέπεται η με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγή του για εκπαιδευτικούς σκοπούς, με αναφορά στην πηγή προέλευσης.